NAJER FOLKSBLAT | פרייז 35 גראשען | היינט 16 זייטען.

נייער פאלקסבלאט

Nr. 108/16108 | Łódź, Piątek 10 maja 1929 r. | זיבעטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג ל' ניסן תרפ"ט | Nr. 108/16108

Adres Redakcji i Administracji: **Łódź, Piotrkowska 21, tel. 24-71.** | אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פיעטריקאווער 21, טעל. 24-71

Ku upamiętnieniu pierwszego dziesięciolecia odzyskanej niepodległości państwowej Polski odbędzie się w czasie

od 16 maja do 30 września 1929 r.

POWSZECHNA WYSTAWA KRAJOWA W POZNANIU

PROTEKTORAT NAD WYSTAWĄ RACZYŁ OBJĄĆ

Pan Prezydent Rzeczypospolitej Dr. Ignacy Mościcki,

który dokona otwarcia Wystawy dnia 16 maja o godz. 10-tej przed południem.

W skład Komitetu Honorowego wchodzą wszyscy Ministrowie z Marszałkiem Piłsudskim na czele, obaj Kardynałowie i Marszałkowie Sejmu i Senatu

Ogólnopolski charakter Wystawy podkreślony został przez Komitet Wielki, w skład którego wchodzi 400 osób z pośród najwybitniejszych jednostek społeczeństwa, reprezentujących administrację państwową, rolnictwo, sztukę i naukę, przemysł, finanse i handel.

Na tę rewję naszych bogactw i wartości kulturalnych, gospodarczych i społecznych, na to uroczyste święto myśli i pracy polskiej mają zaszczyt zaprosić cały Naród

Rada Główna, Zarząd i Dyrekcja
Powszechnej Wystawy Krajowej

1=טע יידישע פאלקשול
פון א.ג. וול. מעדעם
17 ציגלגאס 17

שבת, דעם 11=טן ד. ח., 10 פרי, קומט פאר דער גרויסער
פרילינג=יום=טוב

זאל פילהארמאניע
נארוטאוויטש 20

אלע פאראנעם:
1) כאר אונטער דער לייטונג פון ח' לאזאווסקי,
2) גימנאסטיק אונטער דער לייטונג פון ח' פרידמאן,
3) אינסצעני־ זאציעס:
א) „דער פארשטעלטער גנב" טראגי־קאמיש שפיל אין 1 אקט פון דיכטער י. קאצענעלסאן, רעזשי פון מחבר,
ב) „שפילצייג" א סצעניש בילד פון ע. שעלבורג, פון פויליש פריי איבערזעצט דורך ל., רעזשי פון פרל. ז. קרוש.
ג) „דאס געפונענע גליק" א סצענקע (אויף פויליש) פון א. קוויע־ טשינסקא, רעזשי פון פרל. ז. קרוש.
ביים קלאוויר: פרל. ר. פרידע, ד. אגינסקא און ה' וו. קראנענבערג.
בילעטן פון 50 גר. ביז 2 זל. קען מען נאך בעקומען: היינט אין לאקאל פון שול און אין ארבעטער־ווינקל אויף פאלגרניאווע 20; מאר ן פרי אין קאסע פון פילהארמאניע.

Dziś o godzinie 12-ej w poł. jako w rocznicę śmierci

B. P. Izraela Poznańskiego

odbędzie się w Synagodze szpitala żałobne nabożeństwo, na które zaprasza

Zarząd Szpitala Starozakonnych Fund. Małż. Poznańskich w Łodzi.

אנו מביעים בזה את רגשי השתתפותנו ההמה למרת **בעלא פיש**
לרגלי האסון שקרה אותה במות עליה בעלה

יהודה פיש ז"ל

בעבודתת על שדה תחית עמנו וארצנו תמצא את נחומיה.

ועד הסתדרות הנשים „ו.י.ז.א."
ועד בית-המחסה „הרצליה"

ועד ההסתדרות הציונית
ועד קרן-היסוד
ועדת קרן הקימת לישראל

איך פאָדער אויף ברבים

ר' אברהם אייזנעד'ן פון דזשעלנאַ 24

ער זאָל מיט מיר געהן בכבודו ובעצמו לד"ת, לב"ד של שלשה — וכרין הנתבעים טאָר ער קיין שליח נישט שיקען — וועגען אַ סומע פון איבער 500 דאָלאַר און זאָל ער זיך ריין-וואַשען פון וואָס ער האָט מיר געטון, און איך בין פערזונגליקט געוואָרען.

אהרן בירנער, זגערזקא 30.

אוניברסיטה עממית

ע"י הסתדרות הציונית בלודז

מחר בשבת 11/5 ש"ז, בשעה 5 אחה"צ תען באולם ההסתדרות הציונית (צגלניגה 4)

הרצאה עברית

על הנושא: „האבק והאדם" (סקירה היגינית-ביאולוגית
המרצה: ב. גורדון.
הכניסה חפשית

Na okres miesięcy letnich

przyjmuje się

do przechowania

rzeczy domowe wszelkiego rodzaju

Dom Transportowo-Ekspedycyjny

S. JELIN i I. RUDOMIN

Sp. Akc.

BIURO: Piotrkowska 62, tel. 207 i 24-69.
SKŁADY: Wólczańska 73, tel. 40-07.

Ubezpieczenia od ognia i kradzieży.

Ubezpieczenia od ognia i kradzieży.

7140

דער בעוואוסטער הערען-שניידער

ת. איינשידלער, לאָדז

פּאָמאַרסקאַ 41a (פריהער: פראַנציסקאַנער 9)

מאַכט בעקאַנט זיין ג' קונדשאַפט, אַז עס זענען שוין אָנגעקומען

די נייעסטע זומער-זשורנאַלען

נעהמט אָן בעשטעלונגען און פערטיגט אויס אַלער אַרט אַרבייטען לויט די נייעסטע מאָדעלען.

פּינקטליכע אויספיהרונג! — רעעלע בעהאַנדלונג!

צענטר. קליינהענדלער - פעראיין, זאַוואַדזקאַ 5

מיר פאָדערן אויף אַלע אונזערע סעקציעס צו קומען אויף דער

☛ גרויסער פערזאַמלונג ☚

וועלכע וועט פאָרקומען זונטאַג, דעם 11-טען מאַי, 6 אַ זייגער נאָכמיטאָג, כדי צוזאַמען צו קענען אינטערוועגירען וועגען דער גרויסער

שטייער-אויסמעסטונג פון אבראטאווע פאר 1928

מיר פאָדערן אויך אויף מיטצוברענגען די יעצטיגע נאַקאַזען פון אָבראָטאָווע:
קאָלאָניאַל-סעקציע, גאַלאַנטעריע-סעקציע, פישער-סעקציע. גאַר-דעראָבען-סעקציע, קאָנפעקציע-סעקציע, קויהלען-סעקציע. לוה-בעזיצער, הערינג-סעקציע, שאַכער-סעקציע, האָלץ-סעקציע, טאָרג-שטייער, פוטער-סעקציע, הערבאַטשאַרניאַס, פרוכטען-סעקציע.
גאַסען-הענדלער.

אלע ווי איינער מוזען קומען צו דער פערזאמלונג.

דירעקטאָר פון צענטראַלען קליינהענדלער-פעראיין
מנחם קירשבוים.

7172

בעקאַנטמאַכונג.

די אַלע, וועלכע האָבען פּראָטעסטען פון דער פירמע

שלמה גראַנאַס

נאָוואָמיעסקאַ 8

זאָלען זיך קומען מעלדען צו בלאַשקאָווסקי אויף פּלאַץ וואָלנאָשטשי 10, זונטאַג, דעם 12-טען מאַי פון 4–8 אָוועגד, וועגען אייערע אייגענע אינטערעסען.

צו דער עפענטליכקייט!

דערמיט מאַכען מיר בעקאַנט, אַז מיר האָבען צוריקגעצויגען די אַריינ-געטראָגענע ביטע וועגען ערטיילען אונז אַ געריכטס-אויפזיכט.

מיט אַכטונג

יחיאל מאיר זאַנד, אַגראָדאָוואַ 3
אברהם זאַנד, אַגראָדאָוואַ 3.

Z intencji zaręczyn
p. **Maksymiljana Erlicha**
z p. **Helą Zeligmanówną**
w Częstochowie - życzą wiele szczęścia i różowej przyszłości

Koledzy: **Wenig, Zajde, Kussy, Najman, Wątrucki**

אַ הערצליכן מזל טוב ווינשען מיר דעם ה'

משה טוכמייער און פרוי

צום געבורט פון זייער זוהנעלע, און מיר ווינשען זיי אַ גרינגער ערציהונג.

פרעזעס שלמה מאַס, ז. גאָלדבערג
ליכמאַן אַראַטניצקי.

צו דער חתונה פון מיין שוועסטערן-זוהן

שאול אהרן קאַץ

מיט פרל. **אסתר מאַנדעלבוים**

ווינש איך זיי אַ גליקליך, פרידליך צוזאַמענלעבען און אַ ליכטיגע צוקונפט

יחיאל ווייגבערג.

צו דער פערלאָבונג פון פרל.

הינדע נויע (לאָדז)

מיט ה' **וואלף בירנבוים** (נאָוואָ-ראַדאָמסק)

גראַטולירען הערצליך און ווינשען פיל גליק

עקיבא גאלדבלום און פאַמיליע.

זונטאָג, דעם 12 מאַי (פ' אמור) 10 אַ זייגער פריה קומט פאָר אויפ'ן בית-החיים די ענטהילונג פון דער **מצבה** פון אונזער מיטגלידערין נ"ע

רבקה לובאַטשינסקאַ

צו וועלכער אַלע מיטגלידער ווערען געבעטען פינקטליך צו קומען.

די פערוואַלטונג פון קליינהענדלער
זאַוואַדזקאַ 5.

„לינת הצדק" אין לאָדז

צעגעלניאַנאַ 53, טעל. 11-15.

אמבולאַטאָריום

פאַר אַרבייטענדער אינטעליגענץ און פאַר דער אונפערמעגליכער בע-פעלקערונג, פון דער שטאָט לאָדז אָהן אונטערשיד פון גלויבען.

אנהויבענדיג פון 12-טען מאי ד. י.

וועט זיין טעטיג פון 9 אַ זייגער פריה ביז 5 אַ זייגער אָוועגד.

ערטיילונג פון ערצטליכער הילף פון אַלע ספעציאַליטעטען:

קראַנקהייטען:

אינערליכע, הערץ און לונגען, נערווען, אויגען, כירורגישע, פרויען-קראַנקהייטען און אַקושעריע, אויערן, נאָז, האַלז, הויט און וועגערישע, דענטיסטיק.

אונטערזוכונג פון אַלערליי אַנאַליזען. הייל-גאָבינעט אויף אַ פיזיקאַלישען אופן: קוואַרץ-לאַמפ, דיאַטערמיע, סאָללוקס, עלעקטרישע בעדער א. ז. וו.

אָבטיילונג פאַר וויזיטען ביים דאָקטאָר אין שטוב 2 זל.
יוויזיט פון דאָקטאָר ביים קראַנקען . . . . . 3,50 „
בעשטראַהלונג מיט אַ קוואַרץ-לאַמפ . . . . . 1 „

דענטיסטישע בעראַטונגען אומזיסט.
נעגויע אינפאָרמאַציעס ערטיילט דער סעקרעטאַריאַט.

אַ וועה-געשריי פון די קליינהענדלער!

צוליב דעם גרויסען וועה-געשריי פון די קליינהענדלער, וועלכע זע-נען אָהן רחמנות בעעולהט געוואָרען ביי דער יעצטיגער

אפשאַצונג פון פאדאַטעק אבראטאווי

צוליב וואָס עס שטעהט זיי פאָר גענצליך רואינירט צו ווערען, פאָדערן מיר אויף אַלע קליינהענדלער-מיטגלידער צו קומען זונטאַג, דעם 11 טען מאַי פינקטליך 6 אַ זייגער אָוועגד אויף

אַן אַלגעמיינער פערזאמלונג

וואָס קומט פאָר אין לאָקאַל פון קליינהענדלער-פעראיין, זאַוואַדזקאַ 5, אויף וועלכער ס'וועט גלייכצייטיג אַרומגערעדט ווערען דער שלעכטער מצב פון די קליינהענדלער. צוליב דער וויכטיגקייט פון דער פערזאַמלונג מוזען אַלע ווי איינער אונבעדינגט קומען און מיטברענגען די נאַקאַזען.

די פערוואַלטונג פון צענטראַלען קליינהענדלער-פעראיין זאַוואַדזקאַ 5.

יודישער פראָפ. מאַגאַזין שניידער-מייסטער-פעראיין, אַל. 1 מאַי 2

מעלדונגען און בעשלוסען

פון דער גענ.-פערזאַמלונג און פון דער ניי-געוועהלטער פערוואַלטונג.

פון זונטאַג, דעם 12 ה. ח. איז דער פעראיין אָפען טעגליך פון 7 ביז 11 אָוו. יעדער מיטגליד, וואָס וועט האָבען עפעס צו ערלעדיגען (אַ אָנ-קלאַגע, אַ אינטערוועגץ א. אַ.) וועט זיך דאַרפען מעלדען שריפטליך, כדי עס זאָל זיין אַ קאָנטראָלע איבער דעם גאַנג פון דער אַרבייט. דער בייטראַג איז אַ וועכענטליכער און בעשטעהט פון 1 זל.

די נייע פערוואַלטונג רופט די ערשטע פאַך-פערזאַמלונגען:

שבת 8 אָוו. **מארינארקעס און פאַרלעך.** די וויכטיגקייט פיהלט יעדער
זונטאַג 8 אָוו. **דאַמען-פאַך.** די נייע פערוואַלטונג פיהרט די פערזאַמלונג
זונטאַג 8 אָוו. **קינדער-גאַרדעראָבען** (2-טע סאָרט).

די פערוואַלטונג.

7169

זאַל „הזמיר", אַל. קאָשטשושקי 21.

ביז זונטאַג איז נאָך אָפען

די בילדער-אויסשטעלונג

— פון —

מ. אפּפּעלבוים

טעגליך פון 10 אין דערפריה ביז 9 אָוועגד.

אַריינגאַנג 1 זל., פאַר מיטגלידער פון פראָפ. פעראיינען און פאַר שילער — 50 גר., גרופען-בעזוך צו 30 גראָשען. 7105

הונגער=נויט צווישען יוד. האנד=וועבער און מאגאזין=שניידער אין אזארקאוו

300 יודישע האנדווערקער= און ארבייטער=פאמיליעס געבליבען אהן מיטלען צום לעבען

(פון אונזער ספּעציעלען שליח).

די פאַלגען פון ווירטשאַפטליכען קריזיס אין גאַנצען לאַנד הויבען שוין אָן אַרויסצוקריכען פון זייערע בעהעלטענישען און בעווייזען זיך מיט זייער גאַנצער שוידערליכקייט אין דער עפענטליכקייט.

דער קריזיס האָט קודם כל שווער געטראָפען דעם אַמווייניגסטען אָרגאַניזירטען צווייג פון דער אינדוסטריע — די טעקסטיל־אינדוסטריע. אין דער גאַנצער לאָדזער וואָיעוואָדשאַפט אין יעדער שטאָט און שטעטעל, וואו די דאָזיגע אינדוסטריע איז ענטוויקעלט, הויבט מען אָן אָנצוזעהען די שרעקליכע עלענד און נויט פון די אַרבייטער און האַנדווערקער מאַסען. אין לאָדז, וואו ווי שטאָט איז גרויס, ווערט די אָרימקייט עפּעס נישט אַזוי שטאַרק אָנגעזעהען און וואַרפט זיך נישט אַזוי שטאַרק אין די אויגען, אָבער ווען מ'וויל נאָר אַרומשפּאַצירען איבער „באַלוט", פיהלט מען שוין ווי די „וועבער־מוזיק" שפּילט נישט מעהר, קיין וועב־שטוהל, קלאַפּט נישט, קיין נעה־מאַשין רוישט נישט — די ערשטע סימנים פון קריזיס און די נאַטירליכע פאָלגען דערפון זענען הונגער און נויט.

ראָסעלבע אי זאויך אין די קליינע אינדוסטריע־שטעטלעך. דער קריזיס איז דאָרט קודם כל נענאַנגען אויפ'ן וועג פון שוואַכסטען ווידערשטאַנד און איינגעביסען די יודישע אַרבייטער און האַנדווערקער. מיר ווילען אָנהויבען פון דעם אָרימסטען שטעטעל, הינטער לאָדז — אָזאָרקאָוו.

די צוויי פּרנסות פון די יודען אין דאָזיגען שטעטעל זענען האַנד־וועבעריי און מאַגאַזין־שניידעריי. די האַנד־וועבעריי איז נאָך דאָרט די סאַמע פּרימיטיווסטע און ווערט בעטריבען כמעט אויסשליסליך דורך יודען, ווייל די קריסטען האָבען בעקומען בעשעפטיגונג אין דער גרויסער שלעסערײַשער וועבעריי, וואו ס'אַרבייט 3000 אַרבייטער, דערונטער קיין איין יוד נישט. אין די בעסטע צייטען האָבען די 150 אָזאָרקאָווער האַנדוועבער מעהר נישט געטון ווי געאַרבייט, אָבער מעהר געהונגערט ווי געגעסען, אָבער מ'האָט ווי עס איז געבידעוועט און געלעבט אין צרות. קיינמאָל קיין פרייע צייט נישט געהאַט, אָבער מ'האָט געהאָפט אויף בעסערע צייטען און פּרנסה. די מינדעסטע וואַקלעניש, דער מינדעסטער שלעכטער סעזאָן האָט זיך תיכף אָפּגעשלאָגען אויף די אָזאָרקאָווער יודישע האַנדוועבער און באַלד איז עס געוואָרען אַ פראַגע פון פּשוטע'ן הונגער אין בוכשטעבליכען זין פון וואָרט, אָבער דאָס וואָס קומט איצט פאָר מיט די יודישע האַנדוועבער אין אָזאָרקאָוו געהט איבער יעדע גרעניץ פון מענשליכע פאַנטאַזיע.

אין אָנהויב ווינטער האָבען די האַנדוועבער בעקומען אַביסעל אַרבייט, אָבער באַלד האָבען זיך אָנגעהויבען די גרויסע פרעסט און די אַרבייט איז אָפּגעשטעלט געוואָרען, אָבער די וועבער האָבען זיך געבלאָזען אין די הענד אַריין, געוואַרט אַדורכצושטופּען די צייט פון די פרעסט און געוואַרט אויף נייע אַרבייט צום זומער־סעזאָן. פערשידענע סיבות האָבען אָבער געבראַכט, דעם קריזיס אין לאַנד און קיין נייע אַרבייט האָבען שוין די וועבער נישט בעקומען, דערפאַר מוז מען נאָך בעמערקען, אַז די יודישע האַנדוועבער זענען אויסשליסליך בעשעפטיגט אין קליינע ווערקשטעלען מיט וועניגער ווי 5 אַרבייטער און דעריבער איז אויף זיי נישט חל דאָס געזעץ וועגען אַרבייטסלאָזע־אונטערשטיצונג. דעריבער ווען דער יודישער האַנדוועבער אין אָזאָרקאָוו פערלירט די אַרבייט בלייבט ער גלייך אין גאַנצען אָהן שום מיטלען צום לעבען. ווען מיר שמועלען איצט פעסט, אַז די אָזאָרקאָווער יודישע האַנדוועבער אַרבייטען שוין נישט זייט לאַנגע חדשים קען מען זיך מאַכען אַ קלאָר בילד פון זייער לאַגע.

דאָס איז דאָס שרעקליכסטע, וואָס איז אונז אויסגעקומען צו זעהען צווישען דער יודישער אָרימקייט. מיר שפּאַצירען פון איין וועבער שטוב אין דער צווייטער, קיין איין וועב־שטוהל אַרבייט נישט— און זייערע בעלי־בתים? לעבעדיגע מתים, רעזיגנירט און פערצווייפעלט אָהן שום בעסערע אויסזיכט. די מעהרהייט פון די דאָזיגע 150 וועבער האָבען שוין פערקויפט דאָס לעצטע שטיקעל מעבעל פון שטוב, דאָס לעצטע קישען און דעם האַנד־שטוהל אויף האָלץ. קיין ברויט איז אין שטוב שוין נישט געווען זייט לאַנגע וואָכען און די איינציגע שפּייז פאַר די אָרימע קינדערלעך איז קאַרטאָפּעל איין מאָל אין טאָג. אין דער גרעסטער טייל בעמערק איך, ווי די קינדער און אויך עלטערע ליגען אין די בעטען. אויף מיין פערוואונדערונג האָט מען מיר דאָס גאַנץ פּשוט פערטייטשט דערמיט, וואָס קיינער האָט נישט עפּעס אָנצוטון אויפ'ן לייב, כדי אַרויסצוגעהען אויפ'ן גאַס, פון שיך איז שוין פערשטעהט זיך, אָפּגערעדט. די צווייטע סיבה איז קראַנקהייט און אָפּגעשוואַכקייט און ווען מיר קומען אַריין אין די יודישע וועבער־שטיבלעך, בעהאַלטען די אַלטע וועבער זייערע פּנימ'ער פאַר חרפּה, אַז די הענד, וועלכע האָבען אין פערלויף פון צענדליגער יאָהר עהרליך און שווער געהאָרעוועט אויף ברויט, זאָלען איצט מוזען אָפּגעשוואַכט ווערען פון הונגער. ס'מוז נעשלאָגען ווערען אויף אַלאַרם, ס'געהען בוכשטעבליך אויס פון הונגער 300 יודישע פאַמיליעס אין אָזאָרקאָוו — 150 וועבער און 150 מאַגאַזין־שניידער, ביי וועלכע די לאַגע איז מיט גאָרנישט בעסער. אויך אַלע מאַגאַזין־שניידער אין אָזאָרקאָוו מיט זייערע פאַמיליעס שטאַרבען אויס פון הונגער. זיי האָבען שוין פערקויפט אַלץ, וואָס זיי האָבען געהאַט אין שטוב. די מאַשין, דעם אַרבייטס־טיש און אַפילו די שער, אָבער אַלץ איז אַוועק אויף ברויט און קאַרטאָפּעל און איצט קוקט מען אין הימעל, מ'שלינגט שפּייעכץ און מ'זוכט נסים ווי אַזוי איבערצולעבען אַ טאָג, ווי אַזוי (צו) געבען איינמאָל אין טאָג צו עסען אַ קליין קינד.

— וואו ס'איז דער אויסוועג, און ווי לאַנג קענט איהר נאָך אויסהאַלטען, פרעג איך די אומגליקליכע.

— וואָס איז דען פאַר אַ'אונטערשיר - ענטפערט מען מיר — אַ טאָג פריהער אָדער אַ טאָג שפּעטער, אונזער גורל איז אַ'אָפּגעשטעמפּעלטער דערפיי האָב איך נאָך געזעהען ביי די הונגעריגע מענשען צעטלען אויף ליציטאַציעס פאַר די נישט איינגעצאָהלטע פערלעגענע שטייערען...

פערשטעהט זיך, אַז איך האָב מיך פעראינטערעסירט מיט דעם אופן, ווי אַזוי ס'ווערט געפיהרט די הילפס־אַקציע פאַר דער הונגעריגער מאַסע און דאָ איז די לאַגע נאָך פיל טרויריגער. עס שטעלט זיך אַרויס, אַז ס'ווערט אַבסאָלוט גאָרנישט געטון אין דער הינזיכט.

קודם־כל אינטערעסיר איך די יודישע קהלה פערוואַלטונג. און וואָס שטעלט זיך אַרויס. די קהלה איז נישט נאָר, וואָס זי האָט נישט קיין געלד, נאָר האָט נאָך אין גאַנצען אויסגעשטעלטע וועקסלען אויף 17 טויזענד זלאָטים. נישטאָ ביי וועמען צו נעהמען אין אָזאָרקאָוו. אַזוי, אַז די יודישע קהלה, אַ חוץ די פּסח־שטיצע, וואָס זי האָט נעגעבען די אָרימסטע איז נישט ביכולת נאָר נישט צו טון. און דער מאַגיסטראַט? — האָט ווידער צו זאָרגען פאַר „זיינע" אַרבייטסלאָזע און וועגען 300 אויסנעהענדע יודישע פאַמיליעס קלערט מען גאָרנישט און מ'טראַכט נישט. די פערשידענע וואוילטעטינקייטס־געזעלשאַפטען זענען צו שוואַך, אַז זיי זאָלען קענען עפּעס ממשות'דיגעס טון, און ס'ווערט טאַקע גאָרנישט געטון.

און פאַר די אויגען פון די מאַמעס שטאַרבען אָפּ די אברים פון זייערע קליינע אומשולדיגע קינדערלעך און פאַר די אויגען פון די טאַטעס קומען אום זייערע פאַמיליעס און קיין אויסוועג איז נישטאָ און צו וועמען זיך צו ווענדען איז נישט פערהאַן.

און וואָס איז דער אויספיהר? דער אויספיהר איז, אַז די ווער שלעכטע צייט טאָרען און קענען נישט זיין קיין אויסריד פאַר גלייכגילטיג זיך צוקוקען צו דעם גרויסען אומגליק. דער קריזיס איז טאַקע שווער, אָבער 300 יודישע פאַמיליעס מוזען דאָך געראַטעוועט ווערען פון הונגער־טויט. ווע־גען דעם מוזען געדענקען די יודישע נגידים און כלל־טוער אין אָזאָרקאָוו און אין די שכנות'דיגע שטעט.

דער מאַי איז געקומען
מיט איהם אויך די אומגעווינשטע
זומער - שפּרינקעלעך
לאָזט אייך דעריבער די פריהלינגס-פריידען נישט פערדערבען
LESCHNITZER
קרעם און זייף בעזייטיגען אַמבעסטען
די האַרטנעקיגסטע זומער - שפּרינקעלעך.
צו בעקומען אין אַפּטייקען און סקלאַד-אַפּטייקעס. ווען נישט, דירעקט ביי
Apotheker Drancz & Co. Bielsko.

טעלעגראַמען

פערבאָטען צו פערקויפען דייטשע געאָגראַפישע קאַרטען

וואַרשע, 9 (ספּ.טעל.) דאָס אינערן־מיניס־טעריום האָט פערבאָטען צו פערקויפען און צו פערשפּרייטען אין פּוילען די געאָגראַפישע קאַר־טעס, וועלכע זענען אַרויסגעגעבען געוואָרען אין בערלין און וועלכע בעצייכענען אַ שטיק פון פּוי־לען אַלס דייטשלאַנד.

פערפאָלגונגען געגען קאָמוניס־טען אין דייטשלאַנד

בערלין, 9 (ספּ. טעל.) די קאָמוניסטישע אָרגאַניזאַציע „ראָט־פראָנט" איז ליקווידירט געוואָר־רען אין מעקלענבורג־שטרעליץ און אין ראַרמונט, אין פּרייסען בייערן, זאַקסען. אין אַלגעמיין איז די קאָמוניסטישע אָרגאַניזאַציע נישט לעגאַל אין גרעסטען טייל פון דייטשלאַנד.

בעריכט פון רעפּאַראַציע-אַגענט

בערלין, 9 (ספּ. טעל.) לויט'ן בעריכט פונם רעפּאַראַציע־אַגענט פאַר'ן 5־טען רעפּאַראַציאָנס־יאָהר בעטרעפט די רעפּאַראַציאָנס־סומע איצט 1,806 מיליאָן מאַרק.

די סומעס, וועלכע זענען איבערגעשיקט געוואָרען די מלוכות־קרעדיטאָרען בעטרעפען: פראַנקרייך 742 מיליאָן מאַרק, ענגלאַנד 329 מיליאָן, איטאַליען 106 מיליאָן, בעלגיען 72 מיליאָן, פעראייניגטע שטאַטען 62 מיליאָן. די איבריגע מלוכות — 94 מיליאָן מאַרק.

אַ פּאָליטישער אַרעסט אין לעמבערג

לעמבערג, 9, (טעלעפאָניש) אין טאַרנאָפּאָל זענען אַרעסטירט געוואָרען דריי שילער פון דער 7 קלאַס, און אַ סטודענט פון פילאָזאָפישען פאַקולטעט—אַלע אוקראַינער. זיי ווערט פאָרגע־וואָרפען, אַז זיי האָבען פערשפּרייט אַנטימלוכהשע ליטעראַטור.

פון אַן'אויפרייס דערהרג'עט 12 אַרבייטער

זאַווערטש'פ' 9 טעלעפאָניש) אין דער צעמענט־קאַפּאַלניע „וויסאָקא" איז פאָרגעקומען אַ קאַטאַסטראָפע. ביים פערלעגען די שנורען, האָט דער אַרבייטער, לענדענשטרויך, אָנגירענדיג די עלעקטרישע קאָרקען, אַרויסגערופען אַ פונק, פון וועלכען ס'האָט אויפגעריסען דאָס מינירטע פעלד, וואו ס'האָט נעאַרבייט אַ גרופּע אַרבייטער. 12 אַרבייטער זענען פערוואונדעט, צווישען זיי 4 — שווער.

10 יאָהר פון גרויס-רומעניען

בוקאַרעשט, 9 (ספּ. טעל.) היינט ווערט געפייערט דער 10 יאָהריגער יובילעאום פון גרויס־רומעניען, אין די פייערונגען נעמען אַנטייל די קעניגליכע פאַמיליע פון רעגענטען־ראַט, דער די־פּלאָמאַטישער קאָרפּוס. אויפ'ן מיליטערישען פּאַ־ראַד, וואָס וועט פאָרקומען מאָרגען, פרייטאָג, וועט דער קעניג מיכאַל צום ערשטען מאָל אַרויסטרע־טען עפענטליך.

אויף דער זיצונג פון פּאַרלאַמענט און סענאַט איז בעשלאָסען געוואָרען, אַז די דיעטען פון די דעפּוטאַטען און סענאַטאָרען פאַר איין טאָג זאָלען בעשטימט ווערען אויפ'ן פאָנד צו בויען הייזער פאַר אַרבייטסלאָזע.

Dr. Różaner
DZIELNA 9 (Karatowicza), tel. 28-98.

כעמיש-באַקטעריאָלאָגישע לאַבאָראַטאָריע
מאַגיסטער ג. שאַץ
פּעטריקאַווער 37, 2 ...
... 4 זל.

מיט 20% ביליגער, ווי איבעראַל!
פערקויף איך לכבוד יום-טוב אַלע אַרט
קאָסמעטיק
זייפען, פּודערן, פּערפומען, קעלנישע און בלומען-וואַסערן
איך עמפּפעהל מיך דער געעהרטער קונדשאַפט
Perfumerja J. RUKIER, Zawadzka 11
Telefon 75-92.
בעמערקונג: פּודער=קאַטי נאָר 3.10
קומט אַז איהר וועט זיך איבערצייגען.

דאס עקאנאמישע פראגראם
פון אונזער רעגירונג
וועט פערעפענטליכט ווערן ביי דער דערעפענונג פון דער פויזנער אויסשטעלונג

וואַרשאַ, 9. (טעלעפאָניש). אין די היגע ווירטשאַפטליכע קרייזן בעהויפּטעט מען, אַז דאָס עקאָנאָמישע פּראָגראַם פון דער נייער רעגירונג וועט בקרוב פערעפענטליכט ווערן, איהם וועט פערעפענטליכען אין זיין גרויסער רעדע, וועלכע ער וועט האַלטען אויף דער ערעפנונג פון דער פויזנער אויסשטעלונג, דער האַנדעלס־מיניסטער קוויאַטקאָווסקי.

דער אינהאַלט פון דער רעדע איז נאָך נישט בעוואוסט. ס'איז נאָר בעקאַנט, אַז ס'וועלען גע־מאַכט ווערען זעהר וויכטיגע ערקלערונגען וועגען דער ווירטשאַפטליכער פּאָליטיק פונ'ם איצטיגען קאַ־בינעט און וועגען זיינע פּלענער אויף צו ליקווידירען דעם איצטיגען קריזיס.

די אַנטיסעמיטישע ביולעטינען פון דער וואלף-אגענטור

בערלין, 9. (יט"א) די רעוואָלאַציע־ידיעות וועגען די אַנטיסעמיטישע ביולעטינען פון דער וואָלף אַגענטור האָבען זיך אַרויסגעוויזען פאַר אמת.

די וואָלף־אַגענטור בעשטעטיגט די ידיעה, נאָר זי פערענטפערט זיך דערביי, אַז די ביולעטינען זענען אַרויסגעגעבען געוואָרען דורך איינצעלנע רעדאַקטאָרען אָהן דעם וויסען פון דער צענטראַל־דירעקציע.

די דייטשע רעגירונג האָט אויפגעפאָדערט צו ליקווידירען די צוגאָב־ביולעטינען.

2000 מארגעס וואלד
זענען פערברענט געווארען אין אויבערשלעזיען

קאַטאָוויץ, 8 (א. ו.) נעכטען איז אויס־געבראָכען אַ שרפה אין יונגע מלוכה־וואַלד אין לובלינעצער פּאָוויאַט. נישט קוקענדיג אויף דער ענערגישער רעטונגס־אַקציע, אין וועלכער ס'האָבען אַנטיילגענומען פייערלעשער און מיליטער, איז אָפּ־געברענט געוואָרען 2000 מאָרגעס וואַלד.

דייטשלאנד ציהט זיך צוריק

גענף, 8 (ספּ. טעל.) דער פאָרשטעהער פון דער דייטשער רעגירונג אין גענף איז נעכטען געווען ביים גענעראַל־סעקרעטאַר פון דער פעל־קער־ליגע און איהם געבעטען, אַז ער זאָל זיך אָפּהאַלטען מיט'ן פערעפענטליכען דעם מעמאָראַנדום פון דער דייטשער רעגירונג וועגען דער דייטשער מינדערהייט אין פּוילען.

אין די קרייזען פון דער פעלקער־ליגע איז מען איבערצייגט, אַז די דייטשע רעגירונג איז בעגאַנגען איהר איצטיגען שריט אין גענף צוליב די געשעהע־נישען אין אָפּעלן.

נייע ארגאנזשען - פלאנטאציעס אין ארץ-ישראל

ירושלים, 9 (י.ט.א.) די יודיש־אַמערי־קאַנישע געזעלשאַפט „אחוזת ארץ", וואָס האָט געגרינדעט די קאָלאָניע רעננה האָט איצט געקויפט

פרישע 30,000 דונם באָדען, וואו ס'וועט איינ־געאָרדענט ווערען אָראַנזשען־פּלאַנטאַציעס.

דאנציגער סענאט געגען „שטאלהעלם"

דאַנציג, 9. (ספּ. טעל.) דער דאַנציגער סענאַט האָט אָנגענומען וועגען ענין „שטאַהלהעלם" אַ רעזאָלוציע אין וועלכער עס ווערט אויפ'ן שאַרפ־סטען אופן געטאַדעלט די האַנדלונג פון „שטאַהל־העלם" בנוגע דער דאַנציגער רעגירונג און דעם פּרעזידענט פון סענאַט — זאַהם.

די פּראָבע פון דער פערוואַלטונג פון „שטאַהל העלם" צו בעליידיגען און מיט רכילות צו בעשמו־צען דעם פּרעזידענט פון סענאַט דר. זאַהם, ווערט בעצייכענט אַלס ווילדע ערשיינונג אין דעם פּאָ־ליטישען קאַמף, די פערדינסטען פון דר. זאַהם אין זיין אַרבייט צו פערהאַלטען די שטאָט דאַנציג אַלס פריישטאַט אין משך פון די צעהן יאָהר — אַטאַ די אַרבייט לטובה דער שטאָט — איז אַלעמען בעקאַנט.

די דאַנציגער פּרעסע טאַדעלט אויך איינ־שטימיג די האַנדלונג פון „שטאַהלהעלם". דער סע־נאַט זעהט, אַז די גרעסטע טייל איינוואוינער פון דאַנציג שטעהען פאַר'ן סענאַט און צוזאַמען מיט איהם.

18 ליסטעס צום קראקאווער קהלה-ראט

קראָקאַ 9 (י.ט.א.) היינט האָט זיך געענ־דיגט דער טערמין פאַר איינגעטראָגען ליסטעס צו די וואַהלען אין קהלה־ראַט. ס'זענען אריינגעטראָגען געוואָרען 18 ליסטעס.

פערעפענטליכט דער אפמאך וועגן דער עקספלואטאציע פונ'ם ים-המלח

לאָנדאָן, 9. (יט"א). דאָס קאָלאָניאַל־מי־ניסטעריום האָט פערעפענטליכט אַ „ווייס־בוך" אין וועלכען ס'געפינט זיך דער אָפּמאַך מיט אינזש. נאָוואָמיעיסקי און מאַיאָר טוראָוו וועגען דער קאָנ־צעסיע אויף צו עקספּלואַטירען דעם ים־המלח.

די קאָנצעסיאָנערען פערפּליכטען זיך אין די ערשטע 3 יאָהר אויסצואַרבייטען ווייניגסטענס צו 1000 טאָן פּאָטאַש און כלאָריד, די פּראָדוקציע דאַרף שטייגען אַזוי, אַז אין צעהן יאָהר אַרום זאָל זי בעטרעפען פון 11 ביז 50 טויזענד טאָן.

די רעגירונג פערפּליכטעט זיך אַרורכצופיהרען אַ שאָסעי פון ים המלח ביז ירושלים און ירוחו, און זיך אויך פערנעהמען מיט אַ פּלאַן פון אויסצו־בויען אַ באַהן ביז צום ים המלח. אין משך פון 1 יאָהר מוז די אונטערנעהמונג בעזיצען 100,000 פונט שטערלינג. נאָכ'ן בעזיצען דעם ערשטען פער טעל מיליאָן שטערלינג מוזען די ווייטעררינע אַקציעס צוגענגליך און צוטריטליך געמאַכט ווערען פאַר'ן ברייטען עולם.

ד יקאָנצעסיע איז אַרויסגעגעבען געוואָרען אויף 75 יאָהר.

מעמאראנדומס וועגען די נאציאנאלע מינדערהייטען

גענף, 9. (ספּ. טעל.) דער דייטשער אויי־סערן־מיניסטער שטרעזעמאַן האָט זיך טעלעגראַפיש געווענדעט צום גענעראַל־סעקרעטאַר פון דער פעל קער־ליגע מיט אַ בעמערקונג אַז אין דער פּרעסע האָבען זיך בעוויזען פּובליקאַציעס פון אייניגע מע־מאָראַנדומס פון פערשידענע מלוכות וועגען די מינדערהייטען.

די דייטשע רעגירונג האָט נישט פערעפענט־ליכט איהר מעמאָראַנדום ווייל זי האָט געוואַרט אַז אַלע מעמאָראַנדומס זאָלען פערעפענטליכט ווערען דורך דעם ראַט פון דער ליגע. צוליב דעם, וואָס אייניגע מעמאָראַנדומס זענען שוין פערעפענטליכט געוואָרען, מיינט די דייטשע רעגירונג, אַז עס וואָלט געווען זכּראי צו פערעפענטליכען אַלע.

דער פערטרעטער פונ'ם גענעראַל־סעקרעטאַר מאַרקיז פּאַאָליצי האָט איבערגעשיקט שטרעזע־מאַנס טעלעגראַמע קיין לאָנדאָן אין קאָמיטעט פון דריי, וועלכער בעהאַנדעלט איצט, לויט'ן בעשלוס פונ'ם ראַט, אַלע מעמאָראַנדומס וועגען די מינ־דערהייטס־ענינים.

דער קאָמיטעט פון דריי האָט ערקלערט, אַז אַלע מעמאָראַנדומס אין זייער פולען טעקסט צוזאַ־מען מיט די אויספיהרונגען פונ'ם קאָמיטעט, וועלען איבערגעשיקט ווערען קיין מאַדריד, וואו — ווי עס איז בעוואוסט, — עס וועלען פאָרקומען די זיצונגען פון די קאָמיסיעס פון ראַט פון דער ליגע.

פון זיין זייט קען דער קאָמיטעט פון די דריי נישט פערעפענטליכען די צוגעשיקטע מעמאָראַנ־דומס; די דייטשע רעגירונג קען אָבער, ווי יעדער אַנדערע רעגירונג איהר מעמאָראַנדום פערעפענט־ליכען ווען זי וויל.

דעם ענטפער פונ'ם קאָמיטעט פון די דריי, האָט מאַרקיז פּאַאָליצי איבערגעשיקט שטרעזעמאַ־נען טעלעגראַפיש.

זיך אויפגעלייזט א שטאט-ראט צוליב א יודישען קצב

בערלין, 9. (יט"א) אין שטעטעל קאָבוק, האָבען די נאַציאָנאַל־סאָציאַליסטען געפיהרט אַ קאַמ־פּאַניע געגען אַ בעאַמטען פון שטעטישען שעכט־הויז אין צוזאַמענהאַנג מיט אַ יודישען קצב.

דער מאַגיסטראַט האָט דעם סכסוך איבער־געגעבען צו אַ פאָלקס־אָפּשטימונג בעת וועלכער די נאַציאָנאַלע האָבען דערהאַלטען 9,644 שטימען און די סאָציאַל־דעמאָקראַטען און אַנד. —4266.

דער שטאָט־ראַט האָט זיך דעריבער אויפגע־לעזט.

דער נייער אמעריקאנישער אמבאסאדאר אין דייטשלאנד — א יוד

בערלין, 9. (יט"א) אויפ'ן אָרט פון גע־וועזענעם אַמעריקאַנער אַמבאַסאַדאָר אין דייטש־לאַנד יעקב טורמאַן, וועלכער איז איצט אַלט גע־וואָרען 75 יאָהר איז בעשטעטיגט געוואָרען דער יודיש־אַמעריקאַנישער באַנקיר אייזשען מייער.

מייער איז אין 1918 י. דורך ווילסאָנען בע־שטימט געוואָרען אַלס קריגס־פיהרער.

שניי-שטורם אין אמעריקא

ניו־יאָרק, 8 (ספּ. טעל.) איבערן שטאַט מאַניטאָבאַ איז אַרורכגעגאַנגען אַ מורא'דיגער שניי שטורם, וואָס איז נישט נאָטירט געוואָרען זייט צעהנדליגע יאָהרען.

דער שטורם האָט איבערגעריסען יעטוועדער קאָמוניקאַציע, 400 מענשען זענען איינגאַנצען אָפּ־געשניטען געוואָרען פון דער וועלט און זיי דראָהט אַ הונגער־טויט. די מאַכט האָט אַרויסגעשיקט פאַר זיי לעבענסמיטעל אויף אַעראָפּלאַנען און אויף שליטענס איינגעשפּאַנט אין הינד.

דער פרעסע-סקאנדאל אין תל-אביב

(קאָרעספּאָנדענץ צום „נייעם פאָלקסבלאַט")

זייט אַ געוויסער צייט האָט מען גערעדט אין תל־אביב אַז עס וועט בקרוב אָנהויבען צו ערשיי־נען אַ יודישע צייטונג פון די יודישע קאָרעספּאָנ־דענטען וואָס האַלטען זיך אויף אין א"י און שרייי־בען פאַר די יודישע צייטונגען פון אַמעריקא און פּוילען.

אָבער יעדעס מאָל, ווען ס'האָט זיך נאָר בעוויזען אויף די שפּאַלטען פון דער א"י־פּרעסע די ראַזינע ידיעה, האָבען עס די פעראינטערעסירטע קאָ רעספּאָנדענטע אָפּגעלייקענט אַלס גרונדלאָזע.

מען האָט עס געהאַלטען פאַר אַ פאַלשען מאַניעווער פון יענע קאָרעספּאָנדענטען צוליב דעם, וואָס די יודישע אינסטיטוציעס אין א"י ביי וועלכע געלעגענהייט עס זאָל נישט זיין, האָבען אויסגעמידען זיי און נישט פערבעטען אויף קיין פערזאַמלונג אָ־דער פייערונג.

אַ קורצע צייט פאַר פּסח איז ערשינען דער ערשטער נומער פון אַ יודישען זשורנאַל „איינס" מיט דער בעטייליגונג פון דעם קאָרעספּאָנדענט פון „היינט", ה' ש. פּיעטרושקאַ.

ה' פּיעטרושקאַ טרעט אַרויס גאַנץ אָפען גע־גען די א"י־פיהרערס, וועלכע טראָגען אויף זייער פּנים אַ מאַסקע.

אין פּוילען זענען זיי ווי לעמעלעך, שמייכלען דעם פּוילישען יודענטום כדי וואָס מעהר געלד פון זיי אַרויסצובעקומען און אין א"י ווייזען זיי ערשט אַרויס זייער אמת פּרצוף, דעם מינדעסטען ווערט האָט ביי זיי נישט אַ פּוילישער יוד. ה' פּיעטרושקאַ רעכענט זיך אָפּ מיט די ראַזיגע הערען אויף אַ זעהר שטרענגען און אומצווייטייגען אופן, פער־קלאָגענדיג זיי פאַר דער עפענטליכקייט צוליב זייי־ער נישט גערעכטער האַנדלונג לגבי די פּוילישע יודען אין ארץ־ישראל.

נאַטירליך האָט אַזאַ עפענטליכער אַרויסטריט פון אַ פּוילישען יודען אין דער פּערואָן פון דעם „היינט"־קאָרעספּאָנדענט געמאַכט אין יענע קריי־זען אַ גרויסען רושם. נאָך מעהר האָט זיי פערדראָ־סען די חוצפּה פון ה' פּיעטרושקאַ אַרויסצוגע־בען אין א"י אַ צייטונג אין יודיש.

דער „הארץ" איז געווע [ד]ער ערשטער, וואָס איז אַרויס אויף זיינע שפּאַלטען אין הייליגען קאַמף געגען דער דאָפּעלטער חוצפּה פון ה' פּיעט־רושקאַ, אַרויסצוגעבען אין א"י אַ יודישע צייי־טונג און גלייכצייטיג צו בעפאַלען די ציוניסטישע פיהרער, פאָדערענדיג די האַרבסטע שטראָף פאַר ה' פּיעטרושקאַ. מען דאַרף זיין יודישע צייטונג נישט אַריינלאָזען אין קיין יודישע ישוב, און ער מוז אומ־בעדינגט בעזייטיגט ווערען פון „היינט" אַלס מיט־אַרבייטער און דאַן וועט מען שוין וויסען ווי איהם פּטור צו ווערען אויך פון א"י.

מען האָט אָנגעהויבען פון אַלע זייטען צו באָם־באַרדירען דעם „היינט" מיט טעלעגראַמעס און פאָדערונגען, אָפּצושטעלען ה' פּיעטרושקאַ אַלס קאָרעספּאָנדענט. אַ סברה, אַז די קאָמפּאַניע האָט געהאַט אַ פּעולה און אַז דאָ איז דערהאַלטען גע־וואָרען אַ טעלעגראַם פון „היינט" לויט וועלכער דער „קאָלעקטיוו" פון „היינט" זאָגט זיך אָפּ פון מיטאַרבייטערשאַפט צוזאַמען מיט ה' פּיעטרושקאַ.

דערווייל קאָכט זיך דער גאַנצער יודישער ישוב מיט דער ראַזיגער מעשה, וועלכע איז געווען טאָג־געשפּרעך פון זמן־חרותנו...

פ. פּ. ק.

דער הונגער אין ווילנער פראווינץ
יודישע בעל-מלאכות עסען קלייען מיט וואסער, אזוי ווי בהמות

אַ האַרצרייסענדיגע שילדערונג וועגען דעם הונגער אין ווילנער פּראָווינץ געפינען מיר אין „פאָרווערטס" פון זיי [ק]אָרעספּאָנדענט.

„דעם גרעסטען צאָרן האָט דער הונגער אויס־געגאָסען אין שטעטעל אויף די בעלי־מלאכות. אַז פּויערים הונגערן, דאַרפען זיי נישט קיין „סערמיגעס", דאַרפען זיי נישט קיין שטיוועל, געהען נישט קיין הויזען, הונגערן די יודישע בעלי־מלאכות פון דיסנע, פון בראַסלאַוו, פון אינגאַלינע, פון רוגילאָוויטש, געהען אויס פאַר אַ שטיקעל ברויט.

אין דער קליינער שטעטעלע מיאָר, זענען די בעלי־מלאכות געוואויער געוואָרען אַ שרעקליכע זאַך: איינער פון די פיינסטע בעלי־מלאכות מישט צונויף קלייען מיט וואַסער, אַזוי ווי פאַר אַ בהמה, און דאָס איז דער מאכל פאַר איהם מיט זיין משפּחה.

ער טוט עס בעהאַלטערנערהייט, קיינער זאָל נישט וויסען, ער שליסט צו ורי טיר, זיצען אַרום טיש די הונגעריגע עופּהילעך און עסען די קלייען מיט וואַסער, ווי די קעלבלעך צופעליג האָט עס אַ שכן דערועהען, האָט איהם אַ פּלאַם געטון דער פּנים פון צער, איז ער אַוועקגעלאָפען אין קליי־נעם, הילצערנעם בית־מדרש מיט אַ יללה.

— יודען, זעהט וואָס עס עסט יהודה־לייב!...

עס האָבען דאָס געהערט אַנדערע יודען, בע־רויערט, צוגעשאָקעלט מיט די קעפּ;

— אַ ראַנק גאָט פאַר דעם...

און אַנ'אַנדערער האָט זיך אָפּגערופען:

— ער איז נישט דער איינציגער... יודען, וואָס וועט זיין, יודען?...

עס איז אַ צער אָנצוקוקען די פּנימער פון די פרויען, די יודישע מאַמעס, אָדער זיי שרייען פון צער, אָדער זיי שטומען, אָבער עס קוקען זייערע אויגען מיט בליקען, ווי ברענענדיגע וואונדען, זיי קוקען מיט אַ גרויסער פראַגע:

„וואָס וועט זיין?"..

בזוואַמען מיט זיי שוויינגען זייערע טעכטער, זיי זענען איינגעצויגען אוי נבלייך געוואָרען. זיי שטומען צוזאַמען מיט זייער עלענט.

און ווי זעהט אויס אַ יודיש קינד אין אַזאַ פערהונגערטער וועלט? — פערשפּאַרט, טרויעריג און פערקלעמט, עס איז נישטאָ אַזאַ צער, וואָס זאָל גלייך זיין צום צער פון צוויי קינדערישע גרויסע אויגען, אָנגעלאָדענע מיט טרעהרען.

זענען דאָ אין די שטעטלעך פון דער ווילנער הונגער־געגענד ביז פינף טויזענט הונגעריגע יודישע קינדער. וואָס פאַר אַ ווערט האָט עס צווי־שען די גרויסע רייכטימער פון דער וועלט אַ שטיקעל ברויט מיט אַ גלאָז טיי? — אָבער עס איז נישטאָ נאָך אַזאַ פרייד, ווי די פרייד פון קינדערישען הערצל פון בלייכע קינדערישע הויט און ביינער, ווי די פרייד פון די קליינע אויסגעדאַרטע הענטעלעך, ווען זיי כאַפּען ד' ברויט מיט די טיי.

אַזאַ פאַסקודנע וועלט. אַ וועלט, אין וועלכער עס הונגערן קינדער...

דער הונגער וועט זיך אין דער געגענט גע־וויס אָוועקציהען נאָך לאַנגע חדשים, ביז אין הייסען זומער אַריין.

הלוואַי זאָל ער זיך צו יענער צייט ענדיגען".

——=:::=——

אפגעשפארט
אויף יענעמ'ס טאש

זינט דריי יאהר ווערט אין פוילען געפיהרט אנ'עקאנאמישע פאליטיק, וואס איז אין פיל הינזיכטען אנדערש, ווי די, וועלכע האבען געפיהרט די פריהעריגע רעגירונגען, קודם איז עס נוגע די מלוכה'שע אינוועסטיציעס און די געלד-רעזערוען.

דאס איז פילסודסקי'ס ריכטונג ווי אויפריכטען און פונאנדערבויען פוילען און אויפקשטעלען זי אויף אזא מדרגה, אז זי זאל זיין מעכטיג אויפ'ן מורח און קאנקורענץ פעהיג אויפ'ן מערב.

מיט דער הילף פון געוואלטיגע אינוועסטיציעס האבען פילסודסקי'ס רעגירונגען זיך אונטערגענומען צוריק אויפצובויען דאס חרוב ומוחרב'דיגע לאנד פון די קריגס-היזיקות, צו בעזייטיגען די וויכטיגסטע חסרונות פון די באהנען, וועלכע זענען געווען געבויט לויט די סטראטעגישע בעדערפנישען פון אקופאנט, צו מאדערניזירען און אפפרישען זיי, צו אויפבויען די כעמישע און די קריגס-אינדוסטריע א. א. וו.

איז אבער די צרה, וואס מען האט דאס אלצס געוואלט פערווירקליכען אין א קורצער צייט, במשך פון די פאר יאהר, וואס זיי רעגירען אין לאנד, האבע זיי געוואלט שוין זעהען פאר די אויגען דאס אויסגעטרוימטע פוילען.

און קוים טוט מען א זאך בהלה'דיג: איז שוין ממילא נישטא קיין צייט ארומצוקוקען זיך. האט מען זיך טאקי נישט פערטראכט אפילו, פון וואנען מען וועט נעהמען די מיטלען אויף צו דעקען די אויסגאבען, צי זענען זיי בכלל פארהאן, צי וועט דער יונגער ווירטשאפטליכער ארגאניזם אויסהאלטען אזא שווערע לאסט אין א קורצער צייט.

אפילו דעוועי, וועלכער איז די גאנצע צייט געווען זעהר צוריקגעהאלטען ביים קריטיקירען די פוילישע מלוכה-ווירטשאפט, האט אויך צולעצט געפונען פאר נויטיג צו ווארענען פאר די איילינגע אינוועסטיציעס, זענען דאס פראדוקטיווע זאכען, וועלען זיי אין א גאנץ קורצער צייט צוריקגעבען די ארייינגעלעגטע אויסגאבען, איז גוט, מעגען מיר זיי טאלערירען, אלא נישט, טארען מיר נישט ריזיקירען מיט דעם ווירטשאפטליכען לעבען פון א לאנד, וואס איז ערשט אויפגעשטאנען תחית-המתים (ווי מיר דערוויסען זיך אין לעצטען מאמענט, גרייט צו ה' דעוועי א צווייטע גענעראלע קריטיק איבער די מלוכה-אינוועסטיציעס).

נאך שארפער איז די פראגע פון די מלוכה-רעזערוען.

על כל צרה שלא תבוא האט די רעגירונג געוואלט האבען גרויסע זאפאסען מזומן, צי אויף וואלוטע-צוועקען, צי כדי צו דעקען די מעגליכע ביודזשעט-דעפיציטען אדער שטיצען דאס ווירטשאפטליכע לעבען אין קריטישע מאמענטען.

אמת, דאס לעצטע האט די רעגירונג קיינמאל נישט געהאלטען פאר נויטיג צו טון, הפכ-סטענס האט זי זיך בעגנוגענט נאר מיט געבען קרעדיטען און שטיצע די מלוכה'שע ווירטשאפטליכע אונטערנעהמונגען, וואס האבען נישט זעלטען אונטערגעגראבען די פריוואטע ווירטשאפט. אבער געלד האט מען גענומען דוקא פון דעם פריוואטען ווירטשאפטלער, און גאר היפשע געלדער.

לויט ווי עס האט בערעכענט א בעוואוסטער עקאנאמיסט, האט די רעגירונג „אפגעלעגט" העכער א מיליארד זלאטעס רעזערווען אין די לעצטע פאר יאהר. מילא דאס געלד, וואס מען לעגט אריין אין בויען געביידעס, פאבריקען, באהנען, ניבען בעשעפטיגונג טויזענדער פאמיליעס, ברענגען אין בעוועגונג די פריוואטע אונטערנעהמער, זיי ברענגען און ווירקען מיט ביי דער אויפלעבונג, אבער געלד-רעזערווען, וואס ליגען אונבעוועגליך אין פערשידענע בענק, וואס פאר א נוצען האט פון זיי דאס עקאנאמישע לעבען? גיכער פערקעהרט.

ווארום סוף כל סוף, ווערען דאך די אלע געלדער, צי אויף מאכען אינוועסטיציעס, צי אויף שאפען רעזערוען, גענומען פון די שטייערן. קיין בעזונדערע אינוועסטיציע-קאפיטאלען בעזיצען מיר דאך נישט, און פון די געוואלטיגע פאר-מלחמה'דיגע לאנגטערמיניגע דעפאזיטען איז געבליבען נישט מעהר ווי א שבוש.

ווייסען מיר דאך אלע זעהר גוט, ווי ווייט איבערגעלאסטעט עס איז דאס ווירטשאפטליכע לעבען מיט די שטייערן. די שטייערן דעקען די אלץ-וואקסענדע מלוכה-הוצאות, און א חוץ דעם ערמעגליכען זיי די רעגירונג צו „שפארען" מיליארדען.

אהן דעם מינדעסטען צווייפעל קאן מען זאגען, אז אט די אלע מיני „אפשפארונגען" ווערען געמאכט נישט פון דעם טייל שטייערן, וואס דאס ווירטשאפטליכע לעבען קאן און דארף צאהלען, נאר פון יענעם טייל, וואס איבערשטייגט זיינע מעגליכקייטען, וואס רויבט ביי איהם אוועק די נויטווענדיגסטע מיטלען צו פערבעסערען די ארבייטס-בעדינגונגען, וואס נישט אפט נעהמט עס ביי איהם אוועק דעם ביסען פון מויל.

בקצור – מען שאפט „רעזערוען" פון אזעלכע געלדער, וועלכע רואינירען דאס ווירטשאפטליכע לעבען, מען „שפארט" איין אויפ'ן צווייטענס חשבון, אזא פאליטיק מוז דאך לסוף ברענגען צו דעם, אז נישט די מלוכה און נישט די ווירטשאפט וועט האבען וואס צו שפארען.

עס איז איינס פון די וויכטיגסטע אויפגאבען פון דעם נייעם פינאנץ-לייטער צו מאכען א סוף מיט אזעלכע מעטאדען.

מאג. ש. בונין.

דער פאליטישער מאמענט

דער נייער עסטרייכישער קאנצלער,— דער כוליגאנישער אנפאל אין אפעלן — פויליש-לאטווישע דערנעהנטערונג.— דער אטענטאט אויף וואלדעמאראס'ן.

ווען דער עסטרייכישער קאנצלער זייפעל האט זיך אנגעגעבען אין דימיסיע, איז קלאר געווען, אז ס'וועט זיין זעהר שווער צוצוקלויבען פאר איהם א פערטרעטער. די ווירקליכקייט האט אבער איבערגעשטיגען אלע פעסימיסטישע ערווארטונגען, ס'האט געמוזט אדורך א גאנצער חודש איידער די דריי פארטייען, וועלכע בילדען די רעגירונגס-קאאליציע, האבען זיך געקאנט צונויפרעדען אויף דער קאנדידאטור פון ערנסט סטרערוביץ. די אונטערהאנדלונגען, וועלכע זענען דערביי פארגעקומען, האבען ארויסגערופען אין לאנד נישט ווייניג ביטערע פארוואורפען אויפ'ן אדרעס פון די פאלקספערטרעטער, וועלכע זענען פערנומען מיט קליינליכע אינטריגעס. דעם געדאנק, וועלכער איז אויפגעשוואומען תיכף נאך דער דימיסיע פון זייפעל'ן, מכוח א פערשטענדיגונג צווישען די קריסטליך-סאציאלע און סאציאל-דעמאקראטען, האט מען געמוזט אפווארפען. אזוי ווי די קריסטליכע סאציאליסטען זענען אליין נישט געווען בכוח צו שאפען א רעגירונג, האט מען זיך געמוזט אומקעהרען צו דער פריהערדיגע קאאליציע און צוציהען 12 פאנגערמאנער און 9 אגראריער. צו געפינען א קאנדידאט, וואס זאל בעפרידיגען די פאדערונגען פון אלע דריי גרופירונגען, איז געווען אויסערגעוועהנליך שווער.

דער נייער קאנצלער סטרערוביץ איז א געבוירענער פון דייטש-בעהמען, דעריבער האלט מען איהם פאר א הייסען אנהענגער פון עסטרייך'ס אנשלוס צו דייטשלאנד. ער איז אנ'אלזייטיג געבילדעטער מאן, האט בעענדיגט די מיליטערישע אקאדעמיע, דאן פאליטעכניקום און יורידישען פאקולטעט און האט זיך געווידמעט דער אינדוסטריעלער טעטיגקייט. ער האט זיך ארויסגעוויזען פאר א גלאנצענדען אדמיניסטראטאר. לעצטענס איז ער בעוועזן לייטער פון א גרויסער אגראר-באנק און האט פיל געשריבען איבער עקאנאמישע פראבלעמען.

די בעשטימונג פון סטרערוביץ'ן בעוויזט, אז דער נייער קאבינעט וועט די הויפט-אויפמערקזאמקייט לעגען אויף דער פאלקסווירטשאפט אזוי ווי סטרערוביץ ווערט בעטראכט פאר א פארשטעהער פון די גרויס אינדוסטריעלער און געהערט דערצו נאך צום פערבאנד „היימווער", קאן מען פארויסזעהן, אז די סאציאליסטען וועלען איהם אויפ'ן שארפסטען אופן בעקעמפען.

•

די פאציפיסטישע קרייזען פון דייטשלאנד און פוילען האבען לעצטענס אנגעווענדט נישט ווייניג מיה צו צושטרייען די אומפריינדליכע שטימונג, וואס האט זיך איינגעשטעלט צווישען די פאליאקען און דייטשען נאכ'ן ווערסאלער טראקטאט און צוליב די אונצעהליגע קאנפליקטען, וועלכע זענען שפעטער ענטשטאנען. ס'איז כדאי אנצווייזען אויף די געמישטע פויליש-דייטשע קאנפערענצען, וועלכע זענען אין דער לעצטער צייט איינגעארדענט געווארען אין פערשידענע שטעדט פון פוילען און דייטשלאנד (איינע אויך אין לאדז). אויף קאנפערענצען זענען ארויסגעטראטען פוילישע און דייטשע רעדנער, און זיי האבען געדארפט מיטהעלפען צו דער פויליש-דייטשער דערנעהנטערונג. א מיאוס'ער גרילץ איז דעריבער געווען דער אונגעהערטער כוליגאנישער אנפאל פון א גרופע דייטשע נאציאנאליסטען אויף די אומשולדיגע פוילישע ארטיסטען, וועלכע זענען אויפגעטראטען אין אפעלן. דאס גאנצע קולטורעלע דייטשלאנד האט פראטעסטירט און אויסגעדריקט בעדויערונג צוליב די אפעלנער געשעהענישען. דער שעף פון דער אפעלנער פאליציי האט בעקומען דימיסיע. א פאליטיש-קלוגע און טאקטישע שטעלונג האט אנגענומען די פוילישע רעגירונג און די פוילישע זעלבסטפערוואלטונג אין קאטאוויץ: דער דייטשער טרופע, וועלכע האט דארט גאסטראלירט ביי דער אונטערשטיצונג פון דער שטאדט, זענען קיין שום מניעות צו די וויטערדיגע גאסטראלען נישט געמאכט געווארען.

די עקסצעסען אין אפעלן האבען אין דער פוילישער געזעלשאפט ארויסגערופען א פערשטענדליכע פערביטערונג און זיי וועלען צום ווייניגסטען מיטהעלפען פאר דער פערשטענדיגונג צווישען ביידע פעלקער.

א איראניע פון גורל, וועלכער האט געוואלט אונטערשטרייכען, אז די נאציאנאליסטען פון אלע לענדער פיהרען זיך אומעטום אויף אויפ'ן זעלבען אופן: גראד אין דער צייט, ווען דייטשע כוליגאנעס האבען פאגראמירט פוילישע ארטיסטען אין אפעלן, האבען בעלגישע „פאטריאטען" דעמאלירט א דייטשען צירק, וועלכער האט גאסטראלירט אין שארלערוא.

•

אין דער באלטישער פאליטיק איז צו בעצייכענען די דערנעהנטערונג צווישען פוילען און לאטווע, וועלכע ווערט פון ביידע צדדים דעמאנסטראטיוו אונטערגעשטראכען. קיין ריגע איז בעשטימט אלס געזאנדטער איינער פון די בעסטע פוילישע דיפלאמאטען, ה' ארצישעווסקי. נאך איידער ער איז געקומען איבערנעהמען זיין אמט, האט ער געגעבען אנ'אינטערוויו, צוליב וועלכען די סאוויעטישע פרעסע האט אנגעהויבען רעדען וועגען א פארשטעהענדיגען בונד פון „פוילישע און לאטווישע פאשיסטען" געגען ס. ס. ס. ר. אין רוסלאנד האט אויך ארויסגערופען אנ'אנזעהן דער פאקט, וואס קיין ריגע איז אראפגעקומען א גרויסע דעלעגאציע פון פוילישע געלעהרטע, פאליטיקער און עקאנאמיסטען, וועלכע האט דעם ציל צו פערפעסטיגען די קולטורעלע און ווירטשאפטליכע בעציהונגען צווישען די ביידע לענדער.

•

דער אטענטאט אויפ'ן ליטווישען פרעמיער וואלדעמאראס איז געווען א פונל-יוצא פון דעם טעראר-רעזשים, וואס דער ליטווישער דיקטאטאר האט איינגעפיהרט. ווער ס'איז דעם אטענטאט בעגאנגען — איז דערווייל נישט בעקאנט, נאר די ליטווישע רעגירונג וויל פון דער טראגעדיע שלאגען פאליטישען קאפיטאל און נוצט איהם אויס פאר אנ'אנטי - פוילישער אגיטאציע. אזוי צ. ב. טיילט מיט דער אפיציעלער קאמוניקאט פון דער קאוונער פאליציי, אז וואלדעמאראס אדיוטאנט זאל האבען פאר'ן טויט אויסגערופען: „זיי רעדען פויליש!"

די רעדעס אויפ'ן מיטינג פון „אייזערנעם וואלף" זענען פול געווען מיט אנפאלען אויף פוילען, וועלכע איז בעשולדיגט געווארען אין אלע טעראר-אקטען געגען וואלדעמאראס'ן דער אפיציעלער „לעטובאס אידאס" בעהויפטעט, אז הגם מען קען נישט פארויסזעהען די קאנסעקווענצען פונ'ם אטענטאט, קען מען אבער זיכער זיין, אז ס'וועלען זיך פערשארפען די בעציהונגען פון ליטע צו פוילען".

אויך די בערלינער פרעסע ווינקט אויף פוילען אלס אויפ'ן ארט, פון וואנען דער אטענטאט איז ארגאניזירט געווארען. די דעמאקראטישע פרעסע האלט, אז דעם אטענטאט האבען אויסגעפיהרט די אנהענגער פון געוועזענעם סאציאליסטישען פיהרער פלעטשקייטיס. אפילו „בערלינער טאגעבלאט" מיינט, אז ער קומט פונ'ם טעראריסטען-קרייז, וואס האלט זיך אויף אין ווילנער קענט.

די קאוונער פאליציי ווייזט, אן אין דער ערשטער רייהע אויף די ליטווישע עמיגראנטען אלס אויספיהרער פונ'ם אטענטאט. ס'איז אויך לייכט אנצונעהמען, אז דאס איז געווען א נקמה - אקט מצד די סאציאליסטען, וועלכע זענען לעצטענס ערקלערט געווארען אלס אומלעגאל. האט טאקי די קאמיסיע פאר רעגיסטרירען די ארגאניזאציעס בעשלאסען איצט ענטגילטיג צו ליקווידירען די סאציאל-דעמאקראטישע פארטיי אין ליטע אנגעבענדיג אין די מאטיווען, אז די פארטיי איז איבערגעשריטען איהר סטאטוט און אלס ערשטער נקמה-אקט איז אויסגעפיהרט געווארען דער טויט-אורטייל איבער 4 סאציאליסטען, וואס זענען געמשפט געווארען אין שאוועל פאר'ן כלומר'שטען פוטש אין טאוראג.

פ. ב.

דער עולם השקר אויפ'ן עולם האמת

א בעזוך אויפ'ן לאדזער נייעם בית הקברות

פון משה אפעלבוים

ווען א יודישער קינסטלער קומט אין א יודישער שטאט, איז גאנץ נאטירליך, אז דער ערשטער בעזוך זיינער איז אין די שוהלען און בתי מדרשים, און אויפ'ן בית הקברות.

אויב עס איז ערגעץ ראָ ביי יודען צו געפינען סמנים פון יודישער קונסט, איז ער נאר אין די אויבענדערמאנטע ערטער, ווייל פון דורות לאנג האט דער יוד אריינגעלעגט זיין קינסטלערישען חוש נאר אין די כלי קודש. דער יוד איז קיינמאל נישט געווען זעסעסטיגט אויף קיין ארט, האט ער זיך דעריבער נישט געקענט קאנצענטרירען אדער אכט לעגען אויף זיין ארומיגער הויזליכער שענקייט, ווי דער פאל איז ביי די אומות העולם, וואס ווענען זיכער מיט'ן באדען, אויף וועלכען זיי זיצען. דארט, וואו אנדערע פעלקער האבען געבויט שלעסער מוזעאומס און קונסט-גאלעריעס פאר זיך, און זיי איבערגעגעבען בירושה זייערע קינדער, האט דער יוד געבויט שולען, בתי-מדרשים, און זיי בעצירט מיט קונסט-ווערטען, וועלכע זענען געבליבען א פאלקס-טראדיציע.

א דאנק די וואנדערענדיגע בעריננונגען פונ'ם יודישען פאלק, זענען די מיטלען פונ'ם יודישען קינסטלער אויך בעגרעניצט געווארען.

די גרעסטע מעגליכקייטען פאר דעם יודישען קינסטלער-טאלאנט זענען געווען אין דעם שויתי, וואס ער האט געשניצט פאר דער שול אדער פאר דעם בית המדרש, אויף די מצבה, וואס ער האט געקריצט פאר דעם בית-הקברות און נאך אזעלכע רעליגיעזע געגענשטאנדען, וועלכע מיר זאמלען היינט מיט גרויסע אינטערעס, אויב מיר האבען בעציהונג צו עפעס יודישעס.

די מצבה איז געווען פאר דעם יודישען סקולפטאר דאס איינציגע מאטעריאל, ביי וועלכען ער האט זיך געקענט אויסלעבען אלס קינסטלער. און אט אויף די פרימיטיווע שטיינער האט דער אמאליגער יודישער סקולפטאר תפלה געטאן, מיט זיין דלות'טע און האמער. נאר פאר די מתים האט זיך זיין קינסטלער-נשמה געקענט צו גיסען אין די איבערוועלטליכע נגונים, פון וועלכע זיין רעליגיעזע פאנטאזיע האט געחלומט.

דאס איז געווען רעמאלט, ווען די רעליגיעזע טראדיציעס ביי יודען זענען שטארק געווען, ווען דער יוד האט זיך נאך נישט איבערגעטראגען פון זיין רעליגיעזען אינערליכען עקסטאז אין די איצטיגע אויסערליך-רעליגיעזע פארמען.

מיט דעם מאמענט, ווי דער יוד האט פערטוישט זיין אלטען רבקוחדיגען חזן פאר'ן קאנטאר מיט'ן פירעקיגען קאפעל און שווארצע טאגע, אדער די איינפאכע עגלה פאר דעם קאראוואן מיט די שווארץ בעדעקטע פערד און זילבערנע טראלזען, האט דאס בית הקברות אויך אנגענומען א „צמענטארנעם" כאראקטער און די מצבות א געשמאקלאזן באנאלען, קאסטבארען און שלעכט ארכיטעקטאנישן נוישקען אויסזעהען.

ווען מען בעזוכט די אזוי גערופענע „פאסטעמפאווע" בית הקברות'ן, בעקומט מען דעם איינדרוק, ווי די מלאכים פון די באנאלע אלעאגראפישע בילדער וואלטען ארומגעשוועבט אין ווייס געוואשענע נאכט-העמדער, מיט א צלם אין איין האנד און א קרינעל טויף-וואסער אין דער אנדערער.

דעם איינדרוק האב איך געהאט, ווען איך בין געקומען אויף דעם לאדזער נייעם בית-הקברות איך האב געוואנדערט איבער די נומערירטע גאסען מיט די באנאלע קברים טעמפלען, ווי אין א אונגארישער שטאט, וועלכע דערמאנט אין די מאסקווער „פערציג מאל פערציג" קירכען און צלמים.

א טויטע שטאט מיט א לעבעדינען רייכטום א שרעקליכער קאנטראסט צו די האלב טויטע, אויסגעהונגערטע שנאָרערס, וואס וואנדערען מיט אויסגעשטרעקטע הענד, אונטערהינקענדיג אויף זייערע קוליעס, מיט א גרילצענדיג געבעט; האט

(שלוס אויף 6-טע זייט).

ה. י. בושטאָווסקי

צווישן יידען אין פאַריז

(רייזע-איינדריקען)

IX

יודיש-טעאַטער.

די יודישע אימיגראַציע, אין פאַריז, מוז אויך האָבען איהר טעאַטער און זי האָט עס. זי האָט אַ טעאַטער, אַ יודיש טעאַטער, מיט אַלע קלימ-פערלעך און פיטשעווקעס פון אַ צופעליגען און וואַנדערענדען טעאַטער, וואָס שטיצט זיך אויף דעם צופעליגען, נישט איינגעזעסענעם יודישען וואַנ-דערער.

ווען מען געפינט זיך צווישען יודישע אימי-גראַנטען, נעהמט מען ערשט בעגרייפען דעם יודי-שען טעאַטער בכלל, מען הויבט ערשט אָן פער-נעהמען פאַר וואָס דאָס יודישע טעאַטער בויט זיך אויף דעם בּאָדען פון סענסאַציאָנעלע געשעהעני-שען, פון, און פליג, לעכערליכע פּאַסירונגען און פון כמעט אונגלויבליכע נסים, אומזיסט בעשולדיגט מען די מחברים פון די יודישע האַרצרייסענדע און לאַקריץ-זיסע מעלאָדראַמעס, פון די יודישע לוס-טיג-טראַגישע אָפּערעטקעס, אַז זיי פּאַשען די יו-דישע ביהנע מיט פאַנטאַזיעס פון נישט-געשטויגענע נישט געפלויגענע מעשיות. אַז זייערע פערשוינען, וואָס זיי פיהרען אַרויף אויף דער ביהנע, זענען מאָנעקענס און נישט קיין לעבעדיגע נפשות און אַז זייערע העלדען זענען פאַפּירענע ליאַלקעס, אומ-זיסט איז מען זיי אַ זרעם חושד.

מען דאַרף נאָר אַריינבליקען טיפער אין דער יודישער אימיגראַציע, למשל אין אַ פאַריז, ווערט קלאָר, אַז די דערמאָהנטע מחברים, זענען „גאָט די נשמה שולדיג“, אַז נישט זייער אָרימער פאַנטאַזיע ריקטירט זיי דעם ביליג-שפּאַנענדען סיפּור-המעשה פון זייערע טעאַטער-שטיק, נאָר דאָס רעאַלע לע-בען, דאָס לעבען פון יודישען אימיגראַנט.

דער יודיש-נאַציאָנאַלער שמאַלץ, וואָס איז געשטיצט דערויף, וואָס „אין אונזער גאָרטען וואַקסען נישט קיין ציבעלעס, זאָנדערן בלומען“, וואָס הילכט און שאַלט אַראָפּ פון דער יודישער ביהנע, איז אויפגעכאַפּט געוואָרען פון דער יודישער אימי-גראַנטען-גאַס, פון דער בונטער. פערבלאָנזשעטער, פערוואָרפענער, פערבענקטער, צעווייט און צושפּריי-טער יודישער אימיגראַציע, וועלכע בעוויזט נישט צו פלעגען און אויפטויכען אין זיך די נאַציאָנאַלע קולטור-פאַקטאָרען, וועלכע בעוויזט אפילו נישט זיך אויסצולעבען אויף די וועגען פון דער טראַדיציאָ-נעלער רעליגיע. די יודישע אימיגראַציע בּוויזט איהרע געצעלטען אויף ערטער, וואוהין זי ווערט געטריבען פון הינר, פון דער צייט צו שווער קומט זיי אָן אויפצופּויען די עקאָנאָמישע פּאָזיציעס, דעריבער הינקען אונטער זייערע קולטורעלע פּאָזיציעס. זייערע נאַציאָנאַלע בעגריפען שפּאַרען נישט אָן ווייט, ווייל זיי האָבען נישט פון וואַנען צו ציהען יניקה פאַר זייערע נאַציאָנאַלע אייגענאַרטיגקייטען. דעריבער קו-מען זיי אַריין אין התפּעלות, ווען זיי זעהען, אַז אַ גענעראַל קושט אַ ספר תורה'לע אויף דער סצענע. דערמיט בעפרידיגען זיי די תשוקה צו בעקומען פון דער קריסטליכער וועלט די אָנערקענונג און סימ-פּאַטיע פאַר יודישקייט.

די אַלע פערלוירענע קינדער און די האַרצרייי-סענד-פערבענקטע מאַמעס; די אַלע שלעכטע טאַ-טעס, וועלכע פערלאָזען זייערע קינדער און ווייבער און ווערען פערפאַלען ערגיץ ווער ווייס וואוהין; די אַלע וואונדערליכע צואַמענטרעפענישען צווישען עלטערן און פערלוירענע קינדער; די אַלע טייוואַלאַני-שע ווייבספערשוינען, וועלכע צושטערען אידילישע פאַמיליען-לעבענס; די אַלע סענסאַציאָנעלע סודות, וואָס עס טראָגען מיט זיך די פערשידענסטע פער-שוינען וועגען זייער אָפּשטאַמונג פון מאַנכע פון זייערע אָרומיגע; די פערשידענסטע שמד-שטיק-לעך, שפּאַנענדע פערפלאָנטערנישען און אויסער-געוועהנליכע אויפלעזונגען פון קאָפּ-שווינדלערישע פערוויקלונגען דאָס אַלעס, מיט וועלכע עס איז אָנגעשטאָפּט די אַלע מינים מעלאָדראַמעס, לעבענס בילדער און אָפּערעטקעס מיט געזאַנג און טענץ, וואָס האָפּלען אַראָפּ פון דער יודישער ביהנע. דאָס אַלץ איז אויסגעוועבט מיט די לעבענס-פעדים פון דער יודישער אימיגראַציע, יאָ, יאָ, די יודישע אימיגראַציע גיט דעם שטאָף צו דעם. פון דער יודישער ביהנע רעדט צו אונז אַראָפּ דאָס יודי-שע אימיגראַנטען-לעבען, וואָס איז פול מיט אַזעל-כע אויסערגעוועהנליכע געשעהענישען.

דאָס יודישע טעאַטער איז אויך עמיגראַציע, צוזאַמען מיט'ן יודישען עמיגראַנט; מיט'ן יודישען עמיגראַנט איז פול דער ערד-קוגעל, וואַנדערט מיט איהם דאָס יודישע טעאַטער. איז נישט קיין וואונדער, וואָס אייער ווירקט אויף דעם צווייטען און, אַז דאָס טעאַטער גיט דעם אימיגראַנט צוריק דאָס, וואָס ער נעהמט פון איהם — זיין אימיגראַנ-טען-לעבען.

זעהענדיג טיף דאָס יודישע אימיגראַנטען-לעבען אין אויסלאַנד, קאָן מען נישט רעדען וועגען שונ-אין יודישען טעאַטער. דאָס יודישע אימיגראַנטען-לעבען איז פערשוינדעהט, דאָס יודישע טעאַטער איז נאָר אַ שפּיגעלע דערפון.

יודיש טעאַטער אין פאַריז.

איך זיין אין טעאַטער „לאַנקרי“, וואָס גע-פינט זיך צווישען אַ געריכט-בעוואוינטע יודישע מאַסע. אויף דער סצענע שפּילען בעקאַנטע אַרטיס-טען: בעטי קעניג, זעווקינאַ בירנבוים, זיי זענען די הויפּט-ראָליסטען. אַרום זיי דרעהען זיך נאָך אַנדער-רע. סיך בעפאַלט אַ ביטערער רחמנות אויף זיי.

וואַסערע אָרימקייט אויף דער קליינער סצענע, וואַ-סערע ביליגקייט שוועבט אַרום אויף די פאַר ביהנע-ברעטלעך; אַ צוויי בחורים און איין מיידעל בילדען דעם ראַמען און הערען-כאָר, בעטי קעניג בעווייזט איהרע וואָדעוויל-יונגערישע שטיק, בירנבוים לאָזט הע-רען חכמות פון עפּעס אַ לעקעשעוואַטען משרת, זעווקינאַ וויל טאַנצען, שפּרינגען נאָר זי האָט נישט קיין אָרט. אַט רעט מען, אַט וויינט מען, אַט שרייט מען, אַט שמייסט אַ טאַטע אָפּ זיין דערוואַקסענע טאָכטער, אַט קוויטשעט אַ יודינע, אַט זענען גלאַט געוואַלדען און געשרייען און אָט שטעהט שוין אַ חופה און עס איז ששון ושמחה.

פון דער בידנער סצענעלע האָט געוויהעט מיט אַזוי פיל בעטלערישער אָרימקייט, אַז עס האָט אַ-ש ביים האַרצען געשניטען. אַ פידלער און אַ קלאַוויר האָבען נאָך מיט זייער גרימפּלען צוגעהאָלפען צו דער גרילצענדער און ןפיינליכער קבצנות.

דאָס איז געווען, וועגען דעם טייל טעאַטער, וואָס בילדעט די סצענע. אַנדערש זעהט עס אויס אין דער זייט פון הויך געשעצטען פּובליקום. דאָרט איז פרעהליך-לעבעדיג, אַ יום-טוב'דיגע שטימונג.

דער זאַל איז געפּאַקט איבער די ברעגעס. קינדער פעהלען אויך נישט. גאַנצע משפּחות זיצען דאָ, אפילו די זויג-קינדער האָט מען נישט פערפעהלט מיטצונעמען, כאַפּען די קינדער זייערע אויפ'ן קול. בעקומען זיי צו זויגען פון די מוטערס, עס מאַכט נישט אויס, פאַר וואָס זאָלען זיך דרעהן די קינדערלעך נישט אַנזויגען צו דער זעט? די דערוואַקסענע קינ-דערלעך זענען אויך דאָ, זיי לויפען אַרום איבער'ן זאַל שטעהען דאָרט ביי דער סצענע און פיהלען זיך גאַנץ היימיש און געמיטליך.

מען איז דאָך עפּעס אין טעאַטער, אין יודי-שען טעאַטער, כמעט ווי ביי זיך אין דער היים.

די פאָרשטעלונג איז שוין געענדיגט, די שטימונג אין זאַל איז אַ געהויבענע און פאַר דער פאָרהאַנג בעווייזט זיך דער אַרטיסט מאַריס ליאָמפּע, ער האַלט אַ רעדע צום פּובליקום. ער ענדיגט זיין רעדע פאַטעטיש מיט פאָלגענדע ווערטער: „איך ריר זיך נישט פריהער אַוועק פון דאַנען, ביז איהר, הויך-געשעצטעס פּובליקום, וועט מיר צושווערען, אַז איהר וועט קומען צו אונז אין טעאַטער דעם קומענ-דיגען זונטאָג אויף דער „סיבירער חתונה“, איך ריר זיך נישט פון אָרט, איהר מוזט מיר צושווערען!“ אַלע ווי איינער, דאָס גאַנצע פּובליק האָט זיך אויפ-געשטעלט פון די ערטער און פייערליך געשוואוירען צו בלייבען טריי דעם טעאַטער און צו קומען זונ-טאָג צו דער „סיבירער חתונה“.

ווי רוהיג, דער עולם האָט געהאַלטען די שבועה. ביי דער „סיבירער חתונה“ איז ווידער געווען געפּאַקט.

פערהאַן צוויי יודישע טעאַטערס אין פאַריז. איין טרופּע שפּילט אין טעאַטער „פּאַלי דראַמאַטיק“. דאָס איז אַ זעהר שעהנע טעאַטער-געביידע, מיט אַ בריוהדיגע סצענע און געפינט זיך האָרט נעבען יודישען געגענד, אין דער זייט פון רעפּובליק-פּלאַץ. די צווייטע טרופּע האָט נישט קיין שטענדיגען שפּיל-אָרט, נאָר וואַנדערט אַרום איבער'ן יודישען גע-גענד. יעדע צוויי טאָג שפּילט די טרופּע אין אַ אַנדערען יודישען קאַנט. קומט צוליב דעם אָהם, דיי צווייטער טרופּע, נישט צו קאָנען איינשטעלען ליי'ישע פאָרשטעלונגען. אַ חוץ דעם איז די טרופּע אונטערגעזאָרגט פערשידענע קוריאָזען. געוען צו זאָגען, אַז איז דעם „לאַנקרי“ למשל העננט אין פאָיע אַ מעלדונג אויף אַ וואַנד: „מען בעט נישט אַ ינקזיקען“. שמעלט זיך אַרויס, אַז אין דער וואַנד זענען ... ברייטע שפּאַרעס דורך וועלכע מען קאָן אַריינקוקען אין דער ראַמען-גאַרדעראָבע. ביי אַזעלכע לאָקאַל-פערינגונגען איז גאָר נישט לייכט צו שפּילען טעאַטער.

דאַרף מען זיך דערום נישט וואונדערען, פאַר וואָס דער ראַמען און הערען-כאָר איז דאָרט געווען קאָסטיומירט ווי אויף אַ מאַסקען-באַל. פון די צוויי בחורים איז איינער געווען בעקליידט אין אַ קאָסטיום פון אַ טערק און דער צווייטער פון אַ קאַצאַפּ. די איינציגע ראַמע האָט געטראָגען אַ קאָסטיום, דאַכט זיך פון אַ ציגיינערין.

פון פּובליקום האָט אָבער קיינער נישט קיין שום תרעומות נישט. אַזוי ווי עס איז, אַ יודיש גוט. אַבי מען הערט אַ יודיש וואָרט, אַ יודיש-לידעל, אַ יודישע זוויג — יודיש טעאַטער. אָהן יודיש טעאַטער-שפּיל קאָן דער יודישער אימיגראַנט נישט אויסקומען, דורכ'ן יודישען טעאַטער ווערט דער אימיגראַנט צוריק צוגעפּגעבונדען מיט דער יודישער וועלט און ציהט ווייטער די פעדים פון דער יודישער קולטור.

מיט'ן יודישען טעאַטער פערפעסטיגט דער יודישער אימיגראַנט זיין יודישקייט.

אַפילו דער שוין איינגעפירגערטער, דער אַלט-איינ-געזעסענער יודישער אימיגראַנט וועלכער לאָזט זיך שוין פערכאַפּען אויף די פליגלען פון דער פראַנצויזישער קולטור, האָט אויך סענטימענטען פאַר'ן יודישען טעאַטער. איך האָב ביינעוואוינט אַ בענעפיס-פאָר-שטעלונג לכבוד דעם אַרטיסט אַפּפעלבוים, וואָס איז איינגעאָרדענט געוואָרען דורך הייבע יודישע ראַמען פון דער פוטער-בראַנזשע. דער בענעפיס האָט זיך אויך פערענדיגט מיט אַ פראַכטפולען באַנקעט, אויפ'ן חשבון פון די זעלבע ראַמען.

דאָס יודישע טעאַטער איז פעסט איינגעפונ-דעוועט אין דער יודישער אימיגראַציע, וועלכע קאָן קיינמאָל נישט פערגעסען איהרע אַלטע היימען. אַלץ וואָס דערמאָנט זיי אין זייערע אַלטע היימען, איז זיי ליב און היימיש. דאָס יודישע טעאַטער פער-שטעהט דאָס און בעפרידיגט דעם זעלבען בענעהר און סענטימענטאַלער בענקשאַפט. דער דערמאָנ-טער אַרטיסט אַפּפעלבוים האָט זיך בעליבט געמאַכט מיט אַ לידעל „סלוצק“ אין וועלכען עס איז אויס-געדריקט די בענקשאַפט צום היים-שטעטעל, קיין געהויבענערע און היי-ערדיגערע שטימונג, וואָס הערשט דאָ אין טעאַטער, ווען מען זינגט דאָס לידעל, דאַרף מען גאָר נישט. עס פעהלען אַפילו נישט קיין טרערען ביי מאַנכע צושויער.

אַפּפעלבוים האָט געשפּילט מיט זיין טרופּע, אונטער יאָ עף קעסלערס דירעקציע אין טעאַטער „פּאַלי דראַמאַטיק“. דאָ איז שוין פערהאַן אַ שעהנע סצענע, לייטישע קאָסטיומען און דעקאָראַציעס און אויך אַ נרעסערער אָרקעסטער, געפיהרט דורך אַ פּאַסמעגישען דיריגענט. פעהלען אָבער דאָ אויך נישט קיין קוריאָזען. עס ווערט געשפּילט עפּעס אַ שטוקע, שטעלט זיך פלוצים אַוועק אַפּפעלבוים און זינגט אָפּ אַ „ונתנה תוקף“ אַז דאָס האַרץ ווערט צושניטען און עולם זיצט און וויינט, פערגיסט טייכען טרערען און איז אין זיבעטען הימעל פון גרוים תענוג. מאַכען וויינען דעם טעאַטער-עולם איז נישט שווער, יעדער האָט עפּעס אַ פּעקעל, וואָס מאַכט איהם שווער דאָס האַרץ, ביים לייכסטען קוועטש, קולערען זיך טרערען.

דער וואַנדערער, בפרט דער יודישער, שטויסט זיך אָן, אויף זיין וואַנדער-וועג, אויף אַזעלכע אויס-טערלישע איבערלעבונגען וואָס מאַכען זיין לעבען שפּאַנענד און שטורענדיג. אין די פאַריזער קאַפעען, וואו די יודישע אימיגראַנטען זענען אָפט איינגעהער זעהט מען זיי, די לייט, וועלכע טראָגען אויף זייערע פּלייצעס ווער ווייס וואָסערע טראַגישע, אָדער אַהאַנ-טוריסטישע איבערלעבונגען און אין דער פרעמד, אין פאַריז, ווערט עס פערגעסען, ציי עס לעבט נאָר הינטער אויפסנוי אויף. דער רעפּערטואַר פון יודישען טעאַטער שפּייזט זיך פון די זעלבע עלעמענטען, וועלכע געבען דעם שפּאַנענדען שטאָף פאַר די יו-דישע מעלאָדראַמעס מיט געזאַנג און טענץ.

פאַריז איז פערפלייצט מיט טעאַטערס פון כל המינים. דאָס לעצטע וואָרט פון טעאַטער-טעכניק, ווערט אין פאַריז אויסגענוצט אין דער פולער מאָס. מיר וועלען ווידמען אַ ספּעציעלען אַרטיקעל איבער דער פאַריזער טעאַטער-קולטור, וואָס שווימט אין אַ פערשוועגדערישער לוקסוס און אין אַנ'אויגנע-הויער פערצווייגטען טעכנישען בעטריב. אין דעם דאָ-זיגען פערשוועגדערישען טעאַטער-רייכטום, בלאָנקעט אַרום דער פרימיטיווער יודישער טעאַטער, וואַמעלט אַרום זיך די בלאָנקענדע יודישע וואַנדערער, וועקט ביי זיי סענטימענטען פאַר יודישקייט און בעפרוכ-פערט די זוימען פון דער יודישער קולטור, וואָס די יודישע אימיגראַנטען האָבען מיטגעבראַכט מיט זיך פון זייערע היימען און לאָזען זיך נישט אויסוואַרצלען אַפילו פון דער מעכטיגער, רייכער פאַריזער טעאַ-טער-קולטור.

די יודישע אימיגראַציע קלאַמערט זיך אַרום יודישען טעאַטער און וועלכען זי זעהט אַ רעטונג פאַר איהרע צעבּנקענדיגע נאַציאָנאַלע פאַקטאָרען, וועלכע קאָנען נישט, ווי געהעריג, זיך אויספאָרמען, זיך אויסלעבען אויפ'ן וואַנדער-וועג.

יודיש טעאַטער איז דער טרעגער פון טרייסט אין די פערחושכטע רייהען פון פערוואָגעלטען יודי-שען אימיגראַנט.

Panie!

„Słyszał Pan już o obcasach gumowych, które noszą w innych okolicach? Wszyscy je bardzo chwalą, bo chodzi się na nich bardzo lekko i trzymają bardzo długo. Najlepsze są gumki BERSONA! Zrób Pan raz próbę, a nie pożałuje Pan, bo podkówek żelaznych się więcej nie nosi."

„Dobrze. Przybij mi Pan BERSONA na moje obcasy, widzę, że mi Pan szczerze i dobrze radzi."

דער עולם השקר אויפ'ן עולם האמת

(ענדע פון 5-טע זייט).

רחמנות, שענקט אַ נדבה אַנ'אָרימאַן!“ „שרעקליך, האָט זיך מיר געוואָלט אויסשרייען, רייסט אַ-ונטער די אַלע געשמאַקלאָזע מעטאַלענע קראַנצען פון די שוואַרצע און ווייסע מאַרמאָר“ זיילען אויף די קברים! מיט זיי וועט איהר קענען מפרנס זיין נישט נאָר זיך, נאָר אַ האַלבע שטאָט אָרימעלייט אין לאָדז“.

דער רייכער טייל פון לאָדזער בית הקברות איז אַ מיזעראַבלעריגע אויסשטעלונג פון קאַפּיטאַל און קונסט אָהן יודישקייט. אַנ'אויסשטעלונג פון געלד און באַנאַליטעט פון אַ געוויסער קלאַס יודען, וואָס קענען פון זיך נישט אַנטלויפען ביים לעבען, בעגראָ-בען זיי זייערע טויטע אין אַ וועלט פון כלומרשטיגער שמר'קייט, וואָס רויבט אַוועק ביים יודישע זבית עלמין די רוהיגקייט און קדושה.

דער אַזוי גערופענער „פּאַסטעמפּאַוער“ גייסט ביי יודען צווינגט דעם יודישען סקולפּטאָר און אַרכיטעקט נאָכצופּאָלגען די טראַדיציעס, וועלכע אונזערע פאָרלויפער האָבען געשאַפען.

אַ דאַנק זיי ווערט צושטערט דער יודישער מצבה-הויף, וואָס האָט זיך יאָהרהונדערטע איינגע-וואָרצעלט אין פּוילען.

עס וואָלט שרעקליך געווען, ווען מען זאָל נישט קענען געפינען כאָטש דאָ און דאָרט אַ יו-דישען אַרכיטעקט אָדער קינסטלער, וועלכער האָט צופעליג בעקומען אַ בעשטעלונג אויף אַ מצבה און זאָל עס נישט אויסנוצען אין דעם געהעריגען יודישען און קינסטלערישען זין.

אויך דאָ אין לאָדז האָב איך געפונען איינציגע אַזעלכע מאָנומענטען, וועלכע פערדינען די אויפ-מערקזאַמקייט פון דעם קריטיקער.

איינער איז די מצבה פונ'ם נפטר גרינפעלד און אויב איך האָב נישט קיין טעות, איז דאָס אַ פּראָיעקט פון יונגען הורשענבערג, פון אַנ'אַרכי-טעקט מיט אַ טיפער פערשטענדניש און געפיל פאַר דעם רעליגיעזען מיסטיציזם.

ער האָט פון איינפאַכע זאַמד-שטיינער אויפגע-בויט אַנ'איינפאַכען שוהל-אַרטיגען בנין אַ טרעפּעל צווישען צוויי קברים ביי דער וואַנד צוקאָפּענס צו זיצען; איבער דעם טרעפּעל דריי איינפאַכע פילינ-געם אונטער אַ האַלב רונדיג דעקעל, וואָס שטאַרט אַרויס פון ןדער וואַנד און פערוואָרפאַכט אַ מיסטישען שאָטען איבער די פילינגעם, וואָס זעהען אויס ווי אַ בריטע טיר, דורך וועלכער די מענשליכע פאַנטאַזיע דרינגט אַריין אין אַנ'אונ-בעקאַנטע וועלט פון אייביגער היילינגער רוה. די

דער אונענדליכקייט פון טויט.

פון ביידע זייטען — ביימעלעך מיט וויינענדיגע אַראָפּהענגענדיגע צווייגען, וועלכע בוקען זיך צו דער ערד, וואָס שלינגט איין דעם אייביקען סוד פון טויט.

די בעשיינקייט, רוהיגקייט פון דער מצבה איז אַ מייסטערשטיק פון קינסטלערישער רעליגיעזיטעט און מיסטישער אינטואיציע.

די מצבה פון נפטר הוימאַן איז די ערשטע אין לאָדז פון דעם בעקאַנטען סקולפּטאָר אברהם אָסטזשעגאַ, וואָס האָט זיך בעריהמט געמאַכט מיט זיין מאָנומענטאַלען ווערק „פּרץ'ס קבר“, אָסטזשעגאַ איז דער ערשטער פון די יודישע בילדהויער אין פּוילען, וועלכער האָט אויפגעלעבט די יודישע טראַ-דיציע פון דער קינסטלערישער מצבה.

א. אָסטזשעגאַ, אַ גוטער תלמודיסט, באַווירט אַלע זיינע מצבות אויף אַ רעליגיעז-מיסטישען אופן, צוזאַמענגעפלאָכטען מיט טראַדיציאָנעל יודישער אָר-נאַמענטיק. ער האָט שוין פיל מצב'ה אין וואַרשא אויסגעפיהרט, וועלכע שטעהען אויף אַ הויכען קינסט לערישען ניווא.

אָסטזשעגאַ האָט אין דעם קאָפּ פון דער מצבה אויסגעפיהרט זעהר אַ שעהנע קאָמפּאָזיציע פון סטיליזירטע כרובים מיט אַ אָנדייטונג פון פלעבען, וועלכע סוגעסטיאָנירען קאָפּ און קערפּערס, אַ-ווייט-שוועבענדיג פון צווישען שענע טעכניש אויסגעפיהר-טע אָרנאַמענטען און שאַפען אַ מיסטיש איבערוועלט-ליכען אויגדרוק.

איינגעפליגע שוועבען זיי, די קערפּערלאָזע פאַר מען, בעפליגעלט מיט ריטמישע ליניען, וואָס זינגען אויס דעם טרויעריגען מעבר יבוק.

דער קאַסטען מיט די וואָס פאַר בלומען זענען נישט אַזוי געלונגען אויסגעהאַלטען מיט דער מיסטי-שער קאָמפּאָזיציע פון דעם קאָפּ פון דער מצבה.

זאָל דער פּרוב פון אָסטזשעגאַ זיין אַ מוסטער פאַר אַלע יודישע סקולפּטאָרען צוריק צו בעלעבען און בעניען אין אַ קינסטלערישער פאָרם דאָס איינציגע אָרט, וואו דער יודישער סקולפּטאָר האָט נאָך אַ שאַנס זיך קינסטלעריש אויסצולעבען.

אין דעם פּראָיעקט פון קינסטלער חיים אַזיטש פאַר דעם נפטר אַזולנק, פילט זיך אויך אַ ווילען צו שאַפען דאָס נייע און נישט קאָנווענציאָנעלע, זאָל דער פּרוב פון אונזערע יודישע סקולפּטאָרען זיין אַ אָנרעגונג פאַר די יודען, וועלכע קענען ער-מעגליכען פאַר זייער געלדער צו שאַפען די קינסטלע-רישע יודישע מצבה, וואָס וועט בלייבען אין דער צו-קונפט נישט נאָר אַלס מצבות פאַר טויטע, נאָר אויך אַלס קונסט-מאָנומענטען פאַר די לעבעדיגע.

לאָדז
10 מאַי 1929

נייער פאָלקסבלאַט

לאָדז
10 מאַי 1929

די יודישע געשיכטע אין ליכט פון עקאָנאָמיק

אַ פּאָר בעמערקונגען וועגען די „שריפטען פאַר עקאָנאָמיק" אַרויס־געגעבען פון יודישען וויסענשאַפט־ליכען אינסטיטוט, אונטער דער רעדאַקציע פון יעקב לעשצינסקי

פון צביון

דער יודישער וויסענשאַפטליכער אינסטיטוט האָט, ווי איך זעה, אַ שטאַרקע נייגונג צו ביכער פון גרויסען פאָרמאַט. די „רוקע" רופען עס, דאַכט זיך, אָקטאַווא פאָרמאַט.

איך מוז צוגעבען, אַז אַ בוך פון אַזאַ גרויסען פאָרמאַט האָט זעהר אַ בכבוד'יגען אויסזעהן. איהר פיהלט גלייך ווי איהר גיט נאָר אַ קוק אויף אַזאַ בוך, אַז פאַר אייך ליגט אַ ן'ערנסט ווערק און איהר קריגט אַפשיי פאַר איהם. נו, דאָס איז געוויס אַ גרויסע מעלה, אַ בוך דאַרף מיט זיין אויסזעהן אַרויסרופען רעספעקט צו זיך, אָבער דערביי איז אויך פערהאַן אַ גרויסער חסרון. ביכער, פאַר וועלכע מען האָט גרוים אַפשיי, האָט מען מורא צו לייענען. מ'שרעקט זיך, אַז זיי זענען צו שווער און אָנגעפילט מיט צו הויכער וויסענשאַפט.

אמת, די שרעק איז מייסטענס אַן'אויסגעטראַכטע. מען דאַרף בלויז עפענען דאָס בוך און אָנפאַנגען צו לייענען און מען איבערצייגט זיך גלייך, אַז עס איז גאָר נישט שווער. מאַנכע אָבהאַנדלונגען זענען נישט נאָר גאַנץ לייכט צו לייענען, נאָר אויך גאַנץ אינטערעסאַנט. אָבער דאָס דערוויסט מען זיך ערשט, ווען מען האָט דאָס בוך אָנגעפאַנגען לייענען. די צרה איז, וואָס מאַנכע דערשרעקען זיך אַזוי שטאַרק פאַר אַ גרויספאָרמאַטיגען בוך, אַז זיי האָבען אַפילו מורא זיך אָנצורירען אָן איהם.

איך האָב אָט די קורצע הקדמה געמאַכט, ווייל איך וויל, אַז מען זאָל די שריפטען פאַר עקאָנאָמיק און סטאַטיסטיק" לייענען. איך וויל, אַז קיינער זאָל זיך נישט דערשרעקען פאַר דעם זעהר בכבוד'יגען אויסזעהן פון בוך און אויך נישט פאַר זיין נאָמען און זיינע אַרויסגעבער. אמת, עס איז אַ וויסענשאַפטליך בוך און איז טאַקע אַרויסגעגעבען געוואָרען פון יודישען וויסענשאַפטליכען אינסטיטוט, אָבער עס איז דאָך אַ בוך, וואָס מען קען גאַנץ לייכט לייענען. און טאָמער דאַרף מען אין איין אָרט אָדער אַ צווייטען אַביסעל צולייגען דעם קאָפּ, מאַכט דאָס אויך נישט אויס, מען דאַרף נישט לאָזען דעם מח ווערען צו פויל. מען דאַרף איהם פון צייט צו צייט געבען אַביסעלע גימנאַסטיק, אַז נישט וועט ער זיך איינגאַנצען אויפהערען בעוועגען.

דער בעקאַנטער יודישער היסטאָריקער, שמעון דובנאָוו, זאָגט אין זיין אַרטיקעל „וואָס פעלט אין אונזער עקאָנאָמישער געשיכטע?" אַזוי:

מען קאָן פון דעם „היסטאָרישען מאַטעריאַליזם" נישט צופיל האַלטען און דאָך אַנערקענען, אַז דער עקאָנאָמישער פאַקטאָר איז איינער פון די וויכטיגסטע אין דער געשיכטע פון אַלע פעלקער. די אויסשליסליך מאַטעריאַליסטישע אויפפאַסונג, וואָס לעגט די ווירטשאַפטליכע אינטערעסען אין גרונט פון אַלע היסטאָרישע פּראָצעסען, איז געוויס איינזייטיג. דאָס איז נאָר אַ שאַרפע אַנטיטעזע קעגען דער פריהערדיגער טעאָלאָגישער, אָדער אידעאַליסטישער פילאָסאָפיע פון דער געשיכטע. אַמאָל פלעגט מען זאָגען: גאָט פיהרט די היסטאָרישע וועלט, אַזוי ווי די פיזישע און דעם גאַנצען קאָסמאָס, און געה טרעף גאָט'ס וועגען! שפּעטער האָט מען אַ טראַכט געטוהן: אויב מען קען אויספאָרשען די געזעצע פון דער נאַטור, פאַר וואָס זאָל מען נישט קאָנען פאָרשען די געזעצען פון דער מענשליכער געשיכטע? דאָ האָט זיך אָנגעהויבען די היסטאָרישע וויסענשאַפט. מען האָט געזוכט אַ פערבינדונג צווישען נאַטור־געזעצען און געשיכטע־געזעצען, אָבער אַזוי ווי אין דער געשיכטע ווירקען אויך פּסיכאָלאָגישע אָדער גייסטיגע פאַקטאָרען, האָבען פערשידענע גרויסע דענקער (טיילווייז אונטער דעם איינפלוס פון זייער אייגענער פּסיכיק) צופיל געוויכט געלייגט אויף דעם אידעען־קאַמף, וואָס פיהרט די פעלקער פון איין זטרעפּ אויף די אַנדערע אויף דעם גייסטיגען לייטער ביז וואַנען זיי ווערען דערהויבען צו דער העכסטער מדרגה (קאָנטס און באָקל'ס ריכטונגען, שפעטער אויסגעבעסערט דורך ספענסער'ס עוואָלוציאָניזם). שוין אין יענער צייט איז אויפגעשוואומען די פראַגע: וועלכע קראַפט איז שטאַרקער אין דער געשיכטע — די קראַפט פון אידעען אָדער אינטערעסען? דאָ האָט דער מאַרקסיזם געגעבען אַן'אַבסאָלוטען ענטפער: עקאָנאָמישע אינטערעסען ליגען אין גרונט פון אַלע היסטאָרישע פּראָצעסען, און יעדער אידעען־קאַמף איז נאָר אַ רעזולטאַט פון קלאַסען־קאַמף. ביז היינט איז נאָך נישט שלום געוואָרען צווישען דעם היסטאָרישען אידעאַליזם און דעם היסטאָרישען מאַטעריאַליזם, אָבער צו אַן'אמת'ער וויסענשאַפטליכער סינטעזע מוז דאָך קומען. פרייע דענקער, אָהן שום פּאַרטייאישע פּניות, מוזען פערשטעהן, אַז געשיכטע איז אַ גאַנצער קאָמפּלעקס פון פערשידענע פאַקטאָרען: פיזישע, פּסיכישע און סאָציאַל עקאָנאָמישע. אַזוי ווי נאַטור, גייסט און עקאָנאָמיק שאַפען דאָס לעבען פון דעם יחיד, אַזוי שאַפען זיי אויך דאָס לעבען פון קאָלעקטיוו. — — — — — — — — !—

— — — — — — — — — — — — —

יערענפאַלס מוז מען מודה זיין, אַז אין דער יודישער געשיכטע איז דער עקאָנאָמישער טייל ביז דער לעצטער צייט נישט געווען בעאַרבייט אין אַ געהעריגער מאָס און אויך נישט אין אַ גלייכער מאָס פאַר אַלע פעריאָדען („שריפטען" זייט 180).

איך האָב דאָ געבראַכט די ציטאַטען פון פּראָפ. דובנאָוו'ס אַרטיקעל, ווייל פון איהר ווערט קלאָר די אויפגאַבע פון די שריפטען פאַר עקאָנאָמיק און סטאַטיסטיק, וואָס דער יודישער וויסענשאַפטליכער אינסטיטוט האָט אָנגעפאַנגען אַרויסגעבען. דער עקאָנאָמישער טייל פון דער יודישער געשיכטע איז נישט נאָר נישט בעאַרבייט אין אַ געהעריגער מאָס, ווי פּראָפ. דובנאָוו דריקט זיך אויס, נאָר עס איז זעהר ווענינ בעאַרבייט. די יודישע געשיכטע, וואָס איז געשריבען געוואָרען ביז איצט, איז זעהר אַ מאַנגעלהאַפטע. דער עקאָנאָמישער עלעמענט איז פון איהר כמעט איינגאַנצען אויסגעלאָזען, ווענינסטענס ביי די מייסטע שרייבער איהרע. די „שריפטען פאַר עקאָנאָמיק און סטאַטיסטיק" האָבען דעריבער די גרויסע וויכטיגע אויפגאַבע אויסצופאָרשען דעם עקאָנאָמישען עלעמענט אין דער יודישער געשיכטע און דערמיט אַוועקשטעלען דאָס שטודיום פון דער יודישער געשיכטע אויף דער נויטיגער וויסענשאַפט־ליכער הויך.

דער גרעסטער און וויכטיגסטער אַרטיקעל אין די „שריפטען" איז יעקב לעשצינסקי'ס „די אַנטוויקלונג פון יודישען פאָלק פאַר די לעצטע 100 יאָהר". עס איז אין דער ווירקליכקייט נישט קיין אַרטיקעל, נאָר אַ בוך. ווען דער „אַרטיקעל" ווערט אַרויסגעגעבען אין אַ געוועהנליכער יודישער בוך־פאָרם, וואָלט ער פערנומען איבער 250 זייטען.

יעקב לעשצינסקי האָט אין דער אָפּהאַנדלונג אַריינגעלייגט אַ מאַסע אַרבייט און ער גיט אונז אַ בעלערענדען און אַן'אינטערעסאַנטען מאַטעריאַל פון די לעצטע 100 יאָהר יודישע געשיכטע. ער גיט אונז אַ מאַסע ציפערען און סטאַטיסטישע טאַבעלען און ער קומט צום שלוס פון זיין אַרבייט צו די פאָלגענדע אויספיהרונגען:

א) אַז דער פּראָצענט בעשעפטיגטע ביי פּראָדוקטיווע פּרנסות (ערד־אַרבייט, מלאכה און אינדוסטריע, ליבעראַלע פּראָפעסיעס און שוואַרץ אַרבייט) האָט זיך ביים מזרח־אייראָפּעאישען יודענטום פערגרעסערט בערך דריי־פיר מאָל, אַריינרעכענענדיג אויך די אַמעריקאַנער יודען, און ביים מערב אייראָפּעאישען יודענטום דריי מאָל. דער וואוקס פון אַרבייטענדיגע עלעמענטען ביי די יודען פון מערב אייראָפּע דערקלערט זיך דער עיקר מיט'ן צושטראָם פון יודען פון מזרח־אייראָפּע.

ב) בנוגע צום געווינס פון יודישען עלעמענט אין דער אַרומיגער ווירטשאַפט, קאָן מען קאָנסטאַטירען:

1) אין'ם האַנדעל האָבען די יודען בערך איינגעהאַלטען זייער אַנטייל פּראָצענט פון צוריק מיט הונדערט יאָהר און ס'קאָן קיין רייד נישט זיין וועגען אַן'אַרויסשטויס פּראָצעס, כאָטש אין די נאָר לעצטע יאָהרען מערקט זיך אַ געוויסער איבערדרוק אין די פערהעלטנישען לטובת די נישט יודישע בעשעפטיגטע אין האַנדעל.

2) אין מלאכה און אינדוסטריע האָבען יודען אין משך פון די הונדערט יאָהר נישט נאָר בעפעסטיגט זייערע פּאָזיציעס אין די בראַנזשעס און פאַכען, אין וועלכע זיי האָבען שוין פון לאַנג געשפּילט אַן'איבערוועגענדיגע ראָלע, נאָר זיי האָבען שטאַרק אויסגעברייט און פערשפּרייט זייער אַנטייל אַלס אונטערנעמער און פּראָדוצירער, זיי זענען אַריינגעדרונגען אין גאַנץ נייע אינדוסטריע־צווייגען און האָבען אויסגעקעמפט פּאָזיציעס אין אַזעלכע בראַנזשעס, וועלכע פערגרינגערירען דעם איבערגאַנג פון די יודישע אַרבייטענדיגע קרעפטען פון מלאכה צו פאַבריקאַציע, פון געברויך פּראָדוקציע צו פּראָדוציר־מיטעל־אינדוסטריע.

ג) די אויסגעשפּראָכענע איינזייטיגקייט פון דער יודישער עקאָנאָמיק און די איזאָלירטע, כמעט איינזאַמע סאָציאַלע לאַגע פון דער יודישער פערמיטלענדיגער פאָלקס גרופּע אין דער אַרומיגער פּראָצענדיגער וועלט זענען שטאַרק אָפּגעשוואַכט געוואָרען: פון פאָלקס־קלאַס, פאָלקס־פערמיטלער, זענען יודען אין משך פון לעצטען יאָהר הונדערט פערוואַנדעלט געוואָרען אין אַ קלאַסענדיפערענצירטע, סחור־רות־פּולע און פאַרבען־רייכע נאַציע, נאָר געגנוג איינגעאָרטינ און אַנדערש ווי די אַרומיגע פעלקער, אָבער אַ סך, אַ סך אַ סך ענליכער און נעהנטער צו זיי, ווי צוריק מיט הונדערט יאָהר".

די דאָזיגע אויספיהרונגען פון יעקב לעשצינסקי וועלכע זענען בעגרינדעט אויף ציפערען, צאָלען און פאַקטען, זענען זעהר וויכטיג. זיי צושטערען די אונבעגרינדעטע בעהויפּטונגען, וואָס ווערען אַזוי אָפט געמאַכט אין יודישע צייטונגען און זשורנאַלען וועגען דעם, אַז יודען ווערען וואָס ווייטער אַלץ מעהר אַרויסגעשטויסען פון האַנדעל, פּראָדוקציע און אינדוסטריע. פון יעקב לעשצינסקי'ס אָבהאַנדלונג זעהען מיר, אַז די יודישע עקאָנאָמישע לאַגע איז ווייט נישט אַזוי שוואַרץ, ווי מען מאָלט איהר געוועהנליך. אין געגענטייל, מיר זעהען, אַז יודען קומען וואָס ווייטער, אַלץ מעהר אַריין אין דער פּראָדוקציע און אינדוסטריע.

דער אַרטיקעל „מלאכה ביי יודען אין ביבלישע און תלמודישע צייטען" פון א. מענעס רירט אָן זעהר אַן'אינטערעסאַנטע טעמע און ער איז אויך גוט און לייכט געשריבען. ער האָט אויך די מעלה, וואָס ער איז קורץ, און מען קען איהם דורכלייענען אין איין אָטעם. נאָר מיר דוכט, אַז גראָד דער אַרטיקעל האָט געמענט זיין אַביסעל לענגער. די טעמע איז ווייניגסטענס אין יודיש אַ נייע און זי האָט געדאַרפט בעהאַנדעלט ווערען אַביסעל ברייטער און אויספיהרליכער.

דער אַרטיקעל פון ד"ר רפאל בעקער, אין וועלכען עס ווערט בעוויזען, אַז די פאָרם פון קאָפּשאַרבען (שיידעל) איז נישט קיין סימן פון ראַסע און נאַציאָנאַליטעט, שטימט מיט די אויספיהרונגען פון גרויסען אַמעריקאַנער אַנטראָפּאָלאָג, פּראָפעסאָר פראַנץ באָאַז פון קאָלומביאַ־אוניווערזיטעט, אין זיין לעצטען בוך. פראַנץ באָאַז מאַכט איינפאַך חוזק פון דער טעאָריע, אַז מען קען דערקענען אַ ראַסע אָדער נאַציאָנאַליטעט דורך דער פאָרם פון קאָפּ־שאַרבען. ער ווייזט אָן, אַז ביי די קינדער פון די אימיגראַנטען אין אַמעריקע ענדערט זיך די פאָרם פון קאָפּ־שאַרבען שוין אין דעם צווייטען דור.

דער אַרטיקעל „זעלבסטמאָרד ביי יודען און זיינע סיבות", פון ד"ר י. מ. נוסבאַן, איז אַ ריין ספּעקולאַטיווער און ער זאָגט גאָרנישט. אמת, אין איהם זענען פערהאַן אַ סך ציפערען און סטאַטיסטישע טאַבעלען, אָבער נישט אַלע מאָל קען מען פון ציפער עפּעס לערנען.

די ציפער, וואָס דערצעהלען אונז וויפיל יודען עס בעגעהען זעלבסטמאָרד אין דייטשלאַנד און וויפיל גויים, לערנען אונז גאָרנישט, ווייל די יודען זענען לויט זייער עקאָנאָמישען און קלאַסען־צוזאַמענשטעל אין דייטשלאַנד גאַנץ פערשידען פון די גויים. די ציפער וועגען זעלבסטמאָרד ביי יודען אין דייטשלאַנד וואָלטען געהאַט אַ שטיקעל ווערט, ווען זיי וואָלטען אונז געגעבען אַ פערגלייך פון זעלבסטמאָרדען ביי יודען און גויים לויט בעשעפטיגונגען, שטאַנדען, און קלאַסען. און ווען איך וואָלט געזעהן, אַז יודישע שניידער, יודישע דאָקטוירים און יודישע באַנקירען אין דייטשלאַנד גיבען אַרויס מעהר זעלבסטמערדער ווי די שניידער, דאָקטוירים און באַנקירען ביי די גויים, וואָלט איך זיך וועגען דעם פערטראַכט און געזוכט די אורזאַכען.

איך האָב דאָ נישט גענוג פּלאַץ צו דערמאָנען די איבעריגע אַרטיקלען פון די „שריפטען", וואָס די מייסטע פון זיי זענען פון גרויס וויכטיגקייט. אָבער עס איז סאַי ווי סאַי נישט געווען מיין אַבזיכט צו געבען דאָ אַן'אויספיהרליכען איבערזיכט איבער דאָס גרויסע בוך. איך האָב בלויז געוואָלט איהם רעקאָמענדירען צו די יודישע לעזער, אַז זיי זאָלען זיך אַ סך לערנען.

איך וויל צום שלוס נאָר אויפמערקזאַם מאַכען, מיט איהם בעקענען, ווייל זיי קענען פון איהם אַז ▮ „ מאַנכע אַרטיקלען איז פערהאַן עטוואָס אויסצוזעצען געגען דער שפּראַך. עס ווערען גע־ברויכט אַזעלכע העבראַאיזמען, וועלכע זענען נישט נויטיג, אָדער קלינגען גאַנץ משונה'דיג. איך גלויב, אַז אויף דעם פּלאַץ פון „יחיד במינו'דיגקייט", וואָס קריצט אין אויער, קען מען גאַנץ גוט געברויכען דאָס וואָרט „איינציגאַרטיגקייט". און דאָס וואָרט „פאַר־עקרה'טער" פון דעם העבראַאישען „עקרה" פאַר דעם אויסדרוק אונפרוכטבאַרער אָדער פרוכט־לאָזער, איז אַן'אמת'ער שפּראַך־באַרבאַריזם. איך גלויב אויך אַז אַזאַ וואָרט ווי „קאָמפּאַקטקייט־מדרגה" דאַרף מען אויך אויסמיידען צו געברויכען. אַזעלכע ווערטער־פערבינדונגען האָבען אַ טעם ווי פאַרעשוועט געפּרעגעלט אין דזשעגעכץ.

עס זענען אין בוך פערהאַן נאָך אַזעלכע ווערטער, וועלכע טויגען נישט, לויט מיין מיינונג, אָבער די קליינע פעהלערען ענדערען נישט דעם גרויסען ווערט פון די שריפטען. און עס קומט דעם יודישען וויסענשאַפטליכען אינסטיטוט און יעקב לעשצינסקי די גרעסטע אַנערקענונג פאַר דעם וויכטיגען ביישטייער צו דער יודישער וויסענשאַפט, וואָס זיי האָבען געמאַכט.

מיר האָבען זיך נישט וואָס צו שעהמען.

(דיסקוסיאָנס־אַרטיקעל)

אַ שרעקליך פערברעכען איז אָפּגעטוהן געוואָרען אין ארץ־ישראל, די ארבע מיתות בית־דין איז צו ווענינ פאַר'ן פערברעכער, אַזאַ מין ידיעה האָב איך די טעג אַרויסגעלייענט פון צווישען די שורות פון אַן'אַרטיקעל מיט דער איבערשריפט „ווען גויים וואָלטען געקאָנט לייענען יודיש" געשריבען פון צביון *) הערט אַ מעשה:

דער רעדאַקטאָר פון „דואר היום" איתמר בן אבי האָט אַרויסגעגעבען אַ העברעאישען זשור־נאַל מיט לאַטיינישע אותיות. ער האָט דאָס מסתמא געטוהן צוליב דעם, וואָס אין ארץ־ישראל זענען דאָ אַ סך אַראַבער, וואָס רעדען העברעאיש, אָבער לייענען דעם כתב אשורית קאָנען זיי נישט (אַזוי ווי דער מאָסקווער „עמעס" שרייבט יעדען העברע־אישען אויסדרוק מיט דער יודישער אָרטאָגראַפיע אויך צוליב דעם טעם, ווייל דער נייער דור, וואָס לערנט נישט אין חדר, וועט די העברעאישע ווערטער נישט קאָנען איבערלייענען), איז דאָך דאָס אייגענט־ליך נישט מעהר ווי אַ פאָרמעלע פראַגע, אָבער צום עצם פון דער זאַך האָט דאָס גאָרנישט, יערענ־פאַלס איז דאָס אַ פיל קלענערער חטא, וואָס די אַזוי גערופענע פוטוריסטען האָבען געפּרובט צו־ברעכען דעם יודיש אַזוי, אַז קיינער האָט נישט פערשטאַנען אַ וואָרט און האָט טאַקע נישט נושא פּרי געווען.

קאָן ה' צביון די עוולה נישט פערטראָגען און דריקט זיך אויס צווישען אַנדערע, אַז בכלל ווערט העברעאיש געשריבען נור לשם מצוה אָדער צוליב שעהנקייט און נישט צוליב פערשטעהן... פונקט ווי העברעאיש איז אַ פערגעסענער לשון און קיינער ווייס פון איהר נישט.

נאָר נישט דאָס איז דער עיקר. ה' צביון האָט מורא, אַז צוליב דעם, וואָס מ'וועט דריקען העברעאישע און אַפילו יודישע צייטונגען מיט לאַ־טיינישע בוכשטאַבען וועלען יודישע צייטונגען ווערען צוגענגליך צו לייענען פאַר אַ גרויסען טייל פון דער גויאישער וועלט, פאַר די, וואָס פערשטעהען דייטש אָדער יודיש, נאָר דעם כתב קאָנען זיי נישט, און ער שרייבט

„עס טויג פאַר אונז נישט, אַז אונזער „יודי־שער ליטעראַטור בעזונדערס אונזערע יודישע צייטונגען און זשורנאַלען זאָלען ווערען אָפען פאַר דער וועלט, עס טויג פאַר אונז נישט, אַז די גויים זאָלען קאָנען צו זיי האָבען אַן'אָפענעם צוטריט און זיי קאָנען פריי לייענען, די גויים וועלען זיך פון זיי דערוויסען, אַז מיר זענען אַ סך מעהר אַנטי־גויאיש ווי זיי זענען אַנטיסעמיטיש.

און ער ברענגט דערביי אַ משל:

„וואָס וואָלט, למשל, אַ גוי זאָגען, ווען ער וואָלט דורכלייענען אַ יודישע צייטונג אַ בעריכט וועגען וועלכער ס'איז קאַטאַסטראָפע און ער וועט זעהן, אַז מ'רעכענט דאָרטען אויס געליטענע ספּעצ־יעל יודישע נעמען, און קיין אַנדערע?

ה' צביון האָט דערביי אַ טעות עס ווערען טאַקע אויסגערעכענט נאָר יודישע נעמען, ווייל די צייטונג ווערט געלייענט נאָר פון יודען און פאַר נישט יודען האָט די צייטונג קיין אינטערעס נישט, ווען גויים וואָלטען אָבער געקאָנט לייענען יודיש, וואָלטען געווים אויך זייערע געליטענע אויסגערעכענט געוואָרען. מיר זענען גאָר נישט אַזוי ענג בעגרענעצט אין די ד' אמות פון אונזער נאַציאָנאַליזם. מיר וואָלטען אפשר געשריבען מעהר פון זייערע אינטערעסען ווי זיי שרייבען פון אונזערע, מיר קאָנען דאָס בולט זעהן פון די פיל יודישע צייטונגען, וואָס ווערען אַרויסגעגעבען אין אַנדערע שפּראַכען.

ביי אונז איז אָבער אַ דאָפּעלטע צרה, אַ חורבן, וואָס גויים לייענען נישט אונזערע צייטונגען, ווייל זיי קאָנען נישט אונזער לשון, ווילען אויך פיל יודען נישט לייענען אונזערע צייטונגען, הגם זיי קאָנען נישט לייענען קיין אַנדערע.

אדרבא לאָמיר געבען די מעגליכקייט, אַז אויך גויים זאָלען לייענען אונזערע צייטונגען. מיר האָבען פרוך השם נישט מיט וואָס זיך צו שעהמען.

א. שלעזינגער.

*) זעה „נייער פאָלקסבלאַט" נ. 94.

די ליבע אין לעבען \ פון דער בעריהמטער אקטריסע סאראה בערנאר

פון ט. רוסיאנאוו

די וועלט־בעריהמטע פראנצויזישע אקטריסע סאראה בערנארד האט געהאט א סך געליבטע, אבער בלויז איינער פון זיי, זשאק דאמאלא, האט געהאט די זכות מיט איהר חתונה צו האבען. זייער צוזאמענלעבען איז נישט געווען קיין גליקליכער און זשאק דאמאלא איז פון זיין בעריהמטער פרוי אויס־געריסען געווארען, ביז דער טויט האט איהם פון איהר בעפרייט א צוויי יאהר נאך זייער חתונה.

סאראה בערנאר האט א פנים פון איהר פערהייראטען לעבען קיין סך נחת נישט געהאט, מחמת נאכ'ן טויט פון איהר מאן האט זי גענומען אויף זיך א נדר מעהר קיין מאל נישט חתונה צו האבען. מען זאגט, אז א סך יונגע אלמנות נעה־מען אויף זיך אזא שבועה. דער אונטערשיד איז אבער, וואס סאראה בערנאר האט געהאלטען ווארט: זי האט טאקע מעהר נישט חתונה געהאט. כאטש איהר פערשטארבענער מאן האט איהר אי־בערגעלאזען אהן קינדער און זי האט געהאט שטארק חשק צו פערגרעסערן די וועלט מיט א דור הינטער זיך.

מיר ווילען אייך פערטרויען דעם סוד, אז סאראה בערנאר האט זיך פון דעסטוועגען אנ'־עצה געגעבען דעם נאטירליכען פערלאנג איהרען צו בעפרידיגען. מעהר נישט, זי האט עס געטון אהן חופה וקדושין, אזוי אז אלע איהרע קינדער זענען געבוירען געווארען פון אונגעזעצליכע פא־טערס. דאס האט איהר אבער ווייניג וואס געארט און קיינער האט איהר דעם חטא נישט אויפגע־ווארפען. דערפאר אבער האט זי געהאט גאר א סך עגמת נפש פאר דעם, וואס די וועלט האט איהר בעטראכט פאר א יודישע טאכטער, כאטש זי האט דאס אזוי פיל מאל געלייקענט.

•

ווען סאראה בערנאר האט חתונה געהאט מיט זשאק דאמאלא, איז זי שוין געווען אריבער דרייסיג און ער צוויי־און־צוואנציג. ער איז געווען א בילד שעהנער מאנספיל. וועלכער האט מיט זיין שעהנ־קייט צוגעצויגען אלעמענס אויפמערקזאמקייט. ווען ער פלעגט זיך בעווייזען אויף די פאריזער בולווארען, האבען אלע פרויען זיך אפגעשטעלט קוקען אויף איהם. עס איז אבער אנ'אלטער כלל, אז מענער, וואס האבען חתונה מיט בעריהמטע פרויען, דארף מען נישט מקנא זיין, אזעלכע קומען שוין אפ זייער חיבוט הקבר אויף דער וועלט. און זשאק דאמא־לא איז אין דעם פרט נישט געווען קיין אויס־נאהם.

פרענק העררים, דער בעקאנטער ענגלישער שרייבער, איז געווען גוט בעפריינדעט מיט ביידען, מיט זשאק דאמאלא'ן און סאראה בערנאר, און ער דענקט, אז דער אונטערשיד אין די יאהרען צווישען דער פאר־פאלק האט געשפילט א גרויסע ראלע אין זייער אומגליקליכען פאמיליען־לעבען, וואר־רים פרענק העררים וויל האבען, אז סאראה בער־נאר איז געווען באלד צוויי מאל אזוי אלט ווי דא־מאלא. ער איז מיט דער מיינונג. אז סאראה בער־נאר האט אונז אפגענארט אין א פאר יאהר, שריי־בענדיג וועגען דעם, דריקט ער זיך אויס, דאס ווע זי האט אין איהר ביאגראפיע אנגעגעבען איהר עלטער, האט זי פערגעסען צו צורעכענען די שבתים און ימים טובים, די גויאישע און די יודישע.

די ערשטע צייט נאך דער חתונה האבען זיי געלעבט גליקליך און צופרידען, אבער דער שלום־בית האט לאנג נישט אנגעהאלטען. זשאק דאמאלא האט נישט געקאנט בייסטעהן דעם יצר־הרע פון קארטען, און אזוי ווי ער פלעגט תמיד פערלירען און סאראה בערנאר האט בעדארפט דעקען די קארטען־חובות, האבען זיי זיך גענומען ארומקריגען, ביז סאראה האט אויפגעהערט צו געבען געלט. אז ווי אבער זי האט איהם שטארק ליב געהאט, פלעגט ער ביי איהר ארויסקריגען פון צייט צו צייט א גמילות חסד און ער האט איהר דעריבער מוחל געווען פערשידענע עוולות, וואס זי האט בעגאנגען געגען איהם.

אין דער לעצטער צייט האט סאראה גענומען חושד זיין איהר מאן, אז ער איז איהר נישט געטריי, און דא האבען זיך אנגעהויבען זשאק דאמאלא'ס צרות. דער גרויסער איבערברוך אין זייער פאמיליען־לעבען איז פארגעקומען אין ווארשא, וואו סאראה בערנאר האט גאסטראלירט. איינמאל, ביי דער פריה מארגען־רעפעטיציע, האט סאראה בערנאר גע־מאכט אנ'ענטדעקונג, דאס איהר מאן שטעהט אין אינ־טימע בעציהונגען מיט א יונגער אקטריסע פון זייער טרופע. מען קאן זיך שוין משער זיין ווי סאראה בערנאר האט די נייעס אויפגענומען. זי האט זיך געקאכט און געשריען ביז זי איז היסטעריג געווארען און די, וועלכע האבען די סצענע צוגעזעהן, הא־בען שפעטער דערצעהלט, אז סאראה בערנאר האט נאך קיינמאל אזוי גוט נישט געשפילט די ראלע פון א בעטראגענער פרוי אויף דער ביהנע. ווי יענעם פריה־מארגען ביי דער רעפעטיציע.

זשאק דאמאלא, וועלכער האט בטבע פיינד געהאט עפענטליכע סקאנדאלען און געשרייען, איז געשטאנען ווי א פער'משפט'ער. וואס ווארט אויפ'ן תליון. ווען זי איז ענדליך פערטיג געווארען מיט דער תוכחה, האט ער אויפגעהויבען דעם קאפ און שטילערהייט געזאגט: „סאראה, איך פערשפרעך דיר פון היינט און ווייטער, מעהר נישט צו בעלעס־טיגען מיט מיין אנוועזענהייט!" אזוי אנזאגענדיג די עט־ליכע ווערטער, האט זשאק דאמאלא פערלאזען דעם טעאטער, דעם וועלביגען טאג איז ער אוועק־געפאהרען קיין פאריז.

עטליכע טעג נאך דער פאסירונג האט פרענק העררים בעגעגענט זשאק דאמאלא'ן אין פאריז. און דאן האט זיך דאמאלא פאר איהם אויסגערעדט, אז קיין גרעסערער גיהנום ווי זיין פערהייראט פאר א בעריהמטע פרוי איז נאר אויף דער וועלט נישטא.

זיר האט אויך געמאכט א פאר אנדערע נישט גאר שמייכלהאפטע בעמערקונגען וועגען סא־ראה'ן, פערענדיגענדיג, דאס „די נאטור האט דא געמאכט א שרעקליכען טעות: זי האט גענומען א מארק־פרוי און איהר געמאכט פאר א גני־אלע אקטריסע!"

•

א קורצע צייט נאך דער פאסירונג איז פרענק העררים צוזאמען מיט מ. שוואב געגאנגען זעהן סאראה בערנאר אין טעאטער. אין לאזשע איז צו זיי צוגעגאנגען דער דירעקטאר פון טעאטער מיט א טעלעגראמע אין האנט.

— איך האב נאר וואס דערהאלטען א טרויע־ריגע נאכריכט פאר סאראה'ן און איך ווייס נישט, צי זאל איך איהר געבען די טעלעגראמע איצט, אדער ווארטען ביזן סוף פון דער פארשטעלונג.

זיי האבען איהם געראטען צו האבען געדולד און ווארטען.

נאכ'ן לעצטען אקט זענען די דריי מענער אריין צו סאראה'ן אין גארדעראבע, זי איז שוין געווען אנגעטאן און פארטיג אוועקצוגעהן.

— מאדאם, איך האב פאר אייך א טרויעריגע נאכריכט. זשאק דאמאלא איז זעהר קראנק.

— ווילט איהר מיר, הייסט עס, זאגען, אז ער איז געשטארבען?

— יא, מאדאם.

סאראה איז צוגעגאנגען צום שפיגעל, צוגע־שמירט די ליפען מיט אביסעל פארב און געזאגט: „בעסער אזוי, בעסער אזוי!" און זי האט די ווער־טער איבערגעחזרט עטליכע מאל.

די דריי מענער האבען זיך אנגעקוקט שטום און אהן ווערטער פערלאזען דעם צימער.

סאראה בערנאר'ס ערשטע בעגעגע־ניש מיט עלענארא דוזע.

ווען סאראה בערנאר איז שוין געווען בע־ריהמט איבער דער גאנצער וועלט, האט זיך אין א קליינעם טעאטער אין מילאן, איטאליע, בע־וויזען א יונגע אקטריסע מיט'ן נאמען עלענארא דוזע. זי איז אויפגעטראטען אין די געוועהנליכע דראמאטישע ראלען פון יענער צייט, אבער איהר מערקווירדיגער טאלאנט האט זיך אלעמען געווארפען אין די אויגען. זי איז געווען בכח אויסצודריקען די שטארקסטע געפיהלען אהן געשרייען, אהן גע־וואלדען, נאר מיט רוהיגע איינגעהאלטענע טענער ארויסרופען טרערען אין די אויגען פון שטארקסטען מאן אדער פרוי. וואו זי איז אויפגעטראטען, האבען איהר אלע בעגעגענט מיט דער גרעסטער בעגייס־טערונג. דערהויפט האט זיך וועגען איהר אפגערופען זעהר ווארים די פרעסע. מאנכע קריטיקער האבען איהר פערגליכען מיט סאראה בערנאר'ן, — אזוי נתפעל זענען זיי געווארען פון איהר שפילען.

לעזענדיג די בעגייסטערטע שבחים פאר עלע־נארא דוזע'ס שפילען, האט סאראה בערנאר איהרע אייגענע אויגען נישט געגלויבט. אזעלכע לויב־גע־זאנגען איז זי געוואוינט געווארען צו הערען וועגען זיך. ווער איז זי, די פראווינציאלע שוישפילערין, וואס קריטיקער וואגען איהר צו פערגלייכען מיט סאראה בערנאר! נישט אנדערש, אז דא איז עפעס א טעות, האט זי זיך געטרייסט, ווער ווייס, אפשר האבען עס די קריטיקער געשריבען מיט א כיון, כדי איהר, סאראה'ן צו ערגערן.

ענדליך איז געקומען די צייט פון עלענארא־א דוזע'ס ערשיינען אין פאריז. דאס איז געווען א ווינטער פון דעם יאהר 1897. סאראה בערנאר איז דאן געשטאנען אויף דעם העכסטען שטאפעל פון איהר קינסטלערישען ערפאלג. איהר נאמען האט געקלונגען איבער דער גאנצער וועלט און דאס פראנצויזישע פאלק האט איהר געקרוינט מיט דעם נאמען „די געליבטע סאראה". זי האט געהאט אין פאריז איהר אייגענעם טעאטער, דעם „רענע־סאנס", וואו זי האט געגעבען איהרע פארשטע־לונגען פאר געפאקטע הייזער.

דוזע איז אריינגעפאהרען אין פאריז מיט זעהר א שווערען געמיט. זי האט מורא געהאט פאר דער פעסטונג פון סאראה בערנארד, וואו עס האבען זיך געפונען אזוי פיל פון איהרע געשוואוירע־נע אנהענגער. מיט א קלאפענדיגער הארץ האט עלענארא דוזע געווארט אויף דער אויפנאהם פון דאס פאריזער פובליקום.

אבער די סאמע בעסטע אויפנאהם פון אלע פאריזער האט איהר געגעבען סאראה בערנארד אליין. אויף דער עצה פון א גוטע פריינד האט בערנאר אנגעבאטען עלענארא דוזע'ן דעם „רענע־סאנס"־טעאטער פאר איהרע גאסט־פארשטעלונגען. דאס האט גלייך ארויסגערופען א געוואלדיגע סענ־סאציע אין די טעאטער קרייזען און די צייטונגען האבען זיך גאר נישט געקאנט גענוג אפלויבען פון דער געטליכער סאראה'ס גאסטפריינדליכקייט.

ווען עלענארא דוזע איז אנגעקומען אין פאריז, האט זי דעם ערשטען בעזוך געמאכט אין סאראה בערנאר'ס האטעל, וואו די פראנצויזישע אקטריסע האט איהר אויפגענומען מיט ווארימע קושען.

מאדאם סאראה בערנאר האט אויך געברענט פון נייגיר און זיך גאר נישט געקאנט דערווארטען אויף דוזע'ס ערשטען אויפטריט.

דער טעאטער איז געווען געפאקט צו דוזע'ס ערשטער פארשטעלונג. סאראה בערנאר איז אריין אין איהר לאזשע א שטיק צייט פריהער איידער דער פארהאנג האט זיך אויפגעהויבען, און זי האט גע־קראגען פון פובליקום א געוואלדיגע אוואציע. די גאנצע צייט, וואס דוזע האט געשפילט איז סאראה בערנאר געשטאנען אויף די פיס: דאס האט זי אויף דעם וועג געוואלט אויסדריקען איהר אכטונג און רעספעקט צו דער פרעמדער קינסטלערין. ווען דער פארהאנג איז געפאלען אויפ'ן לעצטען אקט, איז סאראה גלייך אוועקגעפלויגען הינטער די קו־ליסען פון דער ביהנע און דארט מיט גליהענדע קושען בעדעקט דעם פנים פון עלענארא דוזע.

אויף מארגען זענען אלע פאריזער צייטונגען געווען איבערפילט מיט לויב־געזאנג פאר עלענארא דוזע. אז כאטש קיין איין צייטונג האט נישט פער־פעהלט צו דערמאהנען צום גוטען אויך סאראה בערנארד, האבען דאך די שבחים דער פראנצויזי־שער אקטריסע נישט געשמעקט, און זי איז פון יענעם טאג אן געווארען קאלט צו איהר גאסט.

(ווייטער קומט).

ביים פראפעסאר \ (ערצעהלונג)

****** פון ******
אסיף דימאוו

— אלוא, הער פראפעסאר, איך בין געקומען זיך געזעגענען מיט אייך. מארגען וועל איך אוועק־פאהרען.

דער אלטער פראפעסאר האט א קוק געטון אויף זיין יונגען תלמיד, מאקס, און האט געענטפערט

— דאס איז גוט, פאהרט געזונטערהייט. איך ערווארט פון אייך א גוטע, א גרינטליכע ארבייט. יא, איהר האט א געלעגענהייט אריינצווארפען א שטיק ליכט אין דער ראזיגער טונקעלער פראגע.

דער פראפעסאר האט זיך פערטראכט. זיינע קלוגע אויגען האבען בעקומען א פערחלומ'טען אויסדרוק. זיין גוטמוטיגער פנים פון אנ'אלטען גע־לערנטען איז געווארען ווי בעלויכט פון א פערטראכ־טען געדאנק.

— די גאנצע זאך איז טאקע נאך טונקעל, — האט דער אלטער באטאניקער ווייטער גערעדט, ווי צו זיך אליין. — מיר ווייסען אייגענטליך זעהר ווייניג וועגען דעם, צו ווייניג. די בלום, דערצעהלט מען אונז, ווערט רייף, ווערט אויפגעבליהט. איהרע שעהנע פארבען, רויטע, לילע, געלע. וויאלעטע, דער אראמאט פון דער בלום פערבלענדען אונזער אויג. אבער איז דען דאס אלץ געשאפען צוליב צוליב אונז? צוליב דעם, אז א יונגער, פערליבטער מענש זאל קאנען שיקען זיין מיידעל א שעהנעם בוקעט? אוודאי נישט. די שעהנע פארבען און דער בערוישענדער דופט ווירקען אויף די ביהנען און זשוקעס און שמעטערלינגען. זיי פליהען פון איין בלום צו אנ'אנדערע, און אויף אזא שטייגער ברענגען זיי מיט זיך דאס פרוכט־טרעגליכען שטויב, וועלכע איז נויטיג פאר דער בלום, צוליב דעם, אז זי זאל קאנען בעפרוכטעט ווערען. מען קאן זאגען, אז צווי־שען א ביהן און א בלום שפילט זיך אפ אנ'אמת'ע ליבע, א ראמאן, אהן דער ביהן איז זעהר שווער פאר דער בלום בעפרוכטעט צו ווערען. דאס ווייס די וויסענשאפט. אבער דאס איז דאך פארט נישט גענוג. אלוא, געהט אויפ'ן לאנד, שטודירט די נאטור, זוכט, קוקט, הערט. איצט איז פריהלינג — די בעסטע, די שעהנסטע, די פאסיגסטע צייט. איך האף איך א פאר וואכען אייך ווידער צו זעהן.

— יא, הער פראפעסאר, — האט געענטפערט דער יונגער סטודענט.

— איהר זענט א פעהיגער יונגערמאן — האט ווייטער גערעדט דער אלטער געלערנטער. — איהר האט איצט די בעסטע געלעגענהייט זיך אויסצוצייכענען און מאכען זיך א נאמען. איהר ווייסט, אז איך האלט פון אייך זעהר פיל, און איך בין זיכער, אז איהר וועט צוריקקומען מיט א גרויסער, פערענדיגטער ארבייט.

— איך דאנק אייך, — האט מאקס געזאגט.

— איך וועל זיך געבען די גרעסטע מיה.

— כדי לייכטער צו מאכען אייער ארבייט, גיב איך אייך א בריף צו מיין אלטען פריינד ה׳ ר. ער איז א גרויסער קענער פון וויסענשאפט. שוין פיל יאהרען לעבט ער אין א קליין דערפעל, צוריקגעצויגען פון דער וועלט און שרייבט זיינע ביכער. ער וועט אייך אוודאי פריינטליך אויפנעמען און העלפען אייך מיט וואס ער קאן. אט איז דער בריף.

און דער אלטער פראפעסאר האט איבערגע־געבען זיין יונגען תלמיד א בריף.

מאקס האט בעדאנקט און איז אוועק.

דער פראפעסאר האט א לאנגע צייט נאכגע־גראבט איבער דעם, פון וואס ער האט גערעדט מיט דעם יונגען סטודענט. ער איז געווען זיכער, אז אין א פאר וואכען וועט מאקס צוריקקומען מיט א זעהר אינטערעסאנטער, פערענדיגטער ארבייט איבער בלו־מען, איבער זייער ליבע.

דעם גאנצען זומער האט דער אלטער געלערנ־טער גארנישט געהערט פון דעם סטודענט. אבער דאס האט איהם ווייניג געקימערט: מסתמא איז מאקס צו בעשעפטיגט מיט שטודיר'ע. ער האט קיין צייט נישט פאר שרייבען בריף. און צו וואס שריי־בען? אט וועט ער זיך צוריקקעהרען און אלצדינג וועט זיין אין ארדנונג.

און טאקע נאך אין א פאר טעג איז מאקס צוריקגעקומען: פון דארף א פרישער, א פערברוינ־טער פון דער זון, א שטארקער, מיט א נייעם אויסדרוק אין פנים. אוועקגעפאהרען א בחור, צוריקגעקומען א מאן.

דער פראפעסאר, ווי ער איז נישט געווען צו־שטרייט, האט ער עס פארט באלד דערזעהן.

— איהר זעהט אזוי גוט אויס, מאקס. א נייער מענש, יא, דאס לעבען און שטודירען אין דער פרייער נאטור איז שטענדיג גוט פאר יונגע מענשען.

מאקס האט געשוויגען. דער פראפעסאר האט ווייטער גערעדט:

— איך ווארט שוין אויף אייך מיט אומגע־דולד. וואו איז אייער ארבייט? האט איהר זי נישט מיטגעבראכט?

— ניין, — האט געזאגט דער סטודענט.

— פארוואס־זשע האט איהר עס נישט גע־בראכט? עס איז אמת, אז איך בין איצט בעשעפטיגט אבער איך האב געמיינט צו נעמען אייער ארבייט מיט זיך אין דער היים און אין אווענט עס דורכצו־קוקען. קאנט איהר מיר אפשר עס צושיקען נאך היינט?

מאקס האט ארונטערגעלאזען דעם קאפ.

— וואס איז? פארוואס שווייגט איהר? וואו איז אייער ארבייט?

מאקס האט געפאסט מוט און אויסגערעדט.

— הער פראפעסאר איך קאן אייך גארנישט צושיקען.

— פארוואס?

— ווייל — ווייל איך האב גארנישט אנגעשרי־בען, גארנישט שטודירט, נישט געארבייט.

אז ער האט נישט געוואוסט וואס צו רעדען. מיט דער פראפעסאר איז געווען אזוי איבערראשט, זיינע גרויסע, קלוגע, נאאיווע אויגען האט ער אנ־געקוקט זיין תלמיד, זיין בעסטען, פעהיגסטען תלמיד.

— וואס קאן עס זיין? — האט דער גע־לערנטער ענדליך געזאגט, — וואס האט פאסירט? זייט איהר געווען קראנק?

— ניין, נישט קראנק, — האט מאקס געענט־פערט. — איך האב חתונה געהאט.

דאס איז געווען שוין צופיל. דער פראפעסאר האט זיך אנידערגעזעצט, ווייל ער האט דערפיהלט, אז זיינע פיס האלטען איהם נישט.

— חתונה? אבער ווי זייט איהר געקומען צו דעם? איהר זענט אוועקגעפאהרען גאר צוליב אנ'אנדערע זאך און נישט חתונה צו האבען. מענש! הערט, שווייגט נישט!

מאקס האט א קוועטש געטון מיט זיינע ברייטע פלייצעס.

— איך ווייס אליין נישט ווי אזוי עס איז געשעהן, אבער געשעהן איז עס... איך בין אנגע־קומען אין דעם קליינעם דארף־שטעטעל און בין באלד געגאנגען צו אייער פריינד, צו וועלכען איהר האט מיר געגעבען דעם בריף. ער האט מיך זעהר גוט אויפגענומען און מיר פארגעשלאגען צו בלייבען ביי איהם וואוינען. זיין טאכטער האט מיר געוויזען דאס צימער.

— אזוי? ער האט א טאכטער? דאס האב איך נישט געוואוסט — האט געזאגט דער פרא־פעסאר.

— יא, און זעהר א שעהנע, ניינצען יאהר אלט; זאל זי לעבען. איך האב זיך איינגעריכטעט אין דעם ראזיגען געמיטליכען צימער און האב אנגע־פאנגען צו טראכטען וועגען דער באטאנישער אר־בייט. אונטער מיין פענסטער אין גארטען זענען גע־וואקסען א סך שעהנע פארביגע בלומען, איך האב געטראכט, אט די ראזיגע בלומען וועלען זיך פונאנ־דערבליהען, וועט עס זיין מסתמא גאנץ פריה אין א פריהלינג־מארגען, ווען די זון וועט זיך בעווייזען און דאמאלסט וועלען אויך אנקומען צו די בלומען די ביהנען און די זשוקעס — האב איך בעשלאסען אויפשטעהן גאנץ פריה, איידער די זון וועט אויפ־געהן. אבער אזוי ווי איך האב מורא געהאט, אז איך וועל זיך פערשלאפען, האב איך געבעטען די טאכטער פון אייער פריינד מיך אויפצוזועקען. דאס מיידעל האט עס אויך געטון. מיר ביידע זענען ארויס פון שטוב אין גארטען. אלצדינג איז נאך גע־ווען גרוי, טרויעריג און נאס. די זון האט זיך בע־וויזען און עס איז געווארען א יום־טוב ארום אונז. איך האב זיך אנידערגעזעצט ביי די בלומען מיט א פערגרעסערונגס־גלאז אין דער האנט. אט, אט דארף קומען דער מאמענט, ווי די בלום וועט זיך עפענען און א ביהן וועט אריינפליהען צו איהר און ברענגען מיט זיך ליבע. אין דעם מאמענט האב איך געזעהן, אז דאס מיידעל איז איינגעשלאפען. איהרע רויטע ליפעלעך זענען געווען האלב אפען. די זון האט בע־לויכטען איהר פנים און בעגילט איהרע האר. ענט־שולדיגט מיר, הער פראפעסאר, אבער איך האב נישט אויסגעהאלטען, בין שטיל צוגעגאנגען צו איהר און א קוש געטון אין די שעהנע, האלב־געעפענטע ליפעלעך, אבער עס האט זיך ארויסגעוויזען, אז זי איז גארנישט געשלאפען. זי האט זיך נאר אזוי פערשטעלט און נאך א וואך האט זיך ארויסגעוויזען, אז דער טאטע איהרער איז געשטאנען ביים פענס־טער און אלצדינג געזעהן, נו, נו — איז קיין אויסוועג געבליבען, ווי נאר חתונה צו האבען מיט איהר.

— אויסגעצייכענט! — האט אויסגעשריען דער אלטער, קלוגער פראפעסאר. — גלענצענד! אזא שטודיום פון נאטור־ליבע האב איך שוין לאנג נישט געהערט. אייער ארבייט איז איבערראשענד גוט... בעסער ווי איך האב ערווארט...

אין דער שטאָדט פון אינזלען און קאַנאַלען

איינדריקען פון ווענעציע

פון א. ד. אגוז

די רייזע מיט דער באַהן פון דער איטאַליענישער הויפּט־שטאָט, פון רוים קיין ווענעציע, איז זעהר אַן אינטערעסאַנטע. אַ וועג מיט פּראַכטפולע שעהנע לאַנדשאַפטען און פּאַנאָראַמען, וואָס בעגייסטערן און פערשאַפען אַ גייסטיגען גענוס.

און דאָס איז אַ היבשע שטיקעל וועג. איהר פאָהרט אַרויס פון רוים גאַנץ פריה און איהר קומט קיין ווענעציע שפּעט בייַנאַכט.

זיצען מיר און קוקען דורך די פענסטער און בעוואונדערען די שעהנקייט פון דער נאַטור, מיט וועלכע איטאַליען איז בעגאַבט. פעלדער, לאַנגקעס, ווייגערטנער, אויף וועלכע עס איז אויסגעגאָסען אַ מין צויבער חן. זעהט איהר ווי פּויערים אַקערען זייערע פעלדער מיט ווייסע אָקסען. עכט ווייסע, עפּעס אַזוי ווי זיי זאָלען זיין אָנגעטון אין קיטלען. איך האָב נאָך קיינמאָל אַזעלכע ווייסע אָקסען נישט געזעהן. דער קאָליר פון די אָקסען האַרמאָנירט מיט דער קלאָרקייט פון דער לופט און דער פּראַכט פון דער נאַטור אין יענער געגענד.

פאָהרען מיר פערבייַ דערפער און שטעטלעך, שעהן בעוואַקסענע בערג, צויבערהאַפטע טאָלען, טייכלעך פון קריסטאַל קלאָרע וואַסער, און דער צוזאַמענמיש פון די פערשידענפאַרביגע סצענעס שטעלען פאַר בילדער, וואָס די אויגען ווערען נישט זאַט קוקענדיג אויף זיי. אַלעס אַזוי לעבעדיג, לוסטיג, וואָס קען ערמוטיגען און ערמונטערן אַפילו דעם גרעסטען מרה שחורה'ניק.

לויפט אָבער די באַהן פון צייט צו צייט דורך טונעלען, מאַנכע פון זיי גאַנץ לאַנגע טונעלען, און עס פערדריסט אייך, וואָס זיי, אָט די פינסטערע טונעלען, רויבען בייַ אייך דעם גייסטיגען פערגעניגען פון קוקען און בעאָבאַכטען די וואונדערבאַרע פּאַנאָראַמע. אָט קומט איהר צו אַ פּונקט, וואו איהר שפּרינגט ממש אויף פון בעגייסטערונג איבער אַ שעהנע לאַנדשאַפט, וואָס איהר זעהט פאַר אייַערע אויגען, און פּלוצלונג לויפט דער צוג אַרונטער אונטער די ערד און אַלעס פערשווינדעט! איהר זעהט נור די פינסטערע, שוואַרצע ווענד פון טונעל, וואָס זעהען אויס אין אייַערע אויגען נאָך פינסטערער און שוואַרצער ווי זיי זענען אין דער ווירקליכקייט, און איהר פיהלט עפּעס אַזוי ווי מען זאָל אייך אַרויסרייסען פון אַ רייכען פּאַלאַץ און איינשפּאַרען אין אַן אונטערערדישע תפיסה.

און טונעלען האָט מען דורכצופאָהרען אויף יענער ליניע אַ סך. איך האָב זיי געהאַט געצעהלט, אָבער איך האָב פערלוירען דעם חשבון. מאַנכע פון די טונעלען געדויערט אַ גאַנץ היבשע צייט ביז מען פאָהרט זיי דורך.

מיר קומען אָן אין ווענעציע שפּעט בייַנאַכט. מיר ערוואַרטען, אַז אַ יודישער האָטעליער פון לידאָ, בייַ ווענעציע, זאָל אונז בעגעגענען אויפ'ן וואָקזאַל און אַוועקפיהרען צו איהם אין האָטעל, אָבער דער יוד, קירשבוים, הייסט ער, בעווייזט זיך נישט. הויבען מיר אָן נאָכפרעגען און מיר טרעפען גראָד אויף איינעם וואָס רעדט דייטש. מיר זאָגען איהם וואָס מיר פערלאַנגען, און ער ענטפערט: „דער הער קירשבוים איז נישט היער".

„ווייסט איהר וואָס?" — רופט זיך אָפּ איינער פון אונזערע — „לאָמיר קריגען אַן אויטאָמאָביל, וואָס זאָל אונז אַהין אַוועקפיהרען". לאַכט ער זיך פונאַנדער, דער דייטשיק, וואָס איז אויף איהם דער געלעכטער? דער געלעכטער איז, וואָס מיר זענען אַזעלכע „גרינהאָרנס" און מיר ווייסען נישט, אַז מען קען נישט אייַנפאָהרען נישט אין ווענעציע און נישט אין לידאָ מיט דער יבשה.

געוואוסט האָבען מיר גראָד יאָ, אַז דער פערקעהר אין ווענעציער גאַסען איז מיט שיפלעך, אַז דאָס איז די איינציגע שטאָט אין דער וועלט, וואָס האָט אַ רעפּוטאַציע, אַז קיינער איז נאָך דאָרט נישט איבערגעפאָהרען געוואָרען, נישט פון קיין אויטאָמאָביל, נישט פון קיין טראַמוואַי און נישט פון קיין וואָגען; אָבער מיר האָבען נישט געוואוסט אַזוי פיל, אַז שוין פון וואָקזאַל אין שטאָט אַרייַן מוז מען פאָהרען מיט'ן וואַסער.

ענדליך איז אָנגעקומען אַן אָנגעשיקטער פון יענעם לידאָ'ער האָטעל, אַן אונגאַרישער יודישער יונגערמאַן, וועלכער האָט אונז אַרויפגענומען אויף אַ שיפעל, און מיר פאָהרען.

אין אונזער גרופּע טוריסטען איז געווען איינער, אַ קאַלטער לונג און לעבער; אַ יוד וואָס איז פון קיין זאַך נישט נתפּעל געוואָרען. וואָס ער האָט אויף דער רייזע געזעהן, האָט ער אַלץ אַוועקגעמאַכט מיט דער האַנד: „עט, נישטאָ וואָס צו זעהן, אַ פּעני נישט ווערט" אַפילו די גאָלדענע טרונע פון פּרעה טוטענכאַמען אין קאַיראָ'ער מוזעאום, האָט ער אויך אַוועקגעמאַכט מיט'ן זעלבען בטול: „עט, אַ פּעני נישט ווערט".

ווען אָבער מיר זענען אַרייַנגעפאָהרען אין גראַנד קאַנאַל, די ברייטעסטע גאַס פון ווענעציע וואו אין ביידע זייטען שטעהען שעהנע געביידעס, אייַנגעטונקט אונטען אין וואַסער, האָט דער יוד בעקומען התפּעלות. זיין קאַלטער לונג און לעבער האָט זיך דערוואַרימט און האָט געזאָגט: „זעהט איהר, אָט דאָס איז טאַקי אַ חידוש. אויף אַזוי פיל האָב איך מיר נישט פאָרגעשטעלט".

לידאָ איז אַ רייכער זומער־פּלאַץ בייַ אַ צעהן מינוטען רייזע מיט'ן וואַסער פון ווענעציע. לידאָ שטעהט בייַם ברעג ים, מיט גרויסע, פּראַכטפולע האָטעלען, וואו רייכע אייראָפּעער און אויך אַמעריקאַנער פערברענגען די זומער מאָנאַטען, און עס פעהלען דאָרט קיינע לוקסוסען, וואָס עשירים קענען זיך נור פערגינען.

מיר קומען אַהין שוין נאָך האַלבע נאַכט. מיר נעכטיגען איבער און אויף מאָרגען געהען מיר אָנקוקען ווענעציע.

ווענעציע, אָדער ווענעדיג, אָדער וועניס, ווי די אַמעריקאַנער רופען די שטאָט, האָט עטליכע [illegible] יודישע אייַנוואוינער. דאָס רוב אָדער כמעט אַלע אויסשטאַמלען פון אַלטע תושבים, פון דייַטשע יודען, וואָס האָבען זיך דאָרט בעזעצט אין דרייצעהנטען יאָהרהונדערט און יודען וואָס זענען אַהין געקומען פון שפּאַניען און פּאָרטוגאַל צום סוף פון פערצעהנטען יאָהרהונדערט. דאָרט האָבען געלעבט יודישע גדולים, אברבנאל, לוצאַטו און אַנדערע. דאָרט איז אַפילו געווען אַ יודישע דרוקערייַ, און מען קען נאָך היינט זעהן ספרים מיט'ן אויפשריפט: „נדפס בווינציה" אויפ'ן שער בלאַט. ווענעציע האָט אויך געהאַט אַ יודישע געטאָ. אַזוי ווי רוים און אַנדערע שטעט, און יודען האָבען דאָרט דורכגעלעבט פערשידענע צייטען, בעסערע און ערגערע, מסתמא מעהר ערגערע ווי בעסערע.

דער ענגלישער דראַמאַטורג שעקספּיער, אַז ער האָט געוואָלט יודען „רייבען אַ מאָרדע", שטעלען זיי [illegible] נישט קיין גוטער ליכט, האָט ער געשאַפען זיין בעריהמטען „שיילאָק". אָדער „דער קויפמאַן פון ווענעדיג". עס זענען אַפילו דאָ מיינונגס פערשידענהייטען אין דעם און מאַנכע טייטשען אויס „שיילאָק" צום גינסטען יודען; אָבער אַזוי צי אַזוי, איז דאָך אַ פאַקט, אַז שעקספּיער האָט אָנגענומען זיין העלד אויף אַ יודען פון ווענעציע.

די הויפּט־אַרטיקלען אין ווענעציע איז, דער סאַן מאַרקאָ פּלאַץ, וואָס איז בעריהמט מיט די סוויוענדער טויבען, וואָס געפינען זיך דאָרט. די טויבען אַמוזירען די פיל מענשען, וואָס קומען אַהין. די שעהנע געפליגעלטע ברואים, זענען אַזוי צוגעוואוינט צו מענשען, אַז זיי שטעלען זיך בייַ מענשען אויף די קעפּ, אויף די אַקסלען, אויף די הענד און וואו נור מען צייגט זיי קערנער צום עסען. זענען דאָרט דאָ איטאַליענער, וואָס פערקויפען קוקורוזע־קערנער און ווען מען וויל האָבען אַביסעל שפּאַס, שיט מען אַרויף קערנער אויפ'ן קאַפּעליוש, אויפ'ן הויזלען קאָפּ אָדער אויפ'ן שטערן און די טויבען קומען און פּיקען עס אַרונטער, אָבער אַזוי פּאָרזיכטיג, אַז זיי רירען נישט אָן מיט זייערע שנאָבעלעך דאָס לייב. איך האָב אַליין געזעהן, ווי איינער האָט אַרויפגעלעגט עטליכע קערנדלעך אויפ'ן צונג און טויבען האָבען אַרונטערגענומען.

רינגעלט מען זיך אַרום מיט טויבען ווי נור מען וויל און מען פאָטאָגראַפירט זיך, און עס איז דאָרט אַ לעבעדיגע וועלט. די טויבען זענען צו אייער דינסט אַ גאַנצען טאָג. פּונקט צוועלף דעם זייגער אָבער שיסט מען אויס אַ קאַנאָנע און דאַן פליהען אַלע טויבען אַוועק צו אַ בעשטימטען פּלאַץ, וואו זיי קריגען זייער רעגולערע מיטאָג, און דאַן קומען זיי צוריק.

די טויבען זענען דאָס אייגענטום פון דער שטאָט, און ווען זיי פערמעהרען זיך און ווערען צופיל, ווערט אַ טייל פון זיי פערקויפט.

דאָרט בייַם סאַן מאַרקאָ פּלאַץ, שטעהען האָטעלען, רייכע קאַפעען און גרויסע געשעפטס־הייזער און אין איין זייט שטעהט די סאַן מאַרקאָ קירכע, וועלכע איז פופצעהן יאָהר הונדערט אַלט, און מען זאָגט, אַז די זילבער, גאָלד און דימאַנטען, וואָס דאָרט געפינט זיך, איז ווערט אַ גוזמא מיליאָנען. מען זאָגט אויך, אַז אַ גרויסער טייל פון גאָלד, וואָס די אַלטע רוימער האָבען אָנגעראַבעוועט אין בית המקדש, איז שפּעטער פערבראַכט געוואָרען אין דער ווענעציאַנישער קירכע. אויב דאָס איז אַ פאַקט אָדער אַ לעגענדע — ווייס איך נישט.

אין דער זעלבער זייט שטעהט אויך דער „דאָשען פּאַלאַץ", וואו עס האָבען געוואוינט די רעגירענדע פירסטען, בעת ווענעציע איז געווען אַ בעזונדערע מלוכה פאַר זיך. איצט איז דער „דאָשען פּאַלאַץ" אַ מוזעאום, וואָס ענטהאַלט פיל בילדער געמעהלען פון די גרעסטע איטאַליענישע קינסטלער, און אַ סך אַנדערע זאַכען, וואָס זענען אינטערעסאַנט צו זעהן.

קוקט איהר דורך דעם פּאַלאַץ אינעווייניג, פיהרט אייך אייער „גיד" אַרונטער אונטען און איז אייך מכבד אָנצוקוקען די שרעקליכסטע טורמע אָדער תפיסה אין דער וועלט.

דאָס איז אַן אונטערערדישע געפענגניש, וואָס איז נישט בלויז אונטער דער ערד, נור טיף אונטער אַ קאַנאַל, וואָס ציהט זיך פון ים. ביז מען קומט צו דער תפיסה האָט מען דורכצוגעהן קאַמערן און קאָרידאָרען אויסגעהאַקט אין שטיין, און מען קען, שונאי ישראל, די פיס צודרעהען געהענדיג, מחמת דער וואַסער וועג איז געדרעהט און געשלענגעלט אַלץ טיפער און טיפער און קיינע ריכטיגע פעסטע טרעפּ זענען נישטאָ. אַמאָל איז דאָרט געווען אינגאַנצען פינסטער, איצט אָבער, לטובת די בעזוכער, וואָס בעצאָהלען איינטריט געלד, איז וואו נישט וואו בעלויכטען מיט אַן עלעקטרישען לעמפּעל.

סאַמע אונטען אין די קאַמערלעך, וואו די אומגליקליכע געפאַנגענע פלעגען געהאַלטען ווערען, זענען נאָך איצט אויך פערהאַן די פערזשאַווערטע קייטען, מיט וועלכע זיי פלעגען זיין צוגעשמידט צו די שוואַרצע שטיינערנע ווענד און משוגע'דיגע קלעצער, וועלכע מען פלעגט זיי אָנטון אויף די פיס, אַפּנים כדי זיכער צו זיין, אַז זיי וועלען נישט אַנטלויפען. עס בעפאַלט אייך אַ פּחד, ווען איהר קוקט עס אַלעס צו, און איהר קענט דאָרט לאַנג נישט פערבלייבען.

אין דעם שרעקליכען פּלאַץ, וואָס ליגט אונטער'ן אָפּגרונד פון טיפען וואַסער, דערצעהלט מען, פלעגט מען פערפּייניגען „אַפּיקורסים", וואָס האָבען נישט געגלויבט אין דער קאַטוילישער אמונה. וואַהרשיינליך זענען יודען דאָרט אויך געפאַלען קרבנות. דאָרט איז געווען אַ מין שפּאַנישע אינקוויזיציע, וואו מען האָט מענשען געמאַטערט מיט כלערליי יסורים און נאָכהער, ווען זיי האָבען אויסגעהויכט זייערע נשמות, האָט מען זיי אַרייַנגעשליידערט אין ים.

מען האָט אונז אַפילו אָנגעצייגט דאָס פענסטערל, דורך וועלכען מען פלעגט די טויטע קערפּערס אַרויסוואַרפען. אונזער פיהרער האָט אונז דערצעהלט, אַז נישט בלויז טויטע פלעגט מען דורך יענער עפענונג אַרונטערוואַרפען, נור אָפטמאָל אויך לעבעדיגע, און אונטען אין וואַסער, האָט ער אונז געזאָגט, זענען געווען, אָדער זענען נאָך איצט אויך דאָ אייזערנע שטאַנגען מיט שאַרפע שפּיצען, אויף וועלכע די אומגליקליכע פלעגען פאַלען און דורכגעשטאָכען ווערען.

איך בין דאָרט בלויז געווען מיט מיין פרוי, די אַנדערע פון אונזער גרופּע האָבען דעם „אויגען פערגעניגען" אויסגעמיטען, און מיר האָבען זיי מקנא געווען וואָס זיי האָבען די שרעקען בילדער נישט געזעהן.

דאָרט, בייַ דעם סאַן מאַרקאָ פּלאַץ, ציהען זיך שמאָלע גאַסלעך, אָנגעפּיקעוועט מיט רייכע געשעפטען. דאָרט קריגט איהר צו קויפען פערשידענע טייערע סחורות. זייַדענע שאַלען, וואָס די וועלט האָט נישט זייער גלייכען, און פיל אַנדערע אַרטיקלען, ווי אויך כלערליי ציהרונג. דאָרט איז דער האַנדעלס צענטער פון שטאָט, און די גאַסלעך זענען געבויט שמאָל, בצמצום אויס מאַנגעל אין יבשה.

וואָרים די שטאָט ווענעציע איז געבויט אויף פיר און זעכציג אינזלען, אָפּגעטיילט איינע פון די אַנדערע מיט שמעלערע אָדער ברייטערע פּאַסען וואַסער־קאַנאַלען, דער האַנדעלס־צענטער פערנעהמט דעם גרעסטען אינזעל פון דער גרופּע און מען איז געווען שפּאָרזאַם אין ערד און געבויט די גאַסלעך גאַנץ שמאָלע.

ווענעציע פערמאָגט הונדערט און פופציג בריקען, גרעסערע און קלענערע, וואָס פערבינדען די אינזלען אָדער די גאַסען איינע מיט די אַנדערע. די גרויסע בריקען איבערהויפּט וואָס ציהען זיך איבער'ן גראַנד קאַנאַל זענען בעצייכענט מיט נעמען, סאַן מאַרקאָ, סאַן אַנדרועלאַ, סאַן אַנטאָניאָ, און אַזוי ווייטער — אַלץ נעמען פון זייערע הייליגע.

Dr. med. ALBERT GOTLIB
פּיעטריקאָווער 26, טעל. 50-77.
אַקושער און ספּעציאַליסט פון פרויען־קראַנקה.
נעהמט אָן פון 4 ביז 7 אָוונד.
4340

LEKARZ DENTYSTA צאָהן־אַרצט
St. GELBERG
זאַכאַרניאַ 15, טעל. 31-08.
הייַלט גאַנץ פערנאַכלעסיגטע צייהן- און מונד-קראַנקהייטען, צאָהן-ציהונג אָהן שמערצען, הייַלט מיט ליכט-בעשטראַהלונג, ספּעציעלער לאַבאָראַטאָריום פון קינסטליכע צייהן.
נעהמט אָן פון 9 פריה ביז 7 אָוונד.

גאָלדענע גליקען

(27 (ראָמאַן)

— ווען איהר פּראָלאָנגירט מיר דעם טערמין פון צאָהלען מיין חוב, וואָלט איהר מיך ממש גערעטעוועט, — האָט זיך דער מיניסטער לאַמערספּילער אָפּגעמודה געווען — דאָס מיניסטעריום צאָהלט מיר שכירות פינף טויזענד פונט שטערלינג אַ יאָהר, און דאָס איז אַלץ, וואָס איך פערדין, ווען איך קאָן אַזוי אויסהאַלטען נאָך אַ יאָהר צייט, וואָלטען מיינע געשעפטען געוויס געאָרדענט געוואָרען. אין פריהלינג דאַרף איך בעקומען אַ גרויסע סומע פון אַן אַסעקוראַנץ־קאָמפּאַניע, און צו זומער צו וועלען צונויפגעקליבען ווערען צוויי זשרעבאַקעס אין מיינע שטאַלען, אויף וועלכע מאָרים לייגט גרויסע האָפענונגען. יאָ, אין אַ יאָהר אַרום וועל איך בלי ספק קומען צו זיך און זיך ווידער שטעלען אויף די פיס.

איך האָב זיך הילכיג פונאַנדערגעלאַכט:

ווען די וועהלער, ליבעראַלען וואָלטען יעצט געהערט רעדען זייער אָנפיהרער, ס'אַראַ פּנים וואָלטען זיי בעקומען!

— שווינדלער — האָב איך אַ טראַכט געטון — זענען אַלע ענגלישע מיניסטאָרען אַזעלכע אויפריכטיגע, סימפּאַטישע מענשען, ווי דער ראַוינער לאָרד לאַמערספּילער?

— אויסגעצייכענט! — האָב איך אויסגעריפען, אַראָפּשאָקלענדיג דעם אַש פון פּאַפּיראָס — איך בין גרייט צו האַלטען אייַערע זשרעבאַקעס אַלס משכון. איך בין היינט צו רייקירען און צו זעהן, צי וועלען אייַערע שטאַלען פערווירקליכען אייַערע האָפענונגען.

דער לאָרד לאַמערספּילער האָט מיט כבוד אונטערגעהאַלטען דעם רוהם פון די בריטישע מלוכה מענער:

ער האָט כלומרשט קאַלטבלוטיג אויפגענומען מיין דערקלערונג, און נישט פעראַטען מיט גאָר נישט זיין אויפרעגונג.

— עס וואָלט געווען נאַריש אַביסעל, איך זאָל אייך זאָגען, ווי טיף דאַנקבאַר איך בין אייך, — האָט ער קאַלט און ערנסט דערקלערט, און שווייגענדיג אַ ווייַלע האָט ער צוגעגעבען — אָפען גערעדט, האָב איך נישט גערעכענט, אַז איהר וועט מיט מיר אַזוי האַנדלען... ווי דריקט מען זיך דאָ בעסער אויס?... אַזוי־גרויסמוטיג... אין אייער לעצטען בריף האָט איהר...

— אַ! — האָב איך איהם איבערגעשלאָגען די רייד, שולטענדיג אין זיך נאַטאַנגען — פערגעסט אין דעם האָוונען בריף. איך האָב איצט איבערגעביטען מיין בעשלוס.

לאַמערספּילער האָט אַ שאָקעל געטון מיט'ן קאָפּ.

— טוט, ווי איהר פערשטעהט. אַזוי־צו־זאָגען ראַטעוועט איהר מיך. אויב איך קאָן אייך מיט עפּעס אָפּדינגען, איצט, אָדער אין דער צוקונפט, בעט איך אייך זאָגען, און איך וועל טון אַלץ, וואָס איך וועל קאָנען. דאָס אינערן־מיניסטעריום איז דאָס לאַנגווייַליגסטע און אומאַנגענעהמסטע פון אַלע מיניסטעריומס, נאָר זיין פּאָזיטיווע זייט בעשטעהט דערין, וואָס עס גיט די מעגליכקייט צו טון טובות גוטע פריינד.

איך האָב אַ שמייכעל געטון.

דער אָפענער ציניזם פון דעם מיניסטער האָט מיר געוויילט.

ער האָט זיך בלי ספק געגרייט צו בעלוינען מיך פאַר מיין גרויסמוטיגקייט, און איך האָב זיך בעמיהט צו דערקלערען, וואָס, אַ שטייגער, וואָלט נאָטאַן געפאָדערט אויף מיין אָרט.

איבעריגענס, אין מיין אייגענער לאַגע, וועט זיך מיר דאָך אַוודאַי אויסקומען ווענדען צום אינערן־מיניסטער ווענען הילף.

איך האָב דעריבער בעשלאָסען נישט צו אייַלען זיך.

אויסלעשענדיג דעם פּאַפּיראָס האָב איך זיך אויפגעהויבען פון פאָטעל.

— איך דאַנק אייך זעהר! — האָב איך געזאָגט — דערווייל האָב איך נישט בדעה צו מטריח זיין אייער קאַנצעלאַריע. ווענען אייער ליבענסווירדיגען פאָרשלאַג, וועל איך זיך אָבער נישט פערגעסען. זעהר מעגליך, אַז מען וועט מיך אַרעסטירען.

לאַמערספּילער האָט זיך פונאַנדערגעלאַכט.

פאַר אַ צו שנעלען פאָהרען למשל, אָדער...

— זייט רוהיג. איך וועל אייך אַרויסהעלפען! און איצט — האָט ער פערענדיגט נעהמענדיג מיך ווידער אונטערן אָרעם — קומט אין זאַל. איך בעדאַרף פאָרצושטעלען פאַר געוויסע השפּעה'דיגע פערזענליכקייטען עטליכע יונגע לייט, פאַר וועלכע עס בעמיהט זיך מיין פרוי... הגם איך בין נישט אינגאַנצען מסכים מיט איהר געשמאַק... אָבער פערפאַלען! צוגעזאָגט איז צוגעזאָגט!

ווייזט אויס אַז דער מזל האָט מיך ספּעציעל צוגעשפּילט אין יענעם אָוונד.

די ערשטע, וואָס איך האָב דערזעהן, אַרייַנקומענדיג צוריק אין זאַל איז געווען מאַריאַ.

זי איז געשטאַנען בייַ דער וואַנד און צו שטרייטערהייד זיך צוגעהערט צו די רייד פון עפּעס אַ זעהר ערנסטען מאַנספּערשוין מיט לאַנגע גרויע באַקענבערד.

לויט פאָטאָגראַפיעס פון צייטונגען האָב איך איהם תיכף דערקאַנט — דאָס איז געווען איינער פון די הויפּט־ריכטער פון ענגלאַנד.

פּלוצים האָב איך אָנגענומען אַן ענערגישען בעשלוס, און איך האָב שטיל אַ פרעג געטון בייַ לאַמערספּילערן:

— איהר קאָנט דאָך דאָ אַלע?.. מיט וועמען רעדט עס דער אַלטער ריכטער באַטשעס?

לאַמערספּילער האָט אַ שאָקעל געטון אין דער זייט, וואו ס'איז געשטאַנען דאָס מיידעל.

— אַהאַ, אַ שיין מיידעל, נישט וואָהר? באַטשעס האָט נישט קיין שלעכטען געשמאַק, נישט קוקענדיג דערויף, וואָס ער איז שוין פאַלד אַכציגער... איהר האָט נישט־לאַנג ענטדעקט די מאַדאַם טריינאַט, און מען רופט זי, דאַכט זיך... פרייַליין ראָזען. די טריינאַטס האָבען די געפּאַקטע ערגיץ אין דרום־אַמעריקאַ. אויב איהר ווילט, וועל איך זי פאָרשטעלען פאַר אייך.

איך האָב נאָך גוט געדענקט אין „פּרענסיסען" אַז דאָס דערמאָנען דעם נאָמען פון מאַדאַם טריינאַט אין צוזאַמענהאַנג מיט מאַריאַ'ן, האָט מיך נאָך צוואונגען זיך צו פערטראַכטען.

לאַמערספּילער האָט ניגעריג אַרייַנגעקוקט אין מיינע אויגען, און איך האָב זיך בעמיהט נישט צו פעראַטען מיין פערוואונדערונג.

(פאָרטזעצונג קומט)

דער קונדס

הומאר — סאטירע

צוזאמענגעשטעלט הערץ א. שארפצינגעל

שוין נאך דער חופה...

פאטאגראף (צו חתן כלה): זייט נישט אזוי פערטרויערט, מאכט א פרעהליכע מינע.

פרייער בעלעמער

מיין ליבער קונדוס־רעדאקטאר!

איך וואלט זעהר וועלען וויסען וואס א מאן, ווי איהר, דענקט וועגען צוזא מיין פרוי. הערט וואס עס קאן אלץ פאסירען:

לעצטען דינסטאג האט זיך מיין פרוי געווענדעט צום ראבינאט כ'זאל איהר געבען א גט. פרעגט מען דאך מסתמא ביי איהר: פארוואס, טאכטערשי, קומט עפעס אינמיטען דעריגען א גט?" ענטפערט זי, אז איהר קומט א גט דערפאר, וואס איך צוואינג זי צו האלטען ביי זיך אין הויז מיין געליבטע.

ווי געפעלט אייך א טענה פון אנ'אומפערשעהמטער פרוי?! איך בין זיך איינפאך מקריב, כדי איינצושפארען א דירה און בעזונדערע קעסט פאר מיין געליבטע געפעלט דאס נישט מיין ווייב.

איך רוף דאס חוצפה, ווי אזוי רופט איהר דאס? יונה זבענק.

פאליטיק פון דער וואך

אנ'אטענטאט אויף וואלדעמאראס'ן.

אין עולם הפאליטיקע ווייסט מען נישט נאך אויף געווי, צו דער אטענטאט האט עפעס צו טון מיט פאליטיק, מען האט אפילו אין מאנכע פאליטישע קרייזען געפרובט מצרף־זיין דעם אטענטאט מיט די הכנות, וואס „גראף צעפעלין" מאכט צו זיין צווייטע לופט־רייזע קיין אמעריקא.

וואלדעמארס זאל זיין א געגנער פון דער דאווינער רייזע, האלטענדיג, אז דערמיט דער־נעהנטערט זיך דייטשלאנד צו אמעריקא און ווערט זיך צוליב דעם דערוואַרטערען פון וואלדעמאראס'ן.

אין וואלדעמאראס מדינה'לע ווילען פטור־ווער־רען פון דער דייטשער השפעה האט מען אויסגע־לאזט דעם כעס אויף וואלדעמאראסען.

אזוי רעכענט מען אין מאנכע פאליטישע קרייזען מעגליך, אז די סבה איז א אנדערע, נאר מיר האלטען אז קיין גרויסער אונטערשיד איז נישטא.

דער עיקר איז דער אטענטאט. אין דער פאליטיק דארף מען מאנכעס מאל א אטענטאט זעל אין א א פאל, אויב אנדערע מאכען דאס נישט, מאכט מען עס אליין אויף זיך.

אביסעל קשא איז אויך אין דער פאליטיק די מעשה מיט דער ענטוואפנונגס־קאנפערענץ. עס איז עפעס צו שטיל געווארען. מען האט געמאכט א גוואלד, בכן דייטשלאנד וויל פערקאכען א קאשע. ד"ר שאכט האט געעפענט א צונגרוים מויל און גע־מאכט דעם אנשטעל פון האלטען א פעסט־געבילטע פויסט, נאר עס איז עפעס נאכדעם רעש געווארען אביסעל צו שטיל.

ווען מען קאנפערירט איבער אזא דעליקאטע זאך, ווי, ענטוואפענען, בעוואפענען, כלי־זיין, מלחמה, ברעכען ביינער, ברעכען ריק און לענד, דארף זיך טומלען, דארף זיך קאכען, דארף זיין א רוישענ־דער ליארם.

וועגען די אלע זאכען דארף זיין רעשיג, וויל אנדערש איז ערגער, ווארים דער הינד וואס בילט, בייסט נישט...

אויפ'ן קוימען

ער האט אויסגעפונען א זיכער ארט, וואו זיך צו בההאלטען פאר די בעל-חובות.

ס'מאכט זיך הייס...

(וואך־קלאנגען).

ס'מאכט זיך הייס, עס ברענט און פייערט,
עולם באדט זיך שוין אין שוויים,
ווייבער גייען ווידער נאקעט,
אבער נאקעט... ס'ווערט אזש הייס!

אלע, וואס ס'איז געווען פערגליווערט
אפגעטייעט שנעל עס ווערט...
לאמיר נעהמען די פרנסה,
וועלכע ליגט אצינד אין דר'ערד...

אין דער ערד זי ליגט ניין איילען,
ווארעם איז, און טאקי הייס,
און צי ווערט זי אונז נאך וואקסען —
א סוד אויב עס עמיץ ווייסט...

הערט א מעשה! אז עס שרפה'ט,
אז עס פלאקערט הייס די זון...
און מען ווייסט נישט, וואס צו מאכען,
וואס מען כאפט זיך איצט צו טון.

אלע קוואלען זענען טרוקען,
אויסגעטריקענט, ווי א ביין,
נישט צו כאפען א הלוואה,
נישט א גמילת חסד קליין...

און א חידוש איז עס טאקי,
בעת אין פאלען נאר מען האלט,
וואס פון אלע „פיבער־היצען"
זע'מיר אלע נאך נישט קאלט...

יאקעל בן פלעקעל

דער רב און דער קצב

(א מעשה'לע)

דער גביר פון שטעטעל איז געווען שמערל קצב, און ווי אלע שטעטלישע גבירים האט אויך אונזער שמערל קצב געפיהרט דאס גאנצע שטע־טעל פארץ נאז, די אמת'ע שליטה האט ער געהאט איבער די כלי־קודש. האט ער עפעס אויף זיי נאור געווען, האט געקאנט דונערן און בליצען, האט עס שוין געמוזט בעשאפען ווערען.

כך נגזרה...

פאלט איין אונזער שמערל קצב נאך א קליי־ניגקייט, היות אזוי ווי דער רב האט א גאר גערא־טענעם זוהן, וואס האט היתר הוראה און סתם א גרויסער עילוי, זאל ער דעם רבס זוהן חתונה האבען מיט זיין טאכטער...

דער רב האט דערהערט די מעשה איז איהם קאלט געווארען אין אלע איברים, אויב ער זאל זיך אנקעגען שטעלען און זאל מורד בקצב זיין איז ער דאך איינגעשטעלט מיט זיין כסא הרבנות. האט טאקע געמוזט דער רב, באין ברירה, מסכים זיין און ס'האט געשטעלט א חופה. נאך דער חופה, די געסט האבען זיך ארומגעזעצט ארום די טישען צו דער חתונה־סעודה, דער חתן האט געזאגט א שעהנע דרשה האט דער רב בעמערקט, אז דער קצב, שוין דער מחותן, ויצט עפעס זייער צוטראגען.

— מחותן! וואס ויצט איהר עפעס אזוי אומעטיג? צי האט איהר נישט א מאל חרטה אויפ'ן שידוך?... אפשר דער יחוס נישט אזוי פוינעלדיג?..

— יא מחותן! איך האב טאקע חרטה! — האט דער קצב געענטפערט.

— וואס איז? עפעס געפינען א סרחה אויפ'ן חתן? אפשר געפינען א גרייז אין זיין דרשה?..

— איך האב מיר מחותן אזוי בערעכענט — האט דער קצב געזאגט — וואס איינענטליך האב איך דא געטון? איך האב זיך משדך געווען מיט א רב, און איך האב פאר מיין טאכטער גע־נומען א רב פאר א מאן, בערעכענט אייך נאר וועו מיין טאכטער וועט מיט מזל געבוירען א זוהן, און ער וועט אויסוואקסען וועט ער דאך מן הסתם אויך זיין א רב און א גרויסער עילוי אזוי ווי זיין טאטע און אז ער וועט דארפע חתונה האבען וועט ער דאך מוזען נעבעך נעהמען א קצבס א טאכטער. איז וואס האב איך דא אויפגעטון? אז סיי־ווי־סיי, וועל איך מוזען צוריק אריינפאלען צו קצבים, טא נאך וואס האב איך זיך געדארפט נעגען אייך אזוי שפל מאכען און אויספועלן, אז איהר זאלט זיך מיט מיר משדך זיין, האב איך דאך שוין בעסער גלייך זיך געקאנט משדך זיין מיט א קצב...

שר של אש.

פארוואס משיח קומט נישט

וויל פסח צום סדר זאגט מען לשנה הבאה בירושלים, הייסט עס אז איבער א יאהר פסח וועט קומען משיח.

אין א האלב יאהר ארום זאגט מען ווידער אום יום־כפור לשנה הבאה בירושלים הא טמען שוין הייסט עס אבגעליינט אויף א האלב יאהר, דער־נאך קומט ווידער פסח און מ'זאגט ווידער לשנה הבאה אזוי לייגט מען כסדר אפ אויף א האלב יאהר און משיח קאן נישט קומען...

שא.

שפאס פון פאמיליען־ווינקעל

אין געריכט

ריכטער (צו א פרוי): — ווי אזוי האסטו נישט געהאט קיין מורא צו געבען א פאטש דעם גנב?

פרוי: — איך האב געמיינט, אז דאס איז מיין מאן...

א שיך פוצער און א שדכן

— וואס איז דער אונטערשיד פון א שיך־פוצער ביז א שדכן?

— דער שיך־פוצער מאכט שווארץ די שיך, און א שדכן — די מענטשען לעבען...

דערוזעלבער שפיל

— וואס וועלען מיר שפילען, פאפא־מאמא, אדער קאץ־און־מויז?

— וואס איז דער אונטערשיד, עס איז אלץ איינס.

ענדליך

— „מיין ווייב. ווער איז מיר, האט ענדליך אויסגעפונען וואו איך פערברענג מיינע אוונטען. זי איז לעצטע וואך איין מאל געקומען אהיים פאר צהעלף א זייגער. האט זי מיך געפאקט ווינען סיקיטר.

א סוד

— א פרוי וואס הייסט א סוד, איז נאר [illegible] צופרידען מיט איהר וויסען — [illegible]

[illegible]

א לאדזער גליק

מיינער א בעקאנטער לאדזער איז לעצטע וואך נעראטעוועט געווארען אויף א זעהר וואונדער־ליכען אופן.

מ'האט איהם געוואלט ארעסטירען פאר א־ריבערגעהן פון איין זייט פעטריקאווער אויף דער אנדערער אהן אנ'ערלויבניש. איז אנגעלאפען אנ־אויטאמאביל און איהם איבערגעפאהרען.

שפארזאמקייט

איינער א לאדזער, וואס האט קריוודעס צו הייבער זאגט זיך אזא זאגעכץ: א מאן וואלט זיך געקענט איינשפארען א סך צרות ווען ער הייראט גלייך מיט דעם צווייטען ווייב אנשטאט מיט דער ערשטער.

פון אויסלענדישען מארק

איבערגעזעצט דער הומאר מיט וואלעריאנען [illegible]

פעדהאן געגוג

יונגערמאן (צום שדכן): — כ'וואלט דוקא יא געוואלט חתונה האבען, אבער נאר דאן, ווען איך זאל געפינען א מיידעל, וואס איז פונקט דער ענטגעגנטייל פון מיר אליין.

שדכן: נו, זענען דען פעדהאן ווייניג קלוגע מיידלעך ד א אין שטאט?

די שפארזאמע פרוי

— דא בין איך שוין אריינגעפאלען. איך האב דערצעהלט מיין פרוי, אז דיין ווייב איז אזוי שפאר־זאם, אז זי מאכט פאר דיר שניפסען פון אלטע זיי־דענע בלוזען.

— נו, האט זי דאס נאכגעטאן?

— לוידער! אלע דריי וואכען קויפט זי זיך א נייע זיידענע בלוזע, כדי זי זאל קאנען די אנ־דערע אפליינען און מאכען פון זיי פאר מיר שניפסען.

ער קען זיך דאס פארשטעלען

סטודענט: דו קאנסט זיך גאר נישט פאר־שטעלען, ווי גליקלעך מיר זענען די הערען פרא־פעסארען.

פאסטער: איך שטעל מיר פאר, אז דערפאר האסטו ביי די עקזאמענס קיין אייצינען פאר זיי נישט בעווירזינט מיט אנ'ענטפער.

נאך פופצעהן יאהר ארבייט

בוכהאלטער (פול מיט האפנונג): ענטשולדיגט, מיין הער, אבער היינטיגען חודש ווערט פופ־צעהן יאהר זינט איך ארבייט ביי אייך.

באלעבאס: [illegible]

בעקאַנטמאַכונג.

איך מאַך בעקאַנט דער געעהרטער קונד-שאַפט, אַז דאָס בעוואוסטע

דאַמען-שניידער-אַטעליער

וו. פינגערהוט איז פון פּאַלודניאָווא 6

געוואָרען איבערטראַגען אויף

סאַלנא 10

(רוג -- פּאַמאַרסקאַ)

מיט אַכטונג וו. פינגערהוט.

ערשטקלאַסיגער ווערקשטעל פון

קאָלדרעס

פּוכענע און אויך וואַטענע, ביי

M. Złocisty

לאָדז, 6 שערפּין 34 (בענעדיקטא)

אויף לאַגער אַ גרויסן אויסוואַל פון פערטיגע קאָלדרעס

עלטערן!

אין מיין לאַנג עגזיסטירענדע חדר-שולע ווערן אָנגענומען קינדער וואָס לערנען אין פּאַווּשעכנע שולעס צו לערנען: חומש, רש"י, נ"ך, משניות, גמרא, תּוס׳-מאַריע, רעדען און שרייבן העברעאיש און יודישע ב״ית זעלבסט צוזאַמענשטעלן, ס׳ווערן אויך אָנגענומען אָנפאַנגער פון 5 יאָהר אָן, ווי ס׳ווערט אין פאַרלויף פון 5 חדשים אויסגעלערנט גרינדליך עברי, א שטרענג רעליגיעזע ערציהונג! —— צוגענגליכע פּרייזען!

מנהל יחיאל דוד ראַזע. פעלד

פּלאַץ וואָלנאַשטשי 6 קווער אָפּ. רעכטס 2 שט.

OBICIA DO SZARPACZY

wszelkiego rodzaju

B-cia KARDYNAST

Łódź, Nawrot 35, tel. 77-42.

Dr. med. NIEWIAŻSKI

ספּעציאַליסט פאַר סיפיליס, טריפּער און הויט-קראַנקה. בעהאַנדלונג פון מענער-שוואַכע.

אַנדזשעיאַ 5, טעל. 59-40

צמט אָן פון 8—10 פריה און פון 5—9 אָווענד.

באַזונדערער וואַרטע-זאַל פאַר פרויען.

Dr. med. H. Lubicz

צעגעלניאַנאַ 43, טעל. 41-32

ספּעציאַליסט פאַר הויט, ווענערישע און מענער שוואַכע קראַנקהייטען. היילונג מיט קוואַרץ-לאַמפּע (האָר-אויספאַל)

נעהמט אָן פון 8—10 און פון 5—8 אָווענד.

PORADNIA WENEROLOGICZNA

פון דאָקטוירים-ספּעציאַליסטען

זאַוואַדזקאַ 1.

נאָר פאַר ווענערישע הויט-קראַנקה. און מענער-שוואַכע אַנאַליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפּער. קאָנסיליומס מיט ספּעציאַליסטען פון אוראַלאָגישע און נערוועזן-קראַנקהייטען. קוואַרץ-לאַמפּ. עלעקטרישער הייל-קאַבינעט קאָסמעטיק.

— טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אָווענד. —

פון 11 ביז 12 ביי טאָג און פון 2 ביז 3 נאָכמ.

נעמט-אָן אַ פרוי-דאָקטאָר נור קינדער און פרויען

זונטאָג פון 9 פריה ביז 2 נאָכמיטאָג.

— בעזונדערע וואַרטע-צימער פאַר פרויען. —

וויזיט 3 זל.

MIEJSKI KINEMATOGRAF OŚWIATOWY

Wodny Rynek (róg Rokicińskiej) tel. 18-26

Dojazd tramwajami 16 i 10.

Od dnia 7-go maja do 13 maja 1929 r.

Dla dorosłych:

„STUDENT-ŻEBRAK"

W rolach głównych: **Agnes Esterhazy, Marja Paudler i Harry Liedke.**

Dla młodzieży:

W krainie złota i śmierci (Alaska)

Zmagania się człowieka z żywiołem.

Nad program:

„Przygody małego wędrowca"

Komedja w 3-ch aktach.

שייטלען

אין אַ גרויסען אויסוואַהל פון די מאָדערנסטע פריזורען און פערשידענע קוואַליטעטען האָר צו מעסיגע פרייזען צו בעקומען ביי

פּאָרזשוטשקאַ, קאַמיעננאַ 5.

„PRACA" „אַרבייט"

די געזעלשאַפט צו פאַר־שפּרייטען פּראָ-קטישע יודישע פרויען אין לאָדז, וואָלטשאַנסקאַ 21 טעל. 15-67.

מאַכט בעקאַנט, אַז איינשרייבונגען ווערן אָנגענומען אויף פאָלגענדע אַבטיילונגען:

1) שניי-ערייט און דאַמען און קינדער צושניידען.
2) נייטעריי: צושניידען און וועש-נייהען
3) האַנד-אַרבייטען
4) מאָדעלירונג.
5) קינסטלערישער מאַשין שטיקעריי
6) מאַניקור

דער סעקרעטאַריאַט איז טעטיג פון 1-9 נ.מ. און פון 3-7 אָוו.

OSŁABIENIE BLEDNICE LECZY HEMOGEN

oryginalny tylko z firmą

KLAWE

די מאָדערנסטע

לאַמפּען

פאַר שפּייז-צימערן און קאַבינעטען

קויסט זיך אַמבעסטען צו פאַבריקס-פרייזן

נור ביי א. י. אייזנער, פּאַלודניאָווא 25

טעלעפאָן 74-78.

בעמ.: מ׳ווערען אויך אָנגענומען טלאַרלען איבער-אַרבייטונגען פון גאַז אויף עלעקטריע, ווי אויך אַקסעסוארים

Dr. med. STUPEL

12 Szkolna 12.

ספּעציאַליסט פאַר הויט-, האָר און ווענערישע קראַנקהייטען [illegible] שוואַכע, לישיין אונרוהע, רענטגען-שטראַהלען און קוואַרץ-לאַמפּ, עלעקטראָ-טעראַפּיע.

נעהמט אָן פון 6 ביז 9 אין אָווענד.

Dr. med. H. LAJCHTER

צאַהן-כירורג.

דזשאָלעס-, קין-, גימען- און צונג-קראַנקהייטען.

Konstantynowska 9. telefon 49-66

od 1½—5 po pol.

ד"ר מ. קאַליש

צאַהן-אַרצט

זשעראָמסקיעגאָ 37

(פּאָנסקאַ)

נעמט אָן פון 1 ביז 2 נ"מ און פון 7 ביז 8 אָווענד.

זונטאָג און חגא פון 12 ביז 2 נאָכמיטאָג.

Dr. med. W. EYCHNER

גינעקאָלאָג-אַקושער

גערזשער 11.

טעל. 34-72

נעמט אָן פון 3—6 אָווענד

Dr. HELLER

ספּעציאַליסט פאַר הויט- און ווענערישע קראַנקהייטן און מענער-שוואַכע.

נאַוראָט 2 טעל. 89-79

[illegible]

Dr. ADAM GROSGLIK

Al. Kościuszki 27 tel. 51-78.

הויט- און ווענערישע קראַנקהייטען [illegible]

נעמט אָן פון 4—7 אין אָווענד.

Dr. med. J. POLAK

אינערליכע קראַנקהייטען ספּעצ.: אַלערגישע קראַנקהייטען (אַסטמאַ, אָסקויש ליס, פּאָקוישיוועס, אורטיקאַריע) האָט זיך איבערצויגן אויף

שערפּיען 22.6

פראָנט, 1. שטאָק.

נעמט אָן פון 12^{30} ביז 2.

לעבער

מאַשינאַוועס ווערן אָנגענומען צו ביליגע פרייזן

ג. נאַרדמאַן ציגעלנאַ 29.

Tyle pieniędzy w śmietniku!

Dziesiątki tysięcy złotych rocznie wędruje wskutek beznyślności ludzkiej do śmietnika. Niezliczone skarbonki dla dzieci możnaby nimi napełnić. Niechże się Szanowna Pani zastanowi, ile takich próżnych opakowań, również opłaconych, Szanowna Pani sama wrzuciła do pieca. A co gorsze, towar opakowany, Szanowna Pani zwykle przepłaca, gdyż pod pięknem opakowaniem spodziewała się otrzymać towar „cennieszy". Prosimy wziąć pod uwagę, że kupując słynne z dobroci, nieopakowane mydło „Kołłontay" znak ochronny „pralka" nie ma Pani żadnych odpadków dla śmietnika, zato więcej zaoszczędzonych groszy dla skarbonki swego dziecka. Przytem — nawet najdroższy środek do prania nie zdoła nigdy wyprzedzić czystego, zawierającego glicerynę i aromatycznego mydła „Kołłontay".

Mydło Kołłontay

z pralką № 124.

Złoty medal na Wystawie w Katowicach 1927 r.

Zastępca: S. B. Redlic, Łódź, Pomorska 19.

8-klas. GIMNAZJUM MĘSKIE

z prawami gimnazjów państwowych

L. SZAKINA w ŁODZI

18 PIOTRKOWSKA 18

די קאַנצעלאַריע פון גימנאַזיום נעמט אָן בימעס פון נייע קאַנדידאַטען פאַר אַלע קלאַסען טעגליך פון 10—1 אַ זייגער נאָכמ.

נוצט אויס די געלעגענהייט!

נור נאָך אַ קורצע צייט!

צו יעדען ½ טוץ פּרעכטיג רעטושירטע פּאָסט-פאָטאָגראַפיעס (1 פּערזאָן) גיבען מיר צו גראַטיס

אַ פּאָרטרעט

אויסערדעם ווערען אויסגעפירט אַלערליי שענסטע קונסט-פאָטאָגראַפיעס לויט די נייעסטע פאָטאָ-קונסט.

פאַר שולען און פעראיינען—בעזונדערע הנחות. מיט אַכטונג

קונסט-פאָטאָגראַפישער אַטעליער

„PARISIEN"

30 פראַנציסקאַנער 30.

Dr. Z. Rakowski

ספּעצ. פאַר אויערן-, נאָז-, האַלז- און לונגען-קראַנקה.

קאָנסטאַנטינער 9, טעל. 27-81.

[illegible]

Dr. med. J. BETTE

ספּעציאַל-אַרצט פאַר אינערליכע- און קינדער-קראַנקה.

פּיעטריקאָווער 6, טעל. 44-95.

נעמט אָן פון 8 ביז 11 און פון 4 ביז 6 אָווענד.

גרויסע פּרעמיערע!

פון דינסטאַג, דעם 7-טען מאַי ביז מאָנטאַג, דעם 13-טען מאַי ד. י.

עמאָציאָנירענדע דראַמע אין 10 אַקטען

„פּרעזידענט"

Iwan Mozżuchin i Suzy Vernon

אין די הויפּטראָלען:

קינא MIMOZA

178 קילינסקי 178.

פערשטאַרקטער אָרקעסטער.

היינט און פאָלגענדע טעג! גרעסטער קלו פון סעזאָן! היינט און פאָלגענדע טעג!

דראַמע פון לעבען פון ווילדען מערב, וואָס שפּילט זיך אָפּ צווישען קאָוובאָיען אויף די בערג א. נ. [illegible]

אונטער אַ פאַלשער בעשולדיגונג

J. LUDEN, F. KOHLER i S. BLANE

אין די הויפּטראָלען:

דאָס בילד איז רייך מיט עמאָציאָנירענדע סצענעס. אָנפאַל אויף אַ באַהן. שרעקליכער גייעג אויף די אַנפאַלער. נעפעהרליכע שיסעריי פון ביקסען און מאַשין-געוועהר. דאָס בילד האַלט דעם צושויער אין דער העכסטער שפּאַנונג. אויסער׳ן פּראָגראַם: אַמעריקאַנער קאָמעדיע אין 2 אַקטען.

נעקסטער פּראָגראַם: „דער לעצטער בעפעהל" מיט Emil Jannings פערגרעסערטער שטרייך- און בלאַז-אָרקעסטער.

קינא „סירענא"

KINO TEATR „SYRENA"

ŁÓDŹ ALEKSANDROWSKA 37 TEL 49-48

Kino Spółdzielni
Sienkiewicza 40.

ארקעסטער בעדייטענד פערשטארקט
אויפ'ן 1-טן סעאנס פערקלענערטע פרייזן

היינט !!! און פאלג. טעג!
פרילינג אויף א גליטשיגען וועג
ליבעס-קאנפליקטען פון מאדערנע הייראטס-פארלעך. אקטועלסטע לעבענס-זיטען-דראמע, וואס אילוסטרירט די ווירקזאמסטע ערגשישע פראבלעמען פון איצטיגער צייט.
— אין די הויפט-ראלען: Igo Sym, Vivian Gibson, Arlette Marschal, Livio Pavanelli — אין די הויפט-ראלען:
נעכסטער פראגראם: „זוזשא די טאקסאפאניסטקע" אין דער הויפטראלע ANNA ONDRA ∴ אנהויב אין גיוו. טעג 4 נאכמ., שבת, זונטאג און יום-טוב 12 בייטאג. לעצט. סעאנס 10 אוו.

היינט און פאלג. טעג
די אוואנטורעס אין הארעם
פיקאנטער און פרעהליכער פילם, וואס אילוסטרירט דאס מזרח-לעבען און זיינע עראטישע זייטען.
אין די הויפט-ראלען: דער בערימטער עקראן-טראגיקער Rudolf SCHILDKRAUT אין די „יצענד-שעהנע" JULJA FAYE | סימפאנישער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' ש. ביינעלמאן.

קינא-טעאטער
ZACHĘTA
זגערזשער 26, ביים פלאץ קאשטשעלני
פערשטארקטער ארקעסטער

היינט און פאלג. טעג! גרויסער דאפעלטער פראגראם! היינט און פאלג. טעג!
1) § 182 פון שטראף-קאדעקס א. נ.:
די געשענדעטע
שרעקליכע דראמע. אין דער הויפטראלע **Albert Steinrück**
2) **לעצטער טאג פון א קאוואליר**
קאמעדיע פול מיט הומאר ∴ אין דער הויפטראלע
RAJMOND GRIFFITH
דער נעכסטער פראגראם: דאס בעריהמטע פילם-ווערק „מולען רוזש".

קינא-טעאטער
ביקא
פראנציסקאנסקא 31
היינט און פאלגענדע טעג! די גרויסע ריהרענדע מזרח-דראמע א. נ.
די פערבאטענע פרוי
■ די ליבע ■ פון אנאראבקע
אין די הויפטראלען: **Józef Schildkraut, Victor Varconji, Jetta Goudal**
אנהויב 4.30 נאכמיטאג. שבת, זונטאג און יום-טוב פון 12—3 נאכמ. זענען די פרייזן פון די פלעצער פון 30 גר. אן. אנהויב 4.30 נאכמיטאג.
געקליבענער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' ז. סאנדאמירסקי.

קינא „ERA"
פרי-הער „פלארא" זאוושא 22 (באלוט)
אנהויב פון די פארשטעלונגען 4.30 א זייגער נאכמ. שבת און זונטאג 12.30 נאכמיטאג.
אויפ'ן 1-טן סעאנס זענען פאלגענדע פרייזן: I פלאץ 60 גר. II — 50 גר. III — 30 גר.

פון דינסטאג, דעם 7-טען מאי ד. י.
דער אידיאט
מעכטיג מייסטערווערק, געשאפען אויפ'ן גרונד פון דער רעוואלוציע אין רוסלאנד אין דער הויפטראלע דער אונפערגלייכליכער מייסטער פון דער מאסקע
LON CHANEY
מעכטיגע פרעמיערע!
וועלכער שילדערט קינסטלעריש דעם דעגענערירטען רוסישען פויער, אידיאט, וועלכער ווערט וואהנזיניג צוליב א ליבע צו א רוסישער פירשטין;
אלס פארטנערין: **Barbara Bedford i Ricardo Cortez**

ליבהאבער
אכטונג, פון יודישען בוך!
אלע יודישע קלאסיקער: מענדעלע, פרץ, שלום-עליכם, אש, אפאטאשו, אנ-סקי, לייוויק, רינגזאן, ספעקטאר, ציטראן, יהואש, ווי אויך חומש תנ"ך אין ספעציעלע לוקסוס-באנד, ווי אויך אלע אויסגאבען פון אינלענדישע און אויסלענדישע פערלאגען קען מען בעקומען אויף גאנץ קליינע ראטעס אין דער
בוכהאנדלונג ג. בערלינסקי
אלט-שטאט 12, לינקע אפיצינע, 2-טער שטאק

ערשטקלאסיגע
דאמען-שניידער
געזעלען בעשטעלט, אויף שטיק און וואך קענען זיך מעלדען ביי בעק, צעגעלניאנע 5. נישט-קוואליפיצירטע דארפען זיך נישט מעלדען.

DZIAŁKA
na letnisko w Bedzelnie — Smolarnia po 3000 do 5000 zł. zaraz do sprzedania. Wiadomość u woźnego gimnazjum Aba Zielona 10.

אויף גינסטיגע בעדינגונגען מעטאל-בעטן, שפאציר-וועגעלעך, מאטראצען: בעבעטע, ווינטער ווי אויף צו האלץ, בעטען "Patent", לוים מאס, וואש-טישען און וויזשמאטש-קעס אמבולאנסמען אין פאבריקס-לאגער
DOBROPOL, Łódź
Piotrkowska 73 w podw.

Dr. med.
L. Pikielny
אורלאג
ספעציעל ארצט פאר נירן-בלאזן-און הארן-קראנק
NAWROT 8
tel. 19-90
עמפאנגט פון 4—7 אוו. נעמט אויך אן אין דער לעטשניצע „Zdrowie" נאוואטיצקא 3 פון $12^{1}/_{2}$ ביז 2 זייגער נאכם.

לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאליסטען
און דענטיסטישער קאבינעט.
בזשעזשינער 11, טעלעפאן 37-63
אפען פון 9 פריה ביז 7 אווענד.

ד"ר איטיך נאז, האלז, אויערן קר.	$4^{1}/_{2}$—$3^{1}/_{2}$
ד"ר קערשנער קינדער-קראנקה.	9-11 3-$4^{1}/_{2}$
ד"ר שיפמאן אינערליכע קראנקהייטען	12—2
ד"ר לוביטש הויט און געשלעכט-קר.	$12^{1}/_{2}$—$1^{1}/_{2}$
ד"ר שמירגעלד נערווען און גייסטיגע קר.	1—2
ד"ר גאלדבלאט אויגען-קראנקה.	$12^{1}/_{2}$—$1^{1}/_{2}$
ד"ר חיים כירורגישע קראנקהייטען	2—3
ד"ר בערגמאן פרויען און געבורטס-הילף	3—4

פסיכא-טעראפיע, שפראך-שטערונגען ווי שטאמלען א.א. ווי פאקען-שטעכען, קינסטליכע בערג-זון-בעשטראהלונג, איינשפריצונגען, מאסאזשען, עלעקטראליזאציע, אפעראציע. אויך פערלאנג היזוכען אין שטאט, אין לאבאראטאריום ווערען אנגענומען אלע ארט אנאליזען, אויך פלעגמע און בלוט
אימפונגען געגען שקארלאטין.
ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געווארן
א רענטגען-אינסטיטוט.

ד"ר לאזשינסקי סטאמאטאלאג
צאהן-ארצט 10—1 3—6
קינסטליכע צייהן, קראנען, מאסטען א. ז. וו.
די לעטשניצע איז אויך עפען שבת.

נור אין דער בעוואוסטער פירמע פון דער אייזען-מעבעל-פאבריק
I. B. WOŁKOWYSKI שענקיעוויטש 3/5
פאבריק-לאגער: נארוטאוויטשא (דזיעלנא) 11, טעל. 37-70

איז א מביליגסטען א מבעסטען א מבעקוועמסטען
און דער גרעסטער אויסוואהל
כ'בעזיץ אויף לאגער א גרויסען אויסוואהל פון מעטאל-ניקעל-בעטען, פעלד-בעטען, מעטאלאווע פאטענט „פערפעקט" גאראנטיע 5 יאהר, קינדער-וועגעלעך די נייעסטע פאסאנען, לעזשאקעס, וואש-טישען, סערוויזען, וויזשימאטשקעס, אייז-קיסטען
איך בארג אויס בעטען אויף זומער-וואוינונגען.

ווארנונג!
אזוי ווי ס'האבען זיך בעוויזען אין שטאט פערשידענע נאכגעמאכטע פעלד-בעטען, מאך איך בעקאנט דאס געעהרטע פובליקום, אז די עכט-פאטענטירטע **בעטען** עכט-פאטענטירטע זענען פערזעהען נאר מיט דער שוץ-מארקע
PALMA-PATENT
פאר וועלכע מיר זענען פעראנטווארטליך ביז 3 יאהר.
— צו בעקומען אין אלע געשעפטען. —
אויסערדעם, בעזיצען מיר שטענדיג אויף לאגער אין א גרויסען אויסוואהל
ניקעל-בעטען, אמעריקאנקעס,
ניקעל-קינדער-בעטען, קינדער-וועגעלעך,
טיש-בעטען, קינדער-בענקעלעך
מעטער-מאס, אויף רעדלעך.
מאטראצען געבעטע, שאטקאווע און קאנאדיסקע **קאזעטקעס און טאפטשאנעס**
בעט.: בעטלעך מיט ווענטלעך ווייס און ברוין 17 זל., פאלאווע-בעט. 14 זל.
רעעלע בעהאנדלונג. פאבריקס-פרייזען. זעמטליכע רעפעראטורן.
הורס לאדז, פאלנאצנא 24, טעל. 31-85. דעטייל

שפארט-געלד!
קויפט
שירמס, שטעקענס
נור אין דער ווערקשטעל

ס. פייגענבוים, נארוטאוויטשא 19
ווייל איצט קאנט דארט קויפען מיט 25% ביליגער ווי איבעראל.
אכטונג! ס'ווערן אנגענומען אלערליי רעפא-ראטורן און רעקנג.

לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאליסטען
און ערצטליך-דענטיסטישער קאבינעט
זגיערסקא 17 טעל. 16-33.

ד"ר ראקאווסקי נאז האלז, אויערן קר.	10—11 2—3 7—6
ד"ר רוזשאנער הויט און געשל. בס קר.	10—11 1—2
ד"ר גאלדשטיין- אויגען-קראנקהייטען פאלאק	1—2 7—8
ד"ר יוסטמאן נערווען קראנקהייטען	12—2 הויך זוג.
ד"ר ראזענצווייג קינדער-קראנקהייטען	10-12 4-5
ד"ר פאפיערני פרויען און געבורטס-הילף	$11^{1}/_{2}$-1 5-6
ד"ר קאנטאר כירורגישע-קראנקהיים.	4-5 זוג. 1—2
ד"ר ווייגבערג אינ. הערץ לונגען-קר.	12—1, 6—7
ד"ר סטופעל רענטגען	10—12 4—6
א. גראדזענסקי צאהן-ארצט	3—7
נ. ראזעס צאהן-ארצט	9—2

צאהן-בעהאנדלונג, בעלייכטונגען, קראנען, מאסטען א.א.וו.
בס דער לעטשניצע איז געעפענט געווארן
א רענטגען-אינסטיטוט
היילונג פון הויט קראנקהייטען פון קאפ (פארך) מיט רענטגענשטראלען, פאר בעשטראלונג און דורכלייכטונגען, קווארץ-לאמפע, דיאטערמיע, עלעקטראליזאציע, אלע מעגליכע אנאליזען. א קורס פאר שטאמלער.
אימפונגען געגען שקארלאטין (שקארלאטין) פון 4—5 נאכם.
די לעטשניצע איז אויך אפען זונטאג.
ווזיט אין דער שטאט.
ערצט.-קאסמעטיש. קאבינעט
פרל. מארקוס נעהמט אן פון 5—7 אווענד

דאָס לאָדזשער לעבן

נייער פאָלקסבלאַט

10 פרייטאג ד׳ ניסן תרפ״ט — מאי

זון-אויפגאַנג 3.50
זון-אונטערגאַנג 7.16

ליכט-צינדען: 7.03

געשעפענסט פון באַנקראָטען אין לאָדז

די טעטיגקייט פון האַנדעלס-געריכט

ד״ר אולטימאַ פון אַפּריל איז געווען דאָס ערגסטע, וואָס די היגע סוחרים האָבן איבער־געלעבט ביז איצט. אַזאַ צאָהל פּראָטעסטירטע וועקסלען אויף אַזאַ הויכער סומע האָט לאָדז נאָך נישט געהאַט אַפילו בעת׳ן פריהערדיגען קריזיס. דאָן איז די העכסטע צאָהל פון פּראָטעסטען גע־ווען 26.633 אויף אַ בעטראַג פון 6960,200 זלאָטעס.

אין יאַנואַר היי־יאָהר איז געווען אין לאָדז 28,521 פּראָטעסטען אויף 5,019,584 זל., אין פעברואַר 30,404 שט. אויף 5,612,591, אין מערץ — 37.317 שט. אויף 7.137,889 און אין אַפּריל זענען פּראָטעסטירט געוואָרען אין לאָדז 41,897 וועקסלען אויף 8.187.082 זל.

דער ראַזיגער אומשטאַנד האָט זיך אָפּגערופען אויף די היגע פירמעס. דער געלד־מאַנגעל פער־שאַרפט זיך און סאָלידע פירמעס, וואָס עקזיסטירען שוין זייט יאָהרען זוכען זיך צו דערהאַלטען דורך פער־לאַנגען אויף זיך אַ געריכטס־אויפזיכט און צו בע־שטימען פאַר זיי פּראָלאָנגאַציעס פון די צאָהלונגען. דאָס האַנדעלס־געריכט איז לעצטענס טאַקע ממש פערוואָרפען מיט אַזעלכע ווענדונגען. נישט אַלע ווע־רען בעפרידיגט, אַנדערע ווערען גלייך ערקלערט פאַר באַנקראָט. בלויז אין די לעצטע טעג זענען אין האַנדעלס־געריכט אַריינגעקומען פאָלגענדע בי־טעס ווענען

פּראָלאָנגאַציעס פון די צאָהלונגען:

די פירמע אַבראַמאָוויטש און סענדער גאַ־לאַנטעריע־געשעפט אויף נאָוואָמיעיסקאַ 22 האָט זיך געווענדעט אין האַנדעלס־געריכט ווענען בע־שטימען אַ פּראָלאָנגאַציע פאַר איהרע צאָהלונגען. די פירמע עקזיסטירט זייט׳ן יאָהר 1910. די אַק־טיווען בעטרעפען 246,969, פּאַסיווען — 192.680 פון דעם זענען 140.000 זל. פון די אַקטיווען אינ־וועסטירט אין אַ הויז, וועלכע מ׳קען איצט נישט פערקויפען.

*

די פירמע ג. אייזע, גאַלאַנטעריע־געשעפט אויף נאָוואָמיעיסקאַ 13, האָט זיך געווענדעט העגען בעשטימען אַ פּראָלאָנגאַציע פון די צאָהלונגען דער אַקטיוו בעטרעפט 397.853 זל. פּאַסיוו — 260.000. אינ׳ם אַקטיוו איז אַריינגערעכנט אַ הויז אין ווערט פון 65.000 זלאָטעס.

*

פירמע ליכטענשטיין און פּאַביאַניץ (לוין־ווע־בעריי) האָט זיך געווענדעט ווענען פּראָלאָנגירען איהר די צאָהלונגען. די פירמע האָט פריהער עקזיסטירט אַלס אַ שותּפות פירמע „ליכטענשטיין און האַניג״ שפּעטער איז האַניג אַרויסגעטראָטען פון דער שותּפות. איצט בעשעפטיגט די לוין־וועבעריי 60 אַר־בייטער אויף 2 שיכטען.

דער אַקטיוו פון דער פירמע בעטרעפט 248.387 זל. אין דעם איז אַריינגערעכנט אַ האַלב הויז אין פּאַביאַניץ (שקאָלנאַ 6), און מאַ־שינען — 138.900 זל. און חובות — 24,487 זל. אַ חוץ דעם שרייב־מאַטעריאַלען אינ׳ם גע־שעפט, וועלכען עס פיהרט ליכטענשטיינס פרוי. דער פּאַסיוו בעטרעפט 98,761 זל.

*

הלל שענפּינקעל גאַלאַנטעריע־געשעפט אויף פּיעטריקאָווער 44, האָט זיך געווענדעט ווענען פּראָ־לאָנגירען די צאָהלונגען.

דער בילאַנס פון דער פירמע אויפ׳ן 30־טען אַפּריל בעטרעפט אין אַקטיוו 496,357 זל. סחורה — 261,422, רויה־מאַטעריאַלען 17,250 זל. מאַשינען אויף אויסצואַרבייטען דאַמען־קאָנפעקציע 45,816 זל., חובות 146.285 זל. די פּאַסיווען בעטרעפען 280.174 זל. פון דעם אַקצעפּטען — 133.592 זל. פערשידענע חובות 121,076, שטייערען 24,805 זל.

*

יחיאל זאַנד מאַנופאַקטור־געשעפט אַגראַראָוואַ 3, האָט אין אַקטיוו 76,171 זל. אין פּאַסיוו 44,250 זלאָטעס,

אַברהם זאַנד, אַגראַראָוואַ 3, אַקטיוו בעטרעפט 78,956 זל. פּאַסיווען 44,150 זל.

די ביידע פירמעס בעטען אין האַנדעלס־גע־ריכט צו פּראָלאָנגירען זייערע צאָהלונגען.

*

די פירמע „זיגמונט״ אינהאַבער זיגמונט לעוו־קאָוויטש, פּיעטריקאָווער 7ס, האָט זיך געווענדעט צום האַנדעלס־געריכט ווענען בעשטימען פאַר איהם אַ פּראָלאָנגאַציע פון די צאָהלונגען. דער ענין וועט בעהאַנדעלט ווערען דעם 23־טען מאַי.

*

דאָס האַנדעלס־געריכט האָט ערקלערט פאַר

באַנקראָט

די פירמע „דור לענגאַ״, קאָנפעקציע־געשעפט אויף פּיעטריקאָווער 6.

דעם 23־טען אַפּריל האָט די פירמע זיך געווענדעט אין האַנדעלס־געריכט ווענען פּראָלאָנ־גירען די צאָהלונגען. די ווענדונג האָט גע׳אָלט בע־טראַכט ווערען דעם 22 מאַי. די קרעדיטאָרען האָבען זיך דערווייל געווענדעט אין האַנדעלס־גע־ריכט מיט אַ פאָדערונג צו ערקלערען די פירמע פאַר באַנקראָט. זיי האָבען דערביי אָנגעוויזען אַז לענגאַ האָט זיי פאָרגעשלאָגען צו רעגולירען זיינע חובות מיט 10 פּראָצענט. און אַז ער מאַכט בע־מיהונגען ווענען אַנ׳אויסלענדישען פּאַס.

דער בילאַנס וועלכען לענגאַ האָט פאָרגע־שטעלט ווייזט אַרויס אַנ׳אַקטיוו פון 299,438 זל. און אַ פּאַסיוו פון 253.572 זל.

דאָס געריכט האָט ערקלערט די פירמע פאַר באַנקראָט פונ׳ם 15־טען אַפּריל און בעשטימט קוראַטאָר אַרוו. מענקעס און אַלס קאָמיסאַר־ריכ־טער דעם האַנדעלס־ריכטער באָביאַצקי.

*

דאָס האַנדעלס־געריכט האָט ערקלערט פאַר באַנקראָט די פאַבריק פון טעקסטיל־אויסאַרבייטונגען י. ראַבינאָוויטש און פ. מאַרקאָוויטש (פּיעטריקאָווער 51) די פירמע עקזיסטירט 3 יאָהר. דעם לעצטען יאָהר איז דער פירמע שלעכט געגאַנגען, לעצטענס איז די פירמע געזוען נעצוואונגען אויסצוקויפען פּראָ־טעסטען און זי וועט נישט קענען דעקען איהרע אַקצעפּטען אויף 200,000 זל.

דער בילאַנס פון דער פירמע בעטרעפט אויפ׳ן 4־טען מאַי 545,945 אין אַקטיוו און 595,157 זל. אין פּאַסיוו.

דאָס געריכט האָט מסכים געווען מיט׳ן פאָר־שלאַג פון די פירמע־אינהאַבער און האָט די פירמע ערקלערט פאַר באַנקראָט פון 6. מאַי ה. י. אַלס קוראַטאָר איז בעשטימט געוואָרען אַרוו. ציגאַנ־סקי, און אַלס ריכטער־קאָמיסאַר — ריכטער פ. שולץ.

די שווערע סיטואַציע פון לאָדזשער מאַגיסטראַט

ווי מיר האָבען שוין מיטגעטיילט, איז די דע־לעגאַציע פון לאָדזער מאַגיסטראַט אין וואַרשאַ אַ־פילו נישט אויפגענומען געוואָרען אין די מיניסטער־יומס, די פינאַנציעלע לאַגע פונ׳ם לאָדזער מאַגיסט־ראַט איז זעהר אַ שווערע, ממש אָהן אַנ׳אויס־וועג. און טראָץ דעם האָט וואַרשאַ נישט געפונען קיין פערשטענדניש פאַר די לאָדזער נויטען, פאַר די בערערפענישען פונ׳ם אַרבייטער־לאָדז.

דערווייל איז די סיטואַציע זעהר אַ שווערע: אָהן רעגירונגס־קרעדיטען קענען נישט געפיהרט ווע־רען קיין שום אַרבייטען פון נבֿרייטערען פערנעהם; נישט ביים בויען די אַרבייטער־הייזער אויף דער פּאָלעסיע, נישט ביי קאַנאַליזאַציע, ברוקען, א.אַ.וו. די אַרבייטען מוזען אָבער געפירט ווערען ערשטענס, כדי צו בעשעפטיגען אַ טייל פון די אַרבייטסלאָזע, צווייטענס — ווייל די הייזער צ. ב. קענען נישט געלאָזט ווערען אין אַ נישט־אויסגעענדיגטען צו־שטאַנד, ווייל ווען דער קאַפּיטאַל, וואָס איז אין זיי אַריינגעלעגט וועט זיך נישט אַמאָרטיזירען, וועט מוזען שטייגען דאָס דירה־געלט. עהנליך איז אויך די לאַגע מיט די קאַנאַליזאַציע־אַרבייטען. דער מאַ־גיסטראַט וועט דעריבער מוזען מאַכען די וויטיגע־רענדסטע אָפּשפּאָרונגען און געוועהנליכען בודזשעט כדי קענען פיהרען כאָטש אַ טייל פון די אָנגע־צייכענטע וויכטיגע אַרבייטען.

דאָ קומט אָבער אַ גרויסע שוועריגקייט. ס׳איז כמעט נישטאָ פון וואָס צו שפּאָרען. לאָדז די שטאָט פון אָרימקייט, האָט אַזוי פיל אויפצוטון פאַר איהר בעפעלקערונג, און איינס קען געטון ווערען אויפ׳ן חשבון פון די אַנדערע נישט־ווייניגע נויטיגע בערערפענישען פון דער שטאָט.

די וואָיעוואָדשאַפט שטיצט אַלע בעמיהונגען פון מאַגיסטראַט ווענען בעשעפטיגען די אַרבייטס־לאָזע און איז אַרויסגעטראָטען מיט אַ פאָרשלאַג צום פינאַנץ־ און אינערען־מיניסטעריום ווענען באַל־דיגען בעשטימען פון ענטשפּרעכענדע קרעדיטען.

צו. אַנד. האָט די וואָיעוואָדשאַפט זיך גע־ווענדעט צום אינערען־מיניסטעריום מיט אַ פאָר־שלאַג אַז אינ׳ם בודזשעט וואָס איז אָנגענומען געוואָרען דורכ׳ן שטאָט־ראַט זאָלען געקירצט אָרער געשטראָכען ווערען איינציגע פּאָזיציעס און די אָפּשפּאָ־רונגען זאָלען פערווענדעט ווערען אויף ברוק־אַר־בייטען. די דאָזיגע אַרבייטען זענען די פּאַסינסטע אויף צו בעשעפטיגען די גרעסטע צאָהל אַרבייטס־לאָזע. די וואָיעוואָדשאַפט איז אויך אַרויסגעטרע־טען מיט׳ן פאָרשלאַג צום באַהן־מיניסטעריום, אַז ס׳זאָלען אָנגעהויבען ווערען די אַרבייטען ביים בויען דעם היד.עווער וואָקזאַל און דעם וויאַדוקט אויף טראַמוואַיאָווע.

די סיטואַציע פון מאַגיסטראַט איז זעהר אַ שווערע אָבער פאַר די פאָלגען פון דער לאַגע איז פעראַנטוואָרטליך אין דער ערשטער ריי וואַרשאַ וועלכע טראַקטירט לאָדז נישט ווי אונזער אַרבייטער־שטאָט פערדינט עס.

Dr. H. WOŁKOWYSKI

נעגעלניאַנאַ 25, טעל. 26-87

ספּעציעל ארצט פאַר הויט און ווענע־רישע קראַנקהייטען, מענער־שוואַכע, אלע ארט אנאליזען, בצהאַנד־לונג מיט קווארץ־שטראַהלען.

!צמט אן פון 8—10 פריה, 12—2 נ.מ. און פון 4—8 אוו

יודיש טעאַטער אין פילהאַרמאָניע, נאַרוטאָוויטשאַ 20

אונטער דער לייטונג פון אַ. בעזמאַז און אַ. קאַמפּאַניעץ.

אַנשעל שאָר׳ס גרויסע אויפפיהרונג!

הערליכע אויסשטאַטונג! 28 פּרעכטיגע נומערן געזאַנג! הערליכע אויסשטאַטונג!

שבת, ד. 11־טען, זונטאג, ד. 12־טען, דינסטאג, ד. 14 טען

9 אַ זייגער אין אָווענד, צום 13־טען, 14־טען און 15־טען מאָל

דיין יודישע מיידעל

ליב עטא י לעש. — רעזשי: אַנשעל שאָר. באַלעט־טענץ פון ל י ב אָ ו י ט ש. —

שבת, 4 נאָכמיטאָג, מאָנטאָג, דעם 13־טען, 9 אין אָווענד צו פּאָפּולערע פּרייזען

צום ערשטען מאָל אין דעם סעזאָן די אין לאָדז בעליבטע פּיעסע

„אַ מענש זאָל מען זיין״

אין 4 אַקטען מיט געזאַנג און טענץ.

אַכטונג! אָווענד־פּרייזען פון 1.20 ביז 5 זל., נאָכ־מיטאָג און פּאָפּולערע — פון 1 ביז 2.50 אַכטונג!

ס׳נעמט אָנטייל (לויט א. ב.) פ ר י י ע ן: בעזמאַן, באָריסאָווא, מאַכאַראָווסקאַ, נערה, פּאַדערמאַן, קאָרעני, קאַמפּאַניעץ. מ ע נ ע ר: אריעל, אייזענבערג, באַלבירסקי, האַמבורגער, מאַכאַראָווסקי, מאָסקאָוו, נייהויז, פּאָלאָנסקי, ישראל קאַמפּאַניעץ, ראַבינאָוויטש, ראַקאָוו.

רעזשי: מ. אַרנוואַלד. מוזיק. לייטער: ל. זעלמאַן. בילעטען צו בעקומען ביי דער קאַסע.

אנאנס! קירצליך קומט וויכטיג נייעס!

אַלערליי אויפברויזונגען פון פערדייאונג

איבערזויערקייט פון מאגען, נייגונג צו גאַל־שטיינער, רייץ פון דער בלינדער קישקע אז״וו

פערלייכטערט און היילט דאָס שטענדיגע געברויכען אלקאליש וואַסער, וואָס מ׳בעקומט דורכ׳ן צו־לאָזען די ווירקענדע, אָדער מעגליך צו פריש נאַטוראַל וואַסער צהנליכע צו

Tabletki VICHY MAGISTRA KLAWE

וואָס זענען אונבעדינגט נויטיג בעת דער רייזע, ביים רעסטאָראַן - עסען, ביים געברויך פון אַל־קאָהאָל־געטרענקע א.ז.וו.

צו בעקומען אין יעדער אַפּטייק און סקלאַד־אַפּטעקשנע

וועש אויף ראַטעס!

אויבערהעמדער, נאַכטהעמדער

פון די בעסטע פּאַפּעלינען, זעפירען און אַנדערע שטאָפען קען מען בעקומען אַמביליגסטען נאָר אין

דער בעקאַנטער וועש־פּראַצאָווניע פון

י. וואַראַביעטשיק, 41 קילינסקי 41,

פּאָבאָר פון יאָהרגאַנג 1908

היינט, פרייטאָג שטעלען זיך צו דער פּאָבאָר־קאָמיסיע נומער 1 (פּאָמאָרסקאַ 18) די מאַנספער־שוינען פון יאָהרגאַנג 1908, וואָס וואוינען אין 3־טען קאָמיסאַריאַט מיט די פאַמיליען־נעמען אויף

F. H.

פּאָבאָר־קאָמיסיע נומער 2 (אַגראָדאָווע 34) דער יאָהרגאַנג 1908 פון 1־טען קאָמיסאַריאַט מיט די פאַמיליען־נעמען אויף

T. .U W. Z.

פּאָבאָר־קאָמיסיע נומער 3 (זאַקאָנטנע 82) דער יאָהרגאַנג 1906 מיט קאַטעגאָריע „B״ פון יאָהר 1927 פון 7־טען קאָמיסאַריאַט

L. Ł. M N. O. P. R, S. T. U. W. Z.

רעגיסטראַציע פון „פּרעמדע״

(—) היינט דאַרפען זיך מעלדען די פרעמ־דע אויף קילינסקי גאַס 152, ביי וועלכע די פאַ־מיליען־נעמען הויבען זיך אָן מיט דעם אות R. מאָרגען — אויפ׳ן אות R.

ביים רעגיסטרירען דאַרף מען האָבען ביי זיך די פערזענליכע דאָקומענטען, אַ צייגניש פון אי־דענטישקייט און צוויי פאָטאָגראַפיעס.

פערד־איבערזיכט

(מ) היינט, פרייטאָג, דאַרף מען צושטעלען אויפ׳ן האַלער־פּלאַץ די פערד, וועמענס בעזיצער עס וואוינען אין 8 קאָמיסאַריאַט און זייערע פאַ־מיליען־נעמען הויבען זיך אָן מיט די בוכשטאַבען

P. R. S. T. U. W. Z. Ż.

דער צושטאַנד פון די זריעות

דער חודש אַפּריל האָט געהאַט אַ נידריגערע טעמפּעראַטור ווי דער מיטעלער דורכשניט פון די לעצטע יאָהרען דערביי איז דער גרעסטער אונטער־שיד נאָטירט געוואָרען אין ראַיאָן פון ביאַליסטאָק און ווילנא.

רעגענס זענען אַרויסגעפאַלען מעהר ווי אין מערץ אָבער אויך נישט גענוג. נאָר דער קראָ־קאָווער ראַיאָן האָט בעקומען 130 פּראָצענט פונ׳ם מיטעלען דורכשניט רעגענס. אין משך פון גאַנ־צען חודש זענען די וועטערען געוועזען נישט קיין זיכערע: ווענינ וואַרעמע און מעהר קאַלטע טעג. די פייכטקייט איז געווען איבעראַל גענוגענד אָבער וואַרימקייט פאַר די געוויקסען איז געווען אין אַל־געמיין ווענינ.

דער צושטאַנד פון די זריעות האָט זיך פאָר־געשטעלט אַזוי: ווייץ, קאָרן, זשעפּאַק, קאָניטשי־נאַ — בעפרידיגענד; גערשטען — שלעכט.

מאַשין רייסט אַראָפּ אַ האַנד ביי אַנ׳אַרבייטער

אין דער פאַבריק אויף ציגעל־גאַס 70 האָט די מאַשין אָפּגעריסען אַ האַנד פון 42־יעהריגען אַרבייטער ישראל ווילי. די פּאָגאָטאָוויע האָט איהם אָפּגעפיהרט אין שפּיטאָל ביי דער שטעטישער זאַ־מעל פּונקט.

אַנ׳אומגליק־פאַל מיט אַ קינד

אויפ׳ן הויף אויף שיענקיעוויטש גאַס 2 האָט זיך לעבען אַ פערד געשפּילט דער 7 יעהריגער חיים בוימאַן. אין אַ געוויסען מאָמענט האָט דאָס פערד דעם קינד געגעבען אַ קאָפּע, אַזוי אַז דאָס קינד האָט בעקומען אַ געהירן־ערשיטערונג.

דאָס קינד האָט מען אָפּגעפיהרט אין אַ שווע־רען צושטאַנד אין שפּיטאָל אננא־מאַריאַ

צוזאַמענפאָהר פון מזרחי

זונטאָג 12 אַזייגער בייטאָג קומט פאָר אין לאָקאַל פון „מזרחי״ קילינסקיעגאָ 44. אַ צוזאַמענ־פאָהר פון אגודת מזרחי און „צעירי מזרחי״ פון דער לאָדזער וואָיעוואָדזשאַפט, מיט דער בעטייליגונג פון הרב ר׳ שמואל ברוס, טאָמאַשאָוו ר׳ אהרן בלום פון וואַרשאַ און ה׳ מ. העלמאַן, די טאָג אָרדנונג: „קרן ארץ־ישראל״, שקלים און אָר־גאַניזאַציאָנס פראַגען.

פאבאראווע
וואס דארפען זיך צושטעלען מארגען, שבת

מארגען — אין דער קאמיסיע נומער 1 (פאמארסקא 18), יאהרגאנג 1908 פון 3-טען קאמיסאריאט מיט די פאמיליען-נאמען אויף G.

פאבאר-קאמיסיע נומער 2 (אגראדאווא 34) יאהרגאנג 1908, 4-טען קאמיסאריאט אויף די אותיות A. B. C.

פאבאר-קאמיסיע נומער 3 (זאקאנטנא 82) יאהרגאנג 1907, קאטעגאריע B. פון 1-טען קאמיסאריאט אויף די אותיות A. B. C. D. E. F. G. H. I. J. K. L. Ł.

איבונגען פון פייערלעשער

(2) נעכטען 8 א זייגער אינדערפריה איז פארגעקומען אַן־אַלאַרם־פּרוב פון 8 אָפּטיילונגען פון די לאָדזער פייערלעשער. די פייערלעשער זענען אַרויסגערופען געוואָרען אויף עמיליא גאַס, וואו אויף זיי האָט אָפּגעוואַרט דער קאָמענדאַנט ה״ר גראָהמאַן מיט׳ן גאַנצען שטאַב.

דאָרט זענען פאָרגעקומען פּרוב־איבונגען אויף די פאַבריקס־געביידעס.

פערזאמלונג פון החלוץ המרכזי

אין לאָקאַל פון דער ציוג. אָרג. (ציגעל־גאַס 4) איז פאָרגעקומען דער המשך פון דער אַלגעמיינער פערזאַמלונג פון „החלוץ המרכזי״. אין נאָמען פון חברים־געריכט האָט אָפּגעגעבען אַ בעריכט ה׳ פאַצאַנאָווסקי. אין דער ווייטערדיגער דיסקוסיע ווערען טעטיגקייטס־בעריכט האָבען אַנטיילגענומען די ה״ת: פּ. ראָטענבערג, א. ראָזענטאַל, ח. צוקערמאַן, ש. צוקערמאַן און מ. טעמפּעלהאָף. צום סוף זענען אָפּגעשטימט געוואָרען אַ גאַנצע רייה רעזאָלוציעס צוו. אַנד. אַנערקענונג פאַר׳ן אַלטען יער.

מארד, אדער זעלבסטמארד?

(2) נישט ווייט פון קאַליש האָט אַ פּאָליציי־פּאַטרול געפונען אויפ׳ן פעלד, דערשאָסענע, די לאָדזער איינוואוינער וולאַדיסלאַוו סטעמפּעל (סרעבזשינסקא 85) און יוזעף פּישאַק (סרעבזשינסקא 73).

די אויספאָרשונג האָט פעסטגעשטעלט, אַז די דערשאָסענע זענען אַוועק פון לאָדז מיט 2 טעג צוריק מיט׳ן צוועק צו זוכען אַרבייט, ווייל זיי זענען לעצטענס געווען אַרבייטסלאָז.

אין זייערע היימען האָבען זיי געזאָגט, אַז זיי לאָזען זיך קיין גלאָוונאָ, מען ווייסט דעריבער נישט ווי אַזוי זיי קומען קיין קאַליש.

די ווייטערדיגע אויספאָרשונג דאַרף פעסטשטעלען צי מען האָט דאָ צו טון מיט אַ מאָרד אָדער זעלבסטמאָרד.

קינא טעאטער **CASINO** קינא-טעאטער

היינט פרעמיערע!

דאָס פּרעכטיגע ליבעס-פּאָרל

John Gilbert i Renée Adoree

לעבט, קעמפט און זינגט אין דעם גרעסטען פילם-מייסטערווערק א. נ.:

די ליבע פון א קאזאק

לויט דער ערצעהלונג פון גראף לעוו טאלסטאי „KOZACY“

קינסטלערישע לייטונג ILJA REPIN

רוסישע כארען אונטער דער דיר. פון ה׳ לעוויט׳ן

ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה׳ל. קאנטאר

אנהויב פון די סעאנסען 4.30, 6, 8 און 10 א זייגער אווענד.

פרעזידענט זשעמיענצקי ערנסט קראנק

(2) ווי מיר דערוויסען זיך האָט דער לאָדזער שטאָט־פּרעזידענט זשעמיענצקי, בעת דער קאָנפערענץ וועגען לאָדזער שטאָטישע ענינים מיט די פאָרשטעהער פון „באַנק גאָספּאָדאַרסטוואַ קראַיאָוועגאָ״ בעקומען אַ האַרץ־אַנפאַל, וועלכער האָט געבראַכט צו אַ פּאַראַליטש. דעם פּרעזידענט האָט מען אָפּגעמונטערט און איהם אָפּגעפיהרט צו זיין שוועסטער, וועלכע וואוינט אין וואַרשאַ. דער פּרעזידענט זשעמיענצקי וועט איצט אַ גאַר לאַנגע צייט מוזען בלייבען אונטער דער אויפזיכט פון דאָקטוירים־ספּעציאַליסטען.

ארום פראיעקט פון א נייע משאות-סטאציע

(2) אַ דעלעגאַציע פון פּעריאַיך פון אָנגעשטעלטע פון עפענטליכען געברויך האָט אינטערווענירט אין אַרבייטס־מיניסטעריום, אַז ס׳זאָלען אָנגעהויבען ווערען די אַרבייטען אין ווידזעוו ביים בויען אַ נייע משאות־סטאַציע, כדי אַזוי אַרום זאָלען קענען בעשעפטיגט ווערען אַ גרעסערע צאָהל בעדערפטיגע אַרבייטער. די דעלעגאַציע האָט בעקומען צוזאָגט, אַז אין דער נאָהענטסטער צייט וועלען זיך אָנהויבען די אַרבייטען אין ווידזעוו.

מען ברענגט לאניוכא צוריק קיין לאדז

(2) ווי מיר דערוויסען זיך, וועט דער מערדער לאַניוכאַ נעבראַכט ווערען קיין לאָדז און וועט אַריינגעזעצט ווערען אין טורמע אויף קאָפּערניקגאַס, דער אויספאָרשונגס־ריכטער אין לאָדז וועט ערגענצען די אויספאָרשונג וועגען דעם פּסיכישען צושטאַנד פון לאַניוכאַ און דאַן וועלען די אַקטען צוריקגעהען אין וואַרשאַווער אַפּעלאַציע־געריכט, וואו ס׳וועט בעניית ווערען דער פּראָצעס געגען לאַניוכאַ.

ענדערונגען פון אומזאץ-שטייער

(2) ווי מיר דערוויסען זיך וועט דער אומזאַץ־שטייער געענדערט ווערען אויף פאָלגענדען אופן: קודם־כל ווערט פּראָיעקטירט איינצופיהרען אַ פעסט געשטעלטע סומע אומזאַץ־שטייער פאַר די קלענערע אונטערנעהמונגען, וועלכע פיהרען נישט קיין האַנדעלס־ביכער. ווייטער ווערט פאָראויסגעזעהען צו פערקלענערען דעם שטייער ביז 1 פּראָצענט, אַלע אַרטיקלען פון ערשטען געברויך וועלען פון איצט אָן פערעכענט ווערען אַ חוץ שפּיז־אַרטיקלען, אויך מאַנופאַקטור און לעדער. קלאַסיפיקאַציע פון האַנדעלס־פּאַטענטען וועט געענדערט ווערען אויף דעם אופן, וואָס אַנשטאָט 4. קאַטעגאָריעס פּאַטענטען ווי ביז איצט וועלען זיין 8 קאַטעגאָריעס האַנדעלס־פּאַטענטען. די שאַצונגס־קאָמיסיעס וועלען אָפּגעשאַפט ווערען און אַנשטאָט דעם וועלען פערברייטערט ווערען די קאָמפּעטענץ פון די אַפּעלאַציע־קאָמיסיעס.

מארגענדיגע פייערונג פון דער מעדעם-שול

ס׳איז שוין געוואָרען אַ טראַדיציע ביי אונז אין דער שטאָט, אַז צוזאַמען מיט׳ן אָנקומען פון פריהלינג זאָלען זיך אויך בעוויזען אויף דער עפענטליכער ביהנע די יונגע שוואַלבען פון דער מעדעם־שול.

אַ גאַנץ קיילעכיג יאָהר וואַרט אין דער שול געאַרבייט, געלערנט און אין חודש מאַי בעוויזען זיך די יונגלעך און מיידלעך און יעדער טראָגט פאָר, וואָס ער קאָן. דער שול־כאָר זינגט לידלעך די פעהיגערע שילער שפּילען ראָלען ממש, ווי אַרטיסטען און אַלע שילער צוזאַמען וויזען זייערע אויסגעאיבטע יונגע מוסקולען אין גימנאַסטיק־שפּיל.

מאָרגען שבת פאַרמיטאָג קומט פאָר דער דאָזיגער טראַדיציאָנעלער פריהלינג־יום־טוב פון די שילער פון דער מעדעם־שול. אין פּראָגראַם איז פאָרגעזעהען גימנאַסטישער אַרויסטריט, כאָר־געזאַנג, אינסצעניזאַציעס אונטער דער לייטונג פון ריכטער קאַצענעלסאָן.

א פארלעזונג
אין פאלקס-אוניווערסיטעט

מאָרגען, שבת, 5 נאָכמיטאָג, קומט פאָר אין לאָקאַל פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע אַ העברעאישע פאָרלעזונג אויף ד. ט.: „דער שטויב און דער מענש״. (היגיעניש ביאָלאָגישע איבערזיכט). פאָרלעזער: ה׳ ב. גאָרדאָן. דאָס וועט זיין די ערשטע פון אַ ציקל פאָרלעזונגען איבער היגיענע און ביאָלאָגיע.

דער איינגאַנג איז פריי.

אפגעברענט א מיהל

(וו) אין איזשביץ, הינטער קאָלאָ, איז אָפּגעברענט געוואָרען די גרויסע מיהל פון יאַן גוראַלסקי, דערביי איז די גאַנצע מיהל, 1,000 צענטנער מעהל און 500 צענטנער קאָרן פערברענט געוואָרען, בעת דער רעטונגס־אַקציע זענען דריי פייערלעשער שווער אָפּגעבריהט געוואָרען, די דריי פערוואונדעטע זענען אָפּגעפיהרט געוואָרען אין שפּיטאָל, 2 פון זיי קעמפען מיט׳ן טויט. די שאָדענס בעטרעפען 500 טויזענד זלאָטעס.

פערוואונדעט ביי דער ארבייט

(2) אויף ציגעל־גאַס 70, האָט זיך דער אַרבייטער ישראל ווילע, צוליב אונפאָרזיכטיגקייט, בעת דער אַרבייט אָפּגעשניטען 2 פינגער פון דער רעטער האַנד, דעם פערוואונדעטען האָט ערטיילט הילף די שנעלע הילף.

אפטייקען
היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) היינט ביינאַכט דיזשורירען פאָלגענדע אַפּטייקען: עפּשטיין, פּיעטריקאָווער 225; באַרטאָשעווסקי, פּיעטריקאָווער 95; ראָזענבלום, ציגעל־גאַס 12; נאָרפּיין, ווסכאָדניאַ 54 און קאָפּראָווסקי, נאָוואָמיעסקאַ 15.

משה אפעלבוים
צו זיין בילדער-אויסשטעלונג אין „הזמיר“

משה אַפּפעלבוים אַלס אַרטיסט ענטפּלעקט זיך פאַר אונז אין אַן־אויסערסט אינטערעסאַנטער פאָרם. מיט דער גאַנצער בולטקייט עפענט ער פאַר׳ן צושוי׳ער זיין קינסטלערישען מהות. בעזיצענדיג אַ רייכען אָבסערוואַציע־חוש, לאָזט ער נישט אַרויס פון אויג קיין שום זאַך, וואָס קאָן האָבען אַן־אַרטיסטישען ווערט לויט דער טעמע, אינהאַלט, אָדער פאָרם. דער קינסטלער דרינגט מיט ליבשאַפט אַריין אין די נעהיימנישען פון פאַרטרעט, אַרויסברענגענדיג דעם אינערליכען אינהאַלט פון געמאָלטען אָביעקט, ווי אַ שטיינער אין „פעבאַנט״ אָדער פון דער לאַנדשאַפט, ווען ער שטעלט זיך, למשל, פאַר אַ ציל זיך צו געבען דעם דיכטיגען כאַראַקטער פון פּייזאַזש („שלעזישער מאָטיוו״, „הוטע״), אָדער נאָר אין די שטיינער־מאָטיוון („כלי־זמרים״, „תהילים־זאָגער״; — אין אַלע פאַלען גיט ער אונז שטאַרקע צייכנונגען לויט דעם אויסדרוק, כאַראַקטער און פאָרם.

אין אַפּפעלבוימס מאָלען, קאָן מען זאָגען, דאָמינירען די דעקאָראַציאָנס־שטרעבונגען. דער קינסטלער בעגעהט זיך זעהר קולטורעל מיט דעם אויסגערופענעם מאָלער־פלעק און בינדט איהם גאַנץ אָפט אויסגעצייכענט מיט דער פאָרם („שטראַהלען״, ערוואַכונג.)

צו דער „ריינער״ מאָלעריי פיהרען צוויי וועגען: טעכנישע פאָלקאָמענהייט, וועלכע ווערט דערפיהרט צו ספּעציאַליטעט, אָדער טיפע אינטואיציע פון אַרויספיהלען די אינערליכע פאַקטור און בעלויכטונג פון פלעק.

די פריהע ווענען ברענגען צו פאָלקאָמענהייט מיט דעם אונטערשייד, וואָס דער צווייטער וועג כאַ שטענדיג געהען האַנד ביי האַנד מיט אַרטיזם, אָהן וועלכען ער קאָן איבריגענס נישט עקזיסטירען; ער איז דערפאַר רייכער און אינהאַלטספולער פאַר דעם ערשטען. נאָר אין דעם צווייטען פאַל קאָן מען רעדען וועגען „מאָלער־קינסטלער״, בעת אין ערשטען האָבען מיר פאַר זיך אַ „מאָלער־ספּעציאַליסט״.

אַפּפעלבוים וויזט אַרויס אַלע סימנים פון צווייטען קינסטלערישען וועג און שטעלט זיך דערמיט אין די רייהען פון „מאָלער־קינסטלער״ אין ערנסטסטען זין פון׳ם וואָרט.

בעזיצענדיג פיל אויפריכטיגקייט, ליבע און אַרבערגעגעבענקייט אין דער אַרבייט, געהט אַפּפעלבוים מיט זיכערע טריט צו דער קינסטלערישער מדרגה, וועלכע מיר בעצייכענען אַלס אַרטיסטישע גאַנצקייט און פולקאָמענהייט.

די אויסשטעלונג פון מ. אַפּפעלבוים וועט נאָך אָפען זיין ביז זונטאָג איינשליסליך, קיינער דאַרף אַלזאָ נישט פאַרבייגעהן די געלעגענהייט צו זעהן די קונסטווערק פון׳ם בעריהמטען מאָלער.

ר. ראָזענטאַל.

צאהן-ארצט
M. KARABANOW
ווסכאדניא 31, טעלעפאן 59-09
היילט, פלאמבירט און ציהט ציהן גאַנץ אָהן שמערצען. קינסטליכע ציינער אָהן גומען. קליניק-פרייזן. עמפפאַנגס-שטה׳ן פון 9 ביז 8 אַוו.

מזל-טוב לך
פאלק לאנדנבערג
לאירושיך
בצלך החדש תצליח
וגם מרעיון פא״י על תנוח
יחזקאל הורוביץ.

פון יודישען טעאטער

אין יודישען טעאַטער ווע״ט מאָרגען ביי טאָג געשפּילט די בעקאַנטע אָפּערעטע „אַ מענש זאָל מען זיין״, אין אָווענד — „זיין יודיש מיידעל״. אין אַלע פאָרשטעלונגען בעטייליגען זיך דער גאַנצער אַנסאַמבל. דיריגענט ל. זעלמאַן.

„אין ארמי“
שפּילט מען די לעצטע טעג

אַלזאָ —

דער „אַרמי״, אונזער איינענער קונסט־טעאַטער ענדיגט שוין טאַקי דעם איצטיגען סעזאָן, און לאָזט זיך אַוועק אין וועג.

ער שפּילט איצט די לעצטע וואָך זיין אויסגעצייכענטען 7-טען פּראָגראַם — זיין פריהליכען, יוגענדליכען פריהלינגס־פּראָגראַם, וועלכער איז אַן־אַנגענעהמער זינגענדיגער אַקאָרד פון דעם ערשטען פעריאָד פון זיין שאַפען.

היינט פרייטאָג ווערט געשפּילט 1 מאָל — 10 אַ זייגער, און מאָרגען 2 מאָל: 4 נאָכמיטאָג און 10 אין אָווענד.

„מאדאם רעקאמיע“
די יעצטיגע פּרעמיערע אין „ספּלענדיד“

נאָך אַ רייהע פּרעכטיגע בילדער ווערט איצט דעמאָנסטרירט אַ גרויסער היסטאָרישער פראַנצויזישער פילם אָנגעשריבען פון פראַנצ. בילדונגס־מיניסטער, העריאָ.

דאָס דאָזיגע בילד איז אויסגעפיהרט קינסטלעריש דורך די בעסטע פראַנצויזישע אַרטיסטען פון דער „פראַנצויזישער קאָמעדיע״, די הויפּטראָלע שפּילט די שעהנע מאַריע בעלל, וועלכע איז אָנגערופען געוואָרען סאַראַ בערנאַרד פון עקראַן. דאָס בילד צייכענט זיך אויס מיט אונגעהויער רייכער אויסשטאַטונג.

די מוזיקאַלישע אילוסטראַציע, ליגט אין די הענד פון בעקאַנטען דיריגענט ה׳ טשודנאָווסקי מיט זיין געקליבענעם אָרקעסטער.

„גראנד קינא“

אין „גראַנד קינא״ געהט אַ פילם פון אונגאַרישען לעבען, א. נ. „דער לעצטער בעפעהל פון פּאָרוטשניק נאַשטי״.

דאָס בילד שילדערט דעם אָפיציר נאַשטי אַלס זעהר אַ טאַפּפערען זעלנער, וועלכער פיהרט אַ הולטאַיאיש לעבען, און דאָביי נישט בעשמוצענדיג די אָפיצירס־עהרע.

דאָס בילד בעוויזט שעהנע לאַנדשאַפטס־אויפנאַהמען, פיל לוסטיגע סצענעס, דורכדרינגען מיט ראָמאַנטיזם, און בילדען מיט זיך אַ גאַנצעס.

איוואָר נאָוועלאָ שטעלט מיט זיין ראָלע פאַר די עכטע פיגור פון אַ אונגאַרישען האַנווער אָפיציר, וואָס קאָן פאַר יעדען רייטער דינען אַלס ביישפּיל. עוועלינאַ האָלט שפּילט די ראָלע אַלס ליבהאָבערין זעהר גוט.

„פאלאס“

אין קינאָ־טעאַטער „פּאַלאַס״ ווערט געגעבען די פולע הומאָר און שפּאַסיגע קאָמעדיע אין 10 גרויסע אַקטען, א. נ. „די מאַמע אָדער די טאָכטער״ מיט דער גרויסער און שעהנער שוישפּילערין דינאַ גראַלאַ אין דער הויפּט־ראָלע.

דאָס בילד שטעלט פאָר די ראָמאַנטישע איבערלעבענישען פון 18־יעהריג קינד, בעזיצט אַ סך שעהנע סצענעס, ווי אויך שעהנע אויסשטאַטונג און אויספיהרונג, אויסערדעם ווערט נאָך נעגעבען אַ שעהנער נאָכפּראָגראַם.

האפענדע פרויען און יונגע מוטערס
העלפט דאָס נאַטירליכע ביטערוואַסער
Franciszka Józefa

ביים רעגולירען דעם מאָגען און דאַרם־טעטיגקייט. די הויפּט־פּערטרעטער פון דער נייציייטליכער פרויען־הייל־וויסענשאַפט האָבען אַנערקענט, אַז דאָס ביטערוואַסער פראַנץ יאָזעף האָט זיך אַרויסגעוויזען אַלס שנעל און אַן־אויסגעפּרובירט ווירקענד מיטעל.

צו בעקומען אין אַלע אַפּטייקען און סקלאַד־אַפּטעקשנעס.

אַפילו מעסערס פון ערגסטען שטאָהל קענען האָבען אַ שעהנעם אויסזעהן, אויב זיי זענען גערייניגט מיט ווים. פאַר'ן רייניגען דאַרף מען אָבווישען מיט אַ פייכט שמאַטקעלע, בעשיט מיט אַ קליין ביסעל ווים, — און אַלע פלעקער און שפרינקעלעך פערשווינדען זאָפאָרט.

דערנאָך ווייקען, דערפיהרען ביז צו אַ גלאַנץ מיט אַ ריין שמאַטקעלע און די מעסערס וועלען זיין שעהן. ווים ווערט פערקויפט אין פראַקטישע פעקלעך, וועלכע פערלייכטערען דעם שפּאָרזאַמען געברויך. יעדע שאַכטעל ווים האָט אַ בלעכענעם דעק, וועלכער פערזיכערט עס פון פייכטקייט.

VIM

V.P.13—22

10 יעהריגע עקזיסטענץ פון דער חברה „מחסה לזקנים"
אפאַר ווערטער צו דער גענעראַל-פערזאַמלונג

יערעס יאָהר, ווען ס'הויבט זיך אָן דער סעזאָן פון גענעראַל־פערזאַמלונגען, מאַכען מיר אויפמערקזאַם די וויכטיגקייט פון אַן־אמת'ער גענעראַל־פערזאַמלונג. רען אין מייסטען פאַלען זעהען אויס די גענעראַל־פערזאַמלונגען ווי חוזק, עהנליך צו אַ קינדער־שפּיל, יוצא צו זיין פאַר לייט.

אויף דער פערזאַמלונג דאַרף זיין אָנוועזענד דריי־פירטעל פון דער צאָהל מיטגלידער, בריעבה איז זי גילטיג ביים צווייטען טערמין, ביי יעדער צאָהל אָנוועזענדע מיטגלידער, זי ברענגט אָבער, בלי ספק, נישט דעם געווינשטען ערפאָלג, פאַר דער אינסטיטוציע.

שוין נישט איינמאָל האָבען מיר בייגעוואוינט גענעראַל־פערזאַמלונגען, וואָס חוץ דער פערוואַלטונג זענען געווען איינגעבעטענע 4 געסט פאַר אַ פאָרזיצער, אַסעסאָרען און סעקרעטאַר און פון די מיטגלידער, וואָס האַלטען אויס די אינסטיטוציע, האָט זיך קיינער נישט בעוויזען, קיינער האָט נישט אויסגעהערט די בעריכטען, קיינער האָט זיך נישט אינטערעסירט מיט'ן גאַנג פון דער אינסטיטוציע, אָפּגעגעבען רעם בעריכט פאַר די גאַנצע 4 וועגר און גע'פּטר'ט אַנ'עסק.

מיר קריטיקירען יערעס יאָהר דאָס אומנאָרמאַלע פערהעלטניש. מיר ווייזען אָן די פעהלערען און ס'העלפט ווייניג.

מיט מודה זיין, אַז די חברה „מחסה לזקנים" איז אַן־אויסנאַהם, דאָס פּובליקום ווייזט אַרויס מעהר ליבשאַפט און מעהר אָנהענגליכקייט. מחמת דער פסוק „והדרת פני זקן" איז מעהר איינגעפלאַנצט אין די יודישע הערצער, אַגב האָט זיך דאָס זקנים הויז מעהר קונה שם געווען מיט איהרע לייסטונגען, קומען יאָ 10—12 מנינים מיטגלידער צו דער גענעראַל - פערזאַמלונג, צי איז דאָס אָבער גענוג?

דעריבער מאַכען מיר אויפמערקזאַם, אַז זינט 10 יאָהר האָבען מיר איבערגענומען דאָס זקנים־הויז פון קאָנשטאַטס שטיפטונג. מיר ווילען אַרויסגעבען אַ צעהן־יעהריגע אויסגאַבע, וואָס זאָל ערקלערען מיט ציפערען אונזערע לייסטונגען פאַר דער גאַנצער צייט, און די הכנסה איז בעשטימט צו בויען אַ צווייט ניי הויז, און וואָס דאָס זקנים־הויז נויטיגט זיך.

מאַנכע אונוויסענרע שטעלען אונז אָפט די פראַגע, אין אַזאַ קריטישע צייט ווילט איהר בויען נייע הייזער?

זיי מוזען מיר ענטפערען, אַז וואָס שלעכטער די פערהעלטענישען זענען אין דער שטאָט, אַלס מעהר קרבנות פאַלען אונז צו לאַסט און בעטען זיך רחמים, אַז מ'זאָל זיי נעהמען אונטער אונזער שוץ.

זונטאָג, דעם 12 מאַי קומט פאָר די גענעראַל־פערזאַמלונג פון חברה „מחסה לזקנים", פּאָמאָרסקי (שרערניאַ) 54, צום צווייטען טערמין, בעטען מיר אַלע מיטגלידער או סימפּאַטיקער אַנטייל צו נעהמען אין דער ענטגילטיגער גענעראַל־פערזאַמלונג, ערשטענס איז דאָס אייער חוב צו בעקענען און קאָנטראָלירען דאָס, וואָס מיר שאַפען פאַר אייער געלד, דאַן זאָל דאָס זיין אונזער סאַטיספאַקציע אַלס בעלוינונג צו זעהען, אַז איהר אינטערעסירט זיך מיט אונז, און טיילט אייך מיט אונזער פרייד, אַפילו די קריטיקער וועלען מיר דעם שעהנסטען אָרט אָפּגעבען, און זיך רעכענען מיט זייערע ווערטער, רען זעהר אָפט זעהט אַ זייטיגער מענש גיכער חסרונות, ווי איינער, וואָס אַרבייט תמיד מיט. און זאָלען מיר האָבען אַנ־אויפריכטיגע, אמת'ע גענעראַל־פערזאַמלונג, וואָס זאָל ברענגען אַ געהעריגען נוצען דער אינסטיטוציע, און אַלע די, וואָס זענען ליידער אויף איהר אָנגעוויזען.

ב. א. גליקסמאַן.

ספּאָרט-בעוועגונג.

נעכטיגע רעזולטאַטען פון די „ליגע" קאַמפּען אין פוילען

לאָדז,

„ל.ק.ס." — „גאַרבאַרניאַ" 0:0

וואַרשא, 9 (טעלעפאָניש)

טוריסטען (לאָדז) — וואַרשאַוויאַנקאַ 0:2

ערשטער נצח'ן היי־יאָהר, פון די „טוריסטען".

פּויזען 9, (טעלעפאָניש)

„וואַרטאַ" — „לעגיאַ" (וואַרשא) 1:3

קראָקא 9, (טעלעפאָניש)

„ווּיסלאַ" — „טשאַרני" (לעמבערג) 4:4

רעזולטאַטען פון די פוסבאַל-מעטשען אין לאָדז

„הכח" — „ווידזעוו" 6:1 (3:0)

(וועגען דער מייסטערשאַפט פון דער „אַ" קלאַס)

„הכח" II — „ווידזעוו" II 5:4 (3:0)

(וועגען דער מייסטערשאַפט פון דער „ב" קלאַס)

„טוריסטען" (רעז.) — „ו.ק.ס." 3:3

(וועגען דער מייסטערשאַפט פון דער „אַ" קלאַס.)

„קראַפּט" — „טויבשטומע" 1:4

(וועגען דער מייסטערשאַפט פון דער „צע"-קלאַס).

„ל.ק.ס." (רעז.) — „אוניאָן" 0:4

(וועגען דער מייסטערשאַפט פון דער „אַ"-קלאַס).

„פּאַגאָן" — „שור" 1:3

(וועגען דער מייסטערשאַפט פון דער „ב"-קלאַס).

פּאַביאַניץ, 9 (טעלעפאָניש).

„בוזשאַ" — פּ.ט.צ. 2:5

(וועגען דער מייסטערשאַפט פון דער „אַ"-קלאַס),

זגערזש, 9 (טעלעפאָניש).

„אָרלע"—„קאָנקאָרדיאַ" (פּיעטראָקאָוו) 1:2

(וועגען דער מייסטערשאַפט פון דער „בע"-קלאַס).

דער טאָג פון פוילישען פוס-באַל-פערבאַנד אין לאָדז

בכדי צו פערשטאַרקען די הכנסות פון פוילישען פוסבאַל־פערבאַנד (פּ. ז, פּ. נ.) אָרדענט דער פערבאַנד איין יעדעס יאָהר אין גאַנץ פוילען „פערבאַנד־טעג", אין'ם ראָזיגען טאָג קומען פאָר אין יעדער שטאָט פוסבאַל־מעטשען, צווישען די אָנגעזעהענסטע פוסבאַל־קלובען אין לאַנד. די הכנסות פון די ראָזיגע מעטשען זענען בעשטימט פאַרן פוילישען פוסבאַל־פערבאַנד.

היי־יאָהר איז בעשטימט געוואָרען פאַר דער ספּאָרט־וועלט אין פוילען דער 12. מאַי, אַלס טאָג פון פערבאַנד.

אין לאָדז קומען פאָר אין'ם ראָזיגען טאָג פאָלגענדע פוסבאַל־מעטשען:

3 נאָכמיטאָג שפּילט דער היגער „הכח" געגען קאַנדידאַט אויפ'ן לאָדזער מייסטער־טיטול „ל.ט.ס.ג."; 5 נאָכמיטאָג שפּילען די היגע פוסבאַל־רערבען „ל.ק.ס." — „טוריסטען".

אויך אין לאָדזער קרייז קומען פאָר אין ראָזיגען טאָג פוסבאַל־מעטשען צווישען די קאָנקורירענדע גענגע זיך פוסבאַל־קלובען.

די ראָזיגע מעטשען האָבען אַרויסגערופען אַ פערשטענדליכען אינטערעס.

„קדימה" — „ביעג"
„שטערן" — „פּאָזנאַנסקי"

דעם הייַנטיגען שבת שפּילט דער יודישער ספּאָרט־קלוב „קדימה" אַ מייסטערשאַפטס־מעטש געגען בייִם היינטיגען טאָג שטאַרקסטען „ב"־קלאַסיגען „ביעג". דער יודישער ספּאָרט־קלוב „קרימה" וועלכע בעזיצט אַ בעזונדערס אַמביציעזע און אָפּפערוויליגע מאַנשאַפט, וועט זיכער בעווייזען דאָס אַפילו מיט אַ שטאַרקע מאַנשאַפט קאָן זי זיך אויך אַנ'עצה געבען.

איז דער זעלבער צייט שפּילט אויך אַ מייסטערשאַפטס־מעטש וועגען דער „צע"־קלאַס, דער יודישער אַרבייטער ספּאָרט־קלוב „שטערן" געגען דעם ניי־געשאַפענעם „פּאָזנאַנסקי".

דער נצחון פון ראָזיגען מעטש איז פאָראויס־געזעהען פאַר „שטערן".

בריף אין רעדאַקציע

נעערטער הער רעדאַקטאָר!

מיר בעטען זאַייך צו פערעפענטליכען פאָלגענדען דאַנקזאַגונג:

רערמיט דריקען מיר אויס אונזער טיפסטען דאַנק דעם הי' ראַטמאַן ר' יחיאל יצחק בערמאַן, פאַר בעזאָרגען אונז די גאַנצע 8 טעג פסח (מיט כשר עסען און מיט בעלי־תפילות. גלייכצייטיג רדיד קען מיר אויס אונזער טיפסטען דאַנק די חברים פון „שערי ערב" אין לאָדז, סאָלנאַ 7, פאַר פּינקטליך צושטעלען 3 מאָל טעגליך פריש און שמאַקהאַפטיג עסען.

אין נאָמען פון 81 אַרעסטירטע אין טורמע אויף קאָפּערניקא 29.

מעלדונגען

הסתדרות „החלוץ המרכזי" (צעגעלניאַנאַ 4).

אַכטונג חברים–ות!

שבת דעם 11 ד. ח. 730 אָוועגד קומט פאָר דער לעצטער המשך פון דער אַלגעמיינער פערזאַמלונג. אַלע חברים–ות ווערען אויפגעפאָדערט פּינקטליך צו קומען

דאָס פּרעזידיום.

פון די פּראָפעסיאָנעלע לערן וואַרשטאַטען ביי דער געזעלשאַפט „אָ ט".

אַכטונג שניידער-אַרבייטער און שניידער-מייסטער!

אַלע וואָס האָבען זיך פערשריבען, אויך די, וואָס ווילען זיך נאָך פערשרייבען אויף די קאָנצעסיאָנירטע צושניידער-קורסען פון הערן און דאַמען שניידער ווערען דערמיט אויפגעפאָדערט פערזענליך זיך צו מעלדען אין ביורא פון „אָרט", זונטאָג, דעם 12 מאַי, אַ זייגער 7 אין אָוועגד. פדי דורכצופיהרען די נויטיגע פאָרמאַליטעטען.

אויף פאָלגענדע אָפּטיילונגען זענען פאַראַן פרייע ערטער:

1. מעכאַנישע וועבעריי: אויף ענגליש-גלאַטע, ענגליש-קארירטע, זייד, קאָרט-זשאַקאָרד, קאָרט-זשאַקאָרד-כאָדגיקעס און מעכאַנישע פּלוש-שטיל.

2. מעכאַנישע טעקסטיל - הילפס - אַרבייט: טרייב-מאַשין, שפּול-מאַשין, שלאָוכשפּול-מאַשין צו וועבעריי, שפּול-מאַשין צו סוועטערס און זאָקען קעטעל-מאַשין.

3. מאַשין-האַפט און האַנד-שטיקעריי פון אַלע טעכניקען און פאַכצייכנען.

4, וועש-נייעריי מיט פאָלגענדע אָפּטיילונגען: קינדער-וועש, בעט-וועש, דאַמען-וועש, מענער-וועש, פאַכצייכנען און וועש-צושניידען.

5. אויפ'ן דערגענצונגס קורס פון פריזיער און פריזירקעס ווערט געלערנט אָנדולאַציע, האָר-פאַרבען, טרעסע-אַרבייט, שערן און אַנדערע.

פערשרייבען קאָן מען זיך טעגליך אין די ביורא-שעהן אין ביורא פון „אָרט" וואָלטשאַנסקא 27 טעלעפאָן 23 11.

אַכטונג, שערער-אַרבייטער!

ס'ווערען איינגעשריבען מיטגלידער שערער-אַרבייטער אין דער ניי-געגרינדעטע שערער-אָפּטיילונג ביים פּראָפ. פעראיין פון אַרבייטער אין דער טעקסטיל-אינדוסטרי אויף דער לאָדזער וואָיעוואודזטווע. איינשרייבען קען זיך יעדער שערער אַרבייטער אין אייגענעם לאָקאַל פּיעטריקאָווער 56 וו. 63.

די איינשרייבונגען קומען פאָר יעדען טאָג פון 8–10 אָוועגד, דאָנערשטאָג דעם 9-טען און זונטאָג, דעם 11-טען פון 10–12 פאַרמיטאָג און פון 5–9 אָוועגד.

פּראָפ. פעראיין פון אַרבייטער אין דער טעקסטיל-אינדוסטרי אין דער לאָדזער וואָיעוואודזטווע.

7907

אכטונג!
ווער ס'וויל שפּאָרען זיין געלד און געזונד
זאָל נאָר קויפען
שיך
פון אינדישע גומי
פון דער בעוואוסטער פירמע
י. אבראמאוויטש לאָדז, פּאָדזשעטשנא 15
ווי אויך
רעקקאכאָדע,
וועלכע זענען בעוואוסט מיט זייער גוטקייט און בעקוועמען גאַנג און זענען פּערזעהען נעגען שווייס. צו בעקומען אין אַלע בעסערע שיך-געשעפטען, ווי אויך אין ענגעל-פערקויף ביי דער פירמע
„Lekkochód" קילינסקיעגא 44 פ. אבראמאוויטש

A. Urysohn
35-83

SPLENDID היינט און פאלג. טעג! •• גרויסע פרעמיערע! SPLENDID

גרויסע דראמאטישע עפאפעי!

מאדאם רעקאמיער (Madame Recamier)

מיטרייסנדע דראמע אויפ'ן גרונד פון דער געשיכטע „געטליכע יוליעטע". עס נעהמט אנטייל די בעדייטענדסטע ארטיסטען פון דער „פראנצויזישער קאמעדיע"

אין דער הויפטראלע די וואונדער-שעהנע MARIE BELL

וועלכע ווע־ט אנגעריפען דורך דער פראנצויזישער פרעסע Sara Bernard פון עקראן. אין דעם פילם טרעטען אויף די בעריהמטעסטע היסטארישע פ־אנצויזישע געשטאלטען ווי: Napoleon I, Chateubriand, Ludwik Bonaparte, Jozefina Fouché, Murat און א סך אנד.

מוזיקאלישע אילוסטראציע אונטער דער ליטונג פון א. טשודנאווסקי. שבת און זונטאג פון 12 ביז 3 נאכמ. זענען אלע פלעצער צו 50 גר. און 1 זל.

ODEON אין זיין נייעסטער און פרעכטיגסטער קרעאציע פראדוקציע 1928/29 א. ג. HARRY PEEL היינט און פאלג. טעג! WODEWIL

„זייז געפעהרליכסטע פאסירונג"

דער פילם אילוסטרירט א סך אינטערעסאנטע פאסירונגען, ביי וועלכע הארי פיל האט שיער נישט בעצאהלט מיט'ן לעבען. אלס מעדעל מיט טאנצענדע פיסלען WERA SCHMITTERLÖW

אויסערן פראגראם: א פארס.

בעמערקונג: דאס דאזיגע בילד ווערט דעמאנסטרירט אין ארעאזי און ווארשויער גלייכצייטיג.

CORSO היינט און פאלגענדע טעג! די ליבלינגע פון געעהרטען פובליקום

PAT i PATACHON

אלס העלדען. אויסערן פראגראם: א פארס.

100 זל. בעלוינונג

בעקומט דער יעניגער, וואס וועט מיר אנווייזען, וואו עס געפינט זיך א מכלומרשט גע'גנב'עטער פאטעפאן, וועגען וועלכען ה' שלמה הערש מעללער און פעסע מעללער פון קאמיענגא 15 זאגען, אז מען האט עס ביי זיי ארויסגע'גנב'עט. דעם דאזיגען פאטעפאן האב איך ביי זיי אריינגעשטעלט.

די יעניגע, וואס ווייסען עפעס וועגען דעם פאטעפאן, אדער זיי וועלען אנווייזען, וואו ער געפינט זיך, בעקומען די אויבּיגע בעלוינונג. דיסקרעציע גערזיכערט. דער פאטעפאן איז פון דער מארקע „Swis-Made" אין א עכטען שווארצען קאסטען.

צו מעלדען ביי סאמולאוויטש, קאמיענגא 15.

25 פראצ. ביליגער!

וילנער סקלאד ספרים | פערטרעטונג פון קאלאמייער טליתים

א.מ.גרובשטיין וושכאדניא 54 פראנט 1. שט.

צו בעקומען ש"ס, טורים, רמב"ם, חומשים, פסוקים, מדרשים, משניות, מחזורים, סידורים. ספעציעלער אויסוואהל סידורים פאר כלה-מתנות. טליתים קאלאמייער, טערקישע און פיינע זיידענע, אויך טליתים קטנים, ציצית, זיידענע גארטלען, קאפלען, אויך א גרויסער סארטימענט פון פערשידענע ספרים. – 25% ביליגער ווי איבעראל.

א. מ. גרובשטיין וושכאדניא 54 פראנט 1. שטאק

מעכאנ. שלאסערי און שווייסערי

J. REDER

ŁÓDŹ, Konstantynowska 11

(Róg Zachodniej)

ריכטעט אן אלערליי שלאסעריי-ארבייטען צו ביליגע פרייזען און פינקטליכע אויספירונג.

פריוואט-וואוינונג: גדאנסקא 20.

גוטע אקרימשע-געזעלען און רעק-נייהערינס

קענען זיך מעלדען פיעטריקאווער 127 ביי הערשקאוויטש, שלאכטוס און ברייטשטיין.

Dr. med. J. LUBICZ

ORTOPEDA, Gdańska 28, tel. 41-46

קראנקהייטען פון די ביינער, געלענקען, פערקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער. אייגענע פראצעדור פון זעמטליכע ארטאפעדישע אפאראטען, ווי: זוקלעדקעס אויף פלאטפוסען, קינסטליכע פיס, נארמעטען א. ז. וו.

עמפפאנגט פון 5–7 אין אווענד.

Dr. med.

B. Robinzon

אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען.

פעטריקאווער 10, טעל. 31-86

נעהמט אן פון 8–9½ פריה און פון 3½–4½ נאכמ.

Dr. med. I. WAJNBERG

CEGIELNIANA 47, tel. 26-02

אינערליכע קראנקהייטען. ספעציעל פאר לונגען-און הארץ-קראנקהייטען, בעשטראהלונגען און קינסטליכע אין דער היים פון 3–5 נאכמיטאג.

Dr. med. J. KAHANE

אינערע-קראנקהייטען ספעציעל פאר הארץ

צוריקגעקערט

RADWAŃSKA 2 1-טען שטאק

נעמט אן פון 5 ביז 7 אין אווענד.

טיכטיגע אגענטען

ווערען געזוכט צו א גוט גאנגבאר ארטיקעל צו גיין פערקויפען פרנסה געזיכערט. צו ערפאהרען א גאנצען טאג אויסער שבת ביי עליאש בערקענפעלד וואלבארסקא 25, פראנט.

א שאכטעל = פאבריק

גוטע מאשינען אין א שיינעם לאקאל אין בעסטען צענטרום אויך ענצעלנע מאשינען צוליב אפרייזען צו פערקויפען געגוליערס אין אדמינ.

א מעדעל

צו דאמסטע טאנ-דייט צו בלאזען, קליידער ווי אויך צו שלאפ-רעק אויך א לערן-מעדעל ווערען געזוכט נאוואמיעסקא 21 ביים וועליזען - מאכער.

כ'וויל טוישען

צוויי צימער און קוך מיט בעקוועמליכקייטען 1 שטאק אויף איין צימער און קוך מיט בעקוועמליכקייטען. צו ערפאהרען קילינסקיעגא 36 וואוינ. 13, פון 2 ביז 4.

עס קאן בעקומען צום שלאפען צו 2 אנשטענדיגע יונגעלייט ביי אנשטענדיגע מענשען צו ערפארען גדאנסקא 95 ביי אייכלער

מעדלעך

צו נייהען און מעדליך צום אויספערטיגן וועש ווערען געזוכט ביי דימענטשטיין נאוואמיעסקא 7

א פראנט-צימער

פארטער מיט בעקוועמליכקייטען אין די געגענד נאווא - צעגעלניאנא זא-קאנטנא איבערצוגעבען צו ערפארען אין אדמינ.

א פלאץ

צו פערקויפען ווי אויך 6 וואוינונגס-צימערן און א פראנט-געוועלב צו פערמיטען געוויערעס צו ערפאהרען געגנשא 5 A, אין ראדאגאשטש ביי Kuczyński ט'איז אויך דא א הויז פון 11 צימערן צו פערקויפען

א נייטארען

צו בעשטעלטע וועש ווי אויך א לערן - מעדעל קענען זיך מעלדען ביי ווידאווסקי קאנסטאנטינער 43.

קאליגראף

ל. בערמאן

(דער יונגער) וואוינט אויף זאוואדזקא 1,19-ער שטאק, און לערנט אויך שעהן און שנעל שרייבען.

יונגלעך

צו שאכטלען געגען באלדיגער צאהלונג ווערען געזוכט קילינסקי 40 ביי גרינשטיין

בוכהאלטעריע

איינפאכע און דאפעלטע ווי אויך מאשין-שרייבען און רעכנען לערן איך אויס גרונדליך פאר 30 זלאטיס נאווא - צעגעלניאנא 41a (ביי רודניצקי) אין דער-היים 9–1 און 7–9 אוו. בעמ.: איך ערטייל אויך קארעספאנדענץ און האנדעלס ארימעטיק

Dr. med.

GRZEGORZ ROZENBERG

ספעציאל-ארצט

פאר מאגען-, קישקע-, לעבער- און אינערליכע קראנקהייטען

GDAŃSKA 44 (דלוגא), tel. 24-44

נעהמט אן פון 11¹⁵ ביז 12³⁰ מיטאג און פון 6 ביז 8 אין אווענד.

השבת אבדה

פאהרענדיג אויף בית-החיים האב איך פערלוירען 5 דאלאר, וואס כ'האב דערהאלטען פון מיין ברודער פון אמעריקא, צו צאלן דירה-געלד. דער ערליכער פינדער ווערט געבעטען רחמנות צו האבען און אבצוגעבען צום ציימונגס-פערקויפער געלדבערג פיעטרקאווער 21

קלישען

...דרוקערייען, פערלאגען, רעקלאמען

GALWANO" PIOTRKOWSKA 101

הנהלות הגמנסיות

של החברה ליסוד בתי ספר תיכונים עברים בלודז

מודיעות, כי בקשות הכניסה מתקבלות כדלקמן:

בלשכת הגמנסיה הראשונה לנערים, מגיסטרצקה 21

לשכת הגמנסיה השניה לנערים, מגיסטרצקה 22

בלשכת הגמנסיה לנערות, פירמוביץ 7

בשעות העבודה.

בחינות הכניסה תחלנה ביום י' אייר ש. ז. (20/5 1929)

אל המכינה אס מתקבלים נערים ונערות בגיל חמש שנים וחצי ומעלה בלשכת הגמנסיה לנערות, פירמוביץ 7.

פענסיאנאט עלבינגער

לאסק

דער בעוואוסטער ערשקלאסיג. פענסיאנאט עלבינגער נאר אין לאסק=ווירעוויעטשין ווילע מעסנער אין וואלד איז שוין ערעפענט. דער פענסיאנאט איז היי-יאהר בעדייטענד פערגרעסערט און פערשענערט געווארען. ––––

בעמערקונג: ספעציעלע זומער = וואוינונגען צו פערמיטען מיט מיטאגער

אינפארמאציעס קאן מען בעקומען ביי ה' עפשטיין, לאדז קאמיענגא 1. אדער טעל 7-87

נוצט אוים די געלעגענהייט!

ביליג צו פערקויפען אין הורט פערשידענע

לודאווע גומי = ספארט = שיך

אין אלע נומערן און פארבען. גרויסער אויסוואהל!!

י. גראם

לאדז, נאוואמיעסקא 11 טעל. 32-82.

לעדער = האנדלונג.

ראווערען,

מאטאציקלען און אלערליי מא-שינען, פאנטעפאנען א. א. וו. פערטיגט אוים אויף גינסטיגע בעדינגונגען

מעכאנישע שלאסער-ווערקשטעל „ORKAN", 12 Zawadzka 12

בעמערקונג: רעפעראטורען און פערקויף פון טיילען. שפרינג-פעדערן צו פאטעפאנען, גראמאפאנען פון 3.50 זל. ביז 6 זל.

א שטאק-שירם

איז ארויבגעפאלען פון פענסטער פיעטרקאווער 39 דער ערליכער פינדער ווערט געבעטען געגען גרויסע בעלוינונג אבצוגעבען צו ראזענפעלד און אפאטאווסקי, פיעטרקאווער 39 אדער טעלעפאניש 53-67.

טליתים-פאבריק

פיסאראבייטונג פון וואלענע, האלב-וואלענע, זיידענע טליתים כמו טערקישע, קאלאמייער, ווי אויך טליתים קטנים, הורט און דעטייל מיט אויספערטיגונג, און גארטלען, שפאניעס און ציצית

צו בעקומען ביליגער ווי איבעראל, ביי

א. ח. ציטרינאווסקי, קאמיענגא 1,

אין 2. טויער, פארטער. קומט איבערצייגט אייך!

בעמערקונג: ס'ווערען אויך אנגענומען אלטע טליתים צום וואשען.

אבאנאמענטס-פרייז: אין לאדז – 5 זל. א חודש מיט אפטראגען א היים; אויף דער פראווינץ – 6 זל. א חודש; אין אויסלאנד – 8 זל.

פאר'ן אינהאלט און טערמינען פון די אנאנסען איז די רעדאקציע נישט פעראנטווארטליך. די אדמיניסטראציע איז אפען ביי טאג און ביינאכט.

אנאנסען-פרייז: פאר'ן טעקסט–18 גר. פרייטאג און ערב יו"ט–24 גר. אין דער זייט 8 שפאלטען
אין טעקסט–40 " " " " " 60– " " " 4 "
פאר א מילימעטער-שורה: נאכ'ן טעקסט–12 " " " " " 18– " " " 8 "
אויפער דער שטאט 50 פראצ. טייערער. אויסל. 100 פראצ. טייערער. מעלדונגען–10 גר. א ווארט

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat" Spóldz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg.
Czcionkami i druk „Najer Folksblat" Piotrkowska 21;

Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman.